

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
BANKACILIK VE FİNANS ANABİLİM DALI

TÜRKİYE'DE KATILIM BANKACILIĞI VE
SÜRDÜRÜLEBİLİR FİNANS: KUVEYT TÜRK KATILIM
BANKASI ÖRNEĞİ

BANKACILIK VE FİNANS YÜKSEK LİSANS TEZİ

AHMET KAHRAMAN

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Ahmet Emre Biber

BOLU, MAYIS - 2025

KABUL VE ONAY SAYFASI

Ahmet KAHRAMAN tarafından hazırlanan “**TÜRKİYE’DE KATILIM BANKACILIĞI VE SÜRDÜRÜLEBİLİR FİNANS: KUVEYT TÜRK KATILIM BANKASI ÖRNEĞİ**” adlı tez çalışması jürimiz tarafından Bankacılık ve Finans Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği/ oy çokluğuyla kabul edilmiştir. 21/05/2025

Jüri Üyeleri

İmza

Danışman
Prof. Dr. Ahmet Emre Biber
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Üye
Unvanı Adı SOYADI
Üniversitesi

.....

Üye
Unvanı Adı SOYADI
Üniversitesi

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. İbrahim KÜRTÜL
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir,

aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Teze ilişkin Turnitin adlı programında enstitü müdürlüğünce belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan benzerlik raporuna göre, tezin benzerlik oranı %30'u geçmemektedir.

.....

AHMET KAHRAMAN

ÖZET

**TÜRKİYE’DE KATILIM BANKACILIĞI VE SÜRDÜRÜLEBİLİR
FİNANS: KUVEYT TÜRK KATILIM BANKASI ÖRNEĞİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ
AHMET KAHRAMAN
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
BANKACILIK VE FİNANS ANABİLİM DALI
(TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. AHMET EMRE BİBER)
BOLU, MAYIS - 2025
XIV + 88**

Bu tezde katılım bankacılığının sürdürülebilir finansman modelleri açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışma, ilgili akademik yayınlar, sektörel raporlar ve güncel haber analizleri yazılı kaynakların taranmasına dayalı nitel bir araştırmadır. Katılım bankacılığı, faizsiz prensipleri, risk paylaşımı ve reel ekonomiye yönelimi gibi temel nitelikleriyle sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılmasına potansiyel katkı sağlayabilir. Bununla birlikte sermaye yetersizliği, kaynak maliyetleri, dağıtım kanalı ve ürün çeşitliliği sınırlılıkları gibi çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır. Sürdürülebilir finans ise çevresel, sosyal ve yönetişimsel faktörleri finansal süreçlere entegre ederek daha eşitlikçi, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir ekonomik sistemin gelişimini desteklemeyi hedefler. Literatür taraması, iki alan arasında güçlü kavramsal bağlar olduğunu ancak bu potansiyelin uygulamaya yansımada zorluklar bulunduğunu göstermektedir. Kuveyt Türk Katılım Bankası örneği, bu kesişimin Türkiye'deki somut yansımalarını analiz etmektedir. Sonuçlar, katılım bankacılığı ve sürdürülebilir finans entegrasyonunun finans sektörünün sürdürülebilir dönüşümünde belirgin bir rol potansiyeli taşıdığını işaret etmektedir.

ANAHTAR KELİMELER: Katılım Bankacılığı, Sürdürülebilir Finans, Kurumsal Entegrasyon, Yeşil Finans

ABSTRACT

PARTICIPATION BANKING AND SUSTAINABLE FINANCE IN TURKEY: THE CASE OF KUVEYT TÜRK PARTICIPATION

MASTER THESIS

AHMET KAHRAMAN

BOLU ABANT İZZET BAYSAL UNIVERSITY

INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

DEPARTMENT OF BANKING AND FINANCE

(SUPERVISOR: PROF. DR. AHMET EMRE BİBER)

BOLU, MAY 2025

XIV + 88

This thesis aims to evaluate Participation Banking from the perspective of sustainable finance models. The study is a qualitative research based on the review of secondary written sources such as relevant academic publications, sector reports, and current news analyses. Participation banking, with its fundamental characteristics such as interest-free principles, risk sharing, and orientation towards the real economy, can potentially contribute to achieving sustainable development goals. Nevertheless, it encounters various challenges such as capital inadequacy, funding costs, limitations in distribution channels, and product variety. Sustainable finance, on the other hand, by integrating environmental, social, and governance (ESG) factors into financial processes, aims to support the development of a more equitable, inclusive, and sustainable economic system. The literature review indicates that there are strong conceptual links between the two fields, but that there are challenges in translating this potential into practice. The case study of Kuveyt Türk Participation Bank analyzes the concrete reflections of this intersection in Turkey. The findings indicate that the integration of Participation Banking and Sustainable Finance holds significant potential to play a significant role in the sustainable transformation of the financial sector.

KEYWORDS: Participation Banking, Sustainable Finance, Corporate Integration, Green Finance

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KABUL VE ONAY SAYFASI	ii
ETİK BEYAN.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
ŞEKİL LİSTESİ.....	viii
TABLO LİSTESİ	ix
FOTOĞRAF LİSTESİ	x
KISALTMA VE SEMBOLLER LİSTESİ	xi
TEŞEKKÜR	xiv
1. GİRİŞ.....	1
2. BİRİNCİ BÖLÜM: KATILIM BANKACILIĞI.....	3
2.1 Katılım Bankacılığının Tanımı ve Temel İlkeleri	3
2.2 Katılım Bankacılığının Tarihsel Gelişimi	9
2.3 Katılım Bankacılığında Fon Toplama ve Kullanırma Yöntemleri	11
2.3.1 Katılım Bankacılığında Fon Toplama Yöntemleri	11
2.3.1.1 Vadesiz Katılım Hesapları (Özel Cari Hesaplar)	11
2.3.1.2 Vadeli Katılım Hesapları (Mudarebe Hesapları)	12
2.3.2 Katılım Bankacılığında Fon Kullanırma Yöntemleri	13
2.3.2.1 Murabaha (Kârla Satış)	14
2.3.2.2 Mudarebe.....	15
2.3.2.3 Müşareke	16
2.3.2.4 İcara (Kiralama)	17
2.3.2.5 Selem.....	19
2.3.2.6 İstisna	20
2.3.2.7 Sukuk	20
2.3.2.8 Teverruk	21
2.3.2.9 Karz-ı Hasen.....	22
2.4 Katılım Bankacılığının Güçlü ve Zayıf Yönleri	22
3. İKİNCİ BÖLÜM: SÜRDÜRÜLEBİLİR FİNANS.....	34
3.1 Sürdürülebilir Finansın Tanımı ve Kapsamı	34
3.2 Sürdürülebilir Finansın Gelişimi	36
3.3 Sürdürülebilir Finans Kalkınma Amaçları.....	39
3.4 Sürdürülebilir Finans Araçları	42
3.4.1 Yeşil Tahviller	42
3.4.2 Sosyal Tahviller	44
3.4.3 Sürdürülebilirlik Bağlantılı Tahvilleri	46

3.4.4 Yeşil Krediler	47
3.5 Türkiye’de Sürdürülebilir Finans Uygulamaları	50
3.6 Sürdürülebilir Finansal Destek Veren Kurum ve Kuruluşlar	53
3.7 Literatür Taraması	59
4. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: KATILIM BANKACILIĞI VE SÜRDÜRÜLEBİLİR FİNANSIN TÜRKİYE'DEKİ UYGULAMALARI: KUVEYT TÜRK KATILIM BANKASI ÖRNEĞİ	62
4.1 Kuveyt Türk Katılım Bankası, Sürdürülebilirlik Vizyonu ve Stratejisi ..	62
4.2 Kuveyt Türk'ün Sürdürülebilirlik Yönetişim Yapısı ve Çalışma Grupları	63
4.3 Kuveyt Türk'ün Sürdürülebilir Finans Ürünleri ve Hizmetleri	66
4.3.1 Yeşil Sukuk İhracı ve Etki Raporlaması.....	66
4.3.2 Yenilenebilir Enerji Finansmanı ve Çatı GES Uygulamaları.....	67
4.3.3 Tarım Bankacılığı ve Sürdürülebilir Tarım Finansmanı	69
4.4 Kuveyt Türk Personelinin Sürdürülebilir Finans Alanındaki Bilgi ve Farkındalık Düzeyini Artırmaya Yönelik Girişimler	72
4.5 Kuveyt Türk'ün İklim Değişikliğiyle Mücadeleye Katkısı.....	73
4.6 Kuveyt Türk İçin Sürdürülebilir Kalkınma Araçlarının Stratejik Önemi	76
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	81
KAYNAKLAR	83

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1.	Müşareke Yönteminin İşleyişi	17
Şekil 2.2.	Selem Yönteminin İşleyişi	19
Şekil 4.1.	Kuveyt Türk Sürdürülebilirlik Komitesi	64

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2.1. Kamu Sermayeli Mevduat Bankaları	4
Tablo 2.2. Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	4
Tablo 2.3. Yabancı Sermayeli Mevduat Bankaları.....	5
Tablo 2.4. Kalkınma ve Yatırım Bankaları	6
Tablo 2.5. Kamu ve Özel Sermayeli Katılım Bankaları.....	8
Tablo 2.6. TL Cinsinden Hesaplar İçin Kâr Paylaşım ve Stopaj Oranları	12
Tablo 2.7. USD-EURO Dijital Katılma Hesapları	13
Tablo 2.8. Finansal Kiralama İşleminin Yapılması.....	18
Tablo 3.1. Sürdürülebilirliğe Katkı Sağlayan Oluşumlar	38
Tablo 3.2. Sürdürülebilir Finansal Araçların Avantaj ve Dezavantajları	48
Tablo 3.3. Sürdürülebilir Finansal Destek Veren Kurum ve Kuruluşlar.....	53
Tablo 4.1. Kuveyt Türk Sürdürülebilirlik Eğitimleri	73
Tablo 4.2. Dijital Odaklılığın Çevresel Etkileri	74
Tablo 4.3. Kuveyt Türk Dış Kaynak Eğitimler	74
Tablo 4.4. Kuveyt Türk İç Kaynak Eğitimler.....	75
Tablo 4.5. Kuveyt Türk'ün Kısa, Orta ve Uzun Vadeli Hedef ve Taahhütleri	76
Tablo 4.6. 2024-2026 Sürdürülebilirlik Strateji Planı	80

FOTOĞRAF LİSTESİ

Sayfa

Fotoğraf 2.1. Murabaha İşleyişi	15
Fotoğraf 2.2. Mudarebe İşleyişi	16
Fotoğraf 3.1 Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları.....	40
Fotoğraf 3.2 Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları.....	41
Fotoğraf 3.3 Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları.....	41
Fotoğraf 4.1. Kuveyt Türk 2024 Yılı Sürdürülebilirlik Konuları	78
Fotoğraf 4.2. Kuveyt Türk 2024 Yılı Sürdürülebilirlik Konuları	79
Fotoğraf 4.3. Kuveyt Türk'ün Sürdürülebilir Kalkınma İçin Küresel Amaçları	79

KISALTMA VE SEMBOLLER LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
AAOIFI	: İslami Finansal Kurumlar Muhasebe ve Denetleme Organizasyonu
BCBS	: Basel Bankacılık Denetim Komitesi
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BIST	: Borsa İstanbul
BK	: Bankacılık Kanunu
CDP	: Karbon Saydamlık Projesi
CDSB	: İklim Beyanları Standartları Kurulu
CFA	: Yeminli Mali Analistler Enstitüsü
CRD	: Kurumsal Raporlama Diyalogu
CSRD	: Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlaması Yönergesi
ÇSY	: Çevresel, Sosyal ve Yönetişimsel
EFrag	: Avrupa Finansal Raporlama Danışma Grubu
ELÜS	: Elektronik Ürün Senedi
ESG	: Çevresel, Sosyal ve Yönetişimsel
ESRS	: Avrupa Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları
EIB	: Avrupa Yatırım Bankası
FASB	: Finansal Muhasebe Standartları Kurulu
FSB	: Finansal İstikrar Kurulu
GBP	: Yeşil Tahvil İlkeleri (Green Bond Principles)
GES	: Güneş Enerjisi Santrali
GHG	: Greenhouse Gas Protocol
GIIN	: Küresel Etki Yatırımcılığı Ağı (Global Impact Investing Network)
GIOC	: Küresel Yatırımcı Örgütleri Komitesi (Global Investor Organisations Committee)
GLP	: Yeşil Kredi Prensipleri (Green Loan Principles)
GRI	: Küresel Raporlama Girişimi
GSIA	: Küresel Sürdürülebilir Yatırım Birliği (Global Sustainable Investment Alliance)
HES	: Hidroelektrik Santrali
ICGN	: Uluslararası Kurumsal Yönetim Ağı
ICMA	: Uluslararası Sermaye Piyasaları Birliği
IFRS	: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
IIRC	: Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü

IMF	: Uluslararası Para Fonu
ISO	: Uluslararası Standardizasyon Örgütü
ISSB	: Uluslararası Sürdürülebilirlik Standartları Kurulu
KDV	: Katma Değer Vergisi
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme
LMA	: Kredi Piyasası Birliği (Loan Market Association)
MKK	: Merkezi Kayıt Kuruluşu
MWh	: Megawatt-saat
NGFS	: Finansal Sistemin Yeşillendirilmesi Ağı (Network for Greening the Financial System)
NFRD	: Finansal Olmayan Raporlama Direktifi
OECD	: Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Teşkilatı
OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
OSBÜK	: Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu
PRI	: Sorumlu Yatırım İlkeleri (Principles for Responsible Investment)
REC	: Yenilenebilir Enerji Sertifikası (Renewable Energy Certificate)
RES	: Rüzgâr Enerjisi Santrali
SASB	: Sürdürülebilirlik Muhasebesi Standartları Kurulu (Sustainability Accounting Standards Board)
SKA	: Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları
SKDM	: Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması
SSE	: Sürdürülebilir Borsalar Girişimi (Sustainable Stock Exchanges)
TARSİM	: Devlet Destekli Tarım Sigortaları
TBB	: Türkiye Bankalar Birliği
TCFD	: İklimle Bağlantılı Finansal Beyanlar Çalışma Grubu (Task Force on Climate-related Financial Disclosures)
TFCR	: İklimle Bağlantılı Finansal Riskler Görev Gücü (Task Force on Climate-related Financial Risks)
TKBB	: Türkiye Katılım Bankaları Birliği
TL	: Türk Lirası
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TSRS	: Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlaması Standartları
TSKB	: Türkiye Sınai Kalkınma Bankası
TÜRİB	: Türkiye Ürün İhtisas Borsası
TKYD	: Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği
UNEP	: Birleşmiş Milletler Çevre Programı
UNEP-FI	: Birleşmiş Milletler Çevre Programı Finans Girişimi
UNGC	: Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi

WCED : Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu

WFE : Dünya Borsalar Federasyonu

YEK-G : Yenilenebilir Enerji Kaynak Garanti Sistemi

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın hazırlanmasında değerli bilgi birikimi, yol göstericiliği ve akademik rehberliğiyle bana ışık tutan tez danışmanım Prof. Dr. Ahmet Emre Biber'e en içten teşekkürlerimi sunarım. Tez süreci boyunca gösterdiği katkılar ve destek benim için son derece kıymetlidir. Aynı zamanda bu zorlu süreci daha anlamlı ve katlanabilir kılan, verdikleri moral ve anlayışla yanımda olduklarını her daim hissettiren kıymetli arkadaşlarım Tuğba Çağ ve Buşra Çağ'a ve değerli ailelerine gönülden teşekkür ederim. Hayatımın her anında olduğu gibi bu akademik yolculukta da sabrı, sevgisi, anlayışı ve karşılıksız desteğiyle yanımda olan sevgili eşim Damla Hayran Kahraman'a ise en derin minnetimi sunarım; kendisi bu süreçte en kıymetli dayanağım olmuştur.

1. GİRİŞ

Bankalar, modern ekonomik sistemde önemli bir rol oynayan finansal kuruluşlardır. Bu kuruluşlar, fon toplama ve toplanan bu kaynakları ekonomik faaliyetlere yönlendirme işlevlerini yerine getirir. Bu temel işlevler aracılığıyla, bankalar bireylerin tasarruflarını değerlendirmesine, işletmelerin finansman ihtiyacını karşılayarak büyümesine ve genel ekonomik kalkınmanın desteklenmesine katkı sağlarlar. Geleneksel bankacılık mevduat toplama ve kredi tahsisini içerirken, güncel bankacılık hizmetleri ödeme sistemleri, yatırım ürünleri ve finansal danışmanlık gibi alanları da kapsayacak şekilde çeşitlenmiştir.

Türkiye'deki bankacılık sektörü, farklı sermaye yapıları ve faaliyet alanlarına göre çeşitlenen banka türlerini barındırmaktadır. Kamu sermayeli, özel sermayeli ve yabancı sermayeli bankalar, sektörde önemli roller üstlenirler. Bu çeşitlilik, finansal sistemin etkinliğine ve kapsayıcılığına katkı sağlamakla birlikte, farklı ihtiyaçlara yanıt verme kapasitesini artırır.

Türkiye'deki bankacılık sektörü içinde katılım bankaları, faizsiz finans prensipleri temelinde faaliyet gösteren ve son yıllarda önemli bir büyüme eğilimi gösteren ayrı bir segmentte konumlanmaktadır. Katılım bankacılığı, faiz yerine kâr-zarar ortaklığı, risk paylaşımı ve varlık temelli finansman gibi ilkeleri benimser. Bu ilkeler, ekonomik faaliyetlerin daha şeffaf, adil ve etik bir çerçevede yürütülmesini amaçlamaktadır. Bu model, özellikle islami finans prensiplerine uygun finansal çözümler arayan birey ve kurumlar için bir alternatif sunmaktadır.

Bu tezde amaçlanan, katılım bankacılığının sürdürülebilir finansman modelleri açısından değerlendirilmesidir. Sürdürülebilir finans; çevresel, sosyal ve yönetişimsel (ÇSY) faktörlerini finansal karar alma süreçlerine entegre ederek, ekonomik büyümenin çevresel ve sosyal sürdürülebilirlikle uyumlu hale getirilmesini amaçlayan bir yaklaşımdır. Bu doğrultuda çalışma, katılım bankacılığının temel prensipleri ve işleyiş mekanizmalarının sürdürülebilir finansın hedefleriyle uyumunu ve bu alana sağlayabileceği potansiyel katkıları araştırmayı hedeflemektedir.

Bu çalışma, öncelikle katılım bankacılığının tarihsel gelişimini, temel ilkelerini, fon toplama ve kullandırma yöntemlerini ele alarak bu sistemin genel bir çerçevesini sunmayı amaçlamaktadır. Devamında, sürdürülebilir finansın

kavramsal çerçevesi, önemi ve temel araçları incelenecektir. Bu inceleme kapsamında iki alan arasındaki kesişim noktaları ve potansiyel iş birlikleri ele alınacaktır. Son bölümde ise Türkiye'deki katılım bankacılığı uygulamaları örneklerle desteklenerek, sektörün sürdürülebilir finans alanındaki güncel durumu ve gelecekteki potansiyeli değerlendirilecektir.

Bu çalışma, katılım bankacılığı ve sürdürülebilir finans alanlarını mevcut literatür ve yazılı kaynaklar üzerinden inceleyen nitel bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Araştırmanın yöntemi, ilgili akademik yayınlar, sektörel raporlar, haber analizleri ve diğer yayınlanmış dokümanlardan oluşan verilerin kapsamlı bir şekilde taranması ve analiz edilmesine dayanmaktadır. Bu süreçte toplanan bilgiler, çalışma konusu bağlamında temel kavramsal çerçeveyi oluşturmak, tarihsel gelişimi ortaya koymak, mevcut durumu, avantajları ve zorlukları betimlemek ile katılım bankacılığı ve sürdürülebilir finans arasındaki potansiyel kesişim noktalarını ve etkileşimleri analiz etmek amacıyla kullanılmıştır.

2. BİRİNCİ BÖLÜM: KATILIM BANKACILIĞI

2.1 Katılım Bankacılığının Tanımı ve Temel İlkeleri

Bankalar, mevduat toplayan ve bu kaynakları, fon talep eden kişi, kuruluş ve devlete kısa veya uzun vadeli kredi olarak tahsis etme işlevine sahip finansal kuruluşlardır. Günümüzde bankaların faaliyetleri, geleneksel mevduat ve kredi işlemlerinin ötesine geçmiştir. Bankalar, kredi ve para politikalarının uygulanmasına destek sağlamanın yanı sıra, çeşitli finansal aracılık ve destek hizmetleri sunmaktadırlar. Bu hizmetler arasında ödeme sistemlerinin işletilmesi, menkul kıymet işlemleri ve ticaret finansmanı gibi alanlar yer almaktadır (Yetiz, 2016, s. 107).

Özetle, banka; gerçek ve tüzel kişilerin tasarruflarını toplayıp kredi yoluyla ekonomik faaliyetlere aktaran; ödeme sistemlerine aracılık eden, para transferi ve emanet kabulü gibi çeşitli finansal hizmetler sunan; finansal işlemleri ve kredi süreçlerini yöneten, özel ve kamusal kesimlerin finansal ihtiyaçlarını karşılayan bir ekonomik birim olarak tanımlanabilir (T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2020, s. 4).

Türkiye'deki bankacılık sistemi, sermaye kaynakları ve faaliyet alanları esas alınarak sınıflandırılır. Sermaye kaynaklarına göre bankalar; kamu sermayeli, özel sermayeli ve yabancı sermayeli olmak üzere üç ana gruba ayrılır. Kamu sermayeli bankalar, sermayesinin yarıdan fazlası devlet veya kamu kuruluşlarına ait olan ve yönetimi ile denetimi bu kuruluşların temsilcileri veya hükümetçe atanan kişiler tarafından yürütülen bankalardır. Kamu sermayeli mevduat bankalarına T.C. Ziraat Bankası A.Ş., T. Halk Bankası A.Ş. ve Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O. örnek verilebilir. Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası A.Ş., İller Bankası A.Ş. ve Türk Eximbank, kamu sermayeli kalkınma ve yatırım bankaları kategorisinde yer alır. Ziraat Katılım A.Ş., Vakıf Katılım Bankası A.Ş. ve Türkiye Emlak Katılım Bankası A.Ş. kamu sermayeli katılım bankalarıdır (T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2020, s. 9).

Tablo 2.1. Kamu Sermayeli Mevduat Bankaları

Kamu Sermayeli Mevduat Bankaları	Kuruluş Yılı	Şube Sayısı	Çalışan Sayısı
T.C. Ziraat Bankası A.Ş.	1863	1.781	26.011
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	1938	1.092	21.520
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	1954	964	18.209

Kaynak: (TBB, 2024, s. 1).

Özel sermayeli bankalar, sermayelerini yurt içi ortaklardan sağlayan, mevduat kabul eden ve ticaret ile üretim sektörlerinin finansmanına yönelik hem toptan hem de perakende bankacılık hizmetleri sunan kuruluşlardır. Bu bankalar, merkez bankaları ve kalkınma bankalarının görev tanımları haricindeki tüm bankacılık faaliyetlerini yürütebilirler. Temel bankacılık işlevlerinin yanı sıra, finansal piyasa işlemleri, yatırım bankacılığı ve sigortacılık gibi çeşitli ek faaliyetlerde bulunmaları mümkündür (Gökçe & Küçükkaplan, 2018, s. 155).

Tablo 2.2. Özel Sermayeli Mevduat Bankaları

Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	Kuruluş Yılı	Şube Sayısı	Çalışan Sayısı
Akbank T.A.Ş.	1948	694	12.778
Anadolubank A.Ş.	1997	95	1.385
Fibabanka A.Ş.	2010	38	1.677
Şekerbank T.A.Ş.	1953	241	3.719
Turkish Bank A.Ş.	1982	6	100
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	1927	436	8.047
Türkiye İş Bankası A.Ş.	1924	1.034	20.560
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	1944	772	14.402

Kaynak: (TBB, 2024, s. 1).

Sermayeleri ve sahiplikleri yurt dışındaki kişi veya kuruluşlara ait olan bankalar, yabancı sermayeli bankalar olarak tanımlanır. Bu bankalar, faaliyet gösterdikleri ülkelerde genellikle modernizasyon, otomasyon ve yenilikçi hizmet uygulamaları sunarak sektöre etki etmektedir. Bu etki, yerli bankaların bu alanlarda gelişimini teşvik etmekte ve rekabet ortamını güçlendirmektedir (Gökçe & Küçükkaplan, 2018, s. 155).

Tablo 2.3. Yabancı Sermayeli Mevduat Bankaları

Yabancı Sermayeli Mevduat Bankaları	Kuruluş Yılı	Şube Sayısı	Çalışan Sayısı
Alternatifbank A.Ş.	1991	19	779
Arap Türk Bankası A.Ş.	1977	4	242
Bank of China Turkey A.Ş.	2017	1	46
Burgan Bank A.Ş.	1991	26	1.320
Citibank A.Ş.	1981	2	358
Denizbank A.Ş.	1997	630	12.334
Deutsche Bank A.Ş.	1988	1	113
HSBC Bank A.Ş.	1990	44	1.409
ICBC Turkey Bank A.Ş.	2015	35	668
ING Bank A.Ş.	2007	59	1.924
Odea Bank A.Ş.	2012	36	1.112
QNB Finansbank A.Ş.	1987	427	11.949
Rabobank A.Ş.	2013	1	27
Turkland Bank A.Ş.	1991	6	201
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	1946	794	19.810

Kaynak: (TBB, 2024, s. 1).

Bankacılık sektörü; mevduat bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları ile katılım bankaları olmak üzere üç ana unsurdan oluşmakta olup, katılım bankacılığı bu unsurlar içinde son yıllarda artan bir büyüme eğilimi göstermektedir (Pehlivan, 2016, s. 297).

Bankalar Kanunu uyarınca, bankaların sınıflandırılması faaliyet alanları esas alınarak yapılmaktadır. Söz konusu kanun, bankaları faaliyetlerine göre üç ana kategoriye ayırmıştır: kalkınma ve yatırım bankaları, katılım bankaları ve mevduat bankaları. Kalkınma ve yatırım bankaları, mevduat veya katılım fonu kabul etme işlevi haricinde, esasen kredi tahsisi faaliyetlerinde bulunan kuruluşlardır. Mevduat bankaları, kendi adlarına mevduat kabul eden ve ağırlıklı olarak kredi sağlayan kurumlardır. Katılım bankaları ise özel cari hesaplar ve katılma hesapları yoluyla fon toplayan ve bu fonları finansman faaliyetlerinde kullanan kuruluşlar olarak tanımlanır (BK, 2005) aktaran: (Kartal, 2018, s. 10-11). Bu noktada konu gereği katılım bankacılığını ele almak gerekmektedir.

Tablo 2.4. Kalkınma ve Yatırım Bankaları

Kalkınma ve Yatırım Bankaları			
Kamu Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları	Kuruluş Yılı	Şube Sayısı	Çalışan Sayısı
İller Bankası A.Ş.	1993	19	2.750
Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş. (Türk Eximbank)	1987	24	873
Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası A.Ş.	1975	1	348
Özel Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları			
Aktif Yatırım Bankası A.Ş.	1998	15	702
BankPozitif Kredi ve Kalkınma Bankası A.Ş.	1998	1	39

Kaynak: (TBB, 2024, s. 1).

Katılım bankaları 4389 Sayılı Bankalar Kanunu'nda “*Mevduat toplama yetkisi bulunmayan ancak, özel cari hesaplar ve kâr ve zarara katılma hakkı veren hesaplar yoluyla fon toplayan, ekonomik faaliyetleri ekipman veya emtia temini veya kiralanması veya ortak yatırımlar yoluyla finanse eden özel finans kurumları*” şeklinde tanımlanmaktadır (TMSF, 1999, s. 37).

Geleneksel bankacılık sistemi, faiz esaslı finansal prensiplere dayanarak faaliyet gösterir ve temel motivasyonlarından biri kâr maksimizasyonudur. Bu bankalar, mudilere önceden belirlenmiş sabit bir faiz oranı taahhüdü sunar ve kullandırdıkları kredileri faiz getirisi ile birlikte geri tahsil ederler. Vadesinde ödenmeyen alacaklara temerrüt faizi uygulayabilirler; bu durum borçlanma maliyetlerini artırma potansiyeli taşır. Faiz bazlı yapıları nedeniyle, para piyasalarından fon temini genellikle daha erişilebilir olabilmektedir. Kredi değerlendirme süreçlerinde, proje değerlendirmesinden ziyade borçlunun geri ödeme kapasitesi ve teminatları gibi kredi riskine ilişkin unsurlara odaklanılır. Müşterilerle ilişkiler, genellikle alacaklı-borçlu ilişkisi düzeyindedir; ortaklık temelli bir iş birliği söz konusu değildir. Öte yandan, geleneksel bankalarda mevduatlar, ilgili yasal düzenlemeler ve sigorta limitleri kapsamında güvence altına alınarak müşteri nezdinde güven tesis edilmeye çalışılır (Canbaz M. , 2016, s. 122).

İslami bankacılık sistemi, tüm işleyişini islam hukuku prensiplerine dayandırır ve risk paylaşımını esas alan bir yaklaşımla hareket eder. Bu sistemde,

sermaye sağlayıcıları ile girişimciler arasındaki risk paylaşımı mekanizmaları, hem kârın elde edilmesini hem de olası zararların belirlenen prensipler çerçevesinde bölüştürülmesini amaçlar. Bankalar, kâr elde etme hedefini gözetirken, islami finans prensipleri sınırları içerisinde kalmaya özen gösterir; bu durum, kârın tespiti ve dağıtımında dini kuralların belirleyici olduğu anlamına gelir. İslami bankacılıkta ortaklık ve ticari faaliyetlere aktif katılım esas işlem modeli olarak öne çıkar. Bu durum, bankaların faaliyet yelpazesini genişleterek geleneksel bankacılık modellerinden farklılaşmasını sağlar. Bununla birlikte, islami bankalar, faizsiz yapıları gereği para piyasalarından fon temini konusunda geleneksel bankalara kıyasla genellikle daha sınırlı imkanlara sahiptir. Kâr ve zarar paylaşımına dayalı iş modelinde, projelerin finansal fizibilitesi ve büyüme potansiyeli merkezi bir değerlendirme odağıdır; bu sayede, her yatırımın riski ve getirisi ilgili sözleşmeler ve prensipler uyarınca paylaşılmaya çalışılır. Müşteri ilişkileri ise yalnızca borç-alacak ilişkisiyle sınırlı kalmayıp, ortaklık, yatırımcı ve tüccar temelli boyutları da içerir; bu çok boyutlu yaklaşım, müşteri ilişkilerine iş birliğine dayalı bir nitelik kazandırır (Canbaz M. , 2016, s. 122).

Katılım bankaları, topladıkları fonları hem tasarruf sahiplerinden hem de uluslararası piyasalardan faizsiz finans prensipleri doğrultusunda doğrudan reel ekonomiye aktarmakta; elde edilen kârı veya oluşan zararı ise tasarruf sahipleriyle paylaşmaktadır. Bu çerçevede katılım bankaları, üretim, yatırım, istihdam ve ihracat gibi alanlara finansman sağlama işlevi üstlenmektedir (Pehlivan, 2016, s. 297).

Katılım bankaları, sosyal sorumluluk anlayışları doğrultusunda toplumsal faydayı hedefleyen çeşitli projeler ve yardımlar yürütmektedir. Bu sosyal harcamaların finansman kaynakları arasında, katılım finansmanı ilkeleri gereği "uygun olmayan gelir" olarak tanımlanan fonlar da yer almaktadır. Özellikle, sözleşme koşullarına uymayarak borcunu vadesinde ödemeyen müşterilerden tahsil edilen gecikme cezalarının, enflasyon farkını ve alacağın takibi için yapılan gerçek masrafları aşan kısmı bu kapsamdadır. İlgili standartlar uyarınca bankaların bu tür gelirlerden herhangi bir menfaat elde etmesi mümkün değildir. Bu nedenle, elde edilen fazla tutarların belirli sosyal yardım alanlarına, kamu yararına projelere (okul, hastane, yol yapımı vb.) veya ihtiyaç sahiplerine aktarılması ve zorunlu olarak tasfiye edilmesi esastır. Bu uygulama, katılım bankacılığında cezai

şartlardan kaynaklanan gelirlerin dahi sosyal ve hayır amaçlı kullanımına yönelik bir mekanizmanın varlığını göstermektedir (TKBB, 2025).

Kısaca katılım bankaları, faiz uygulamasını içermeyen, islami finans prensipleri temelinde faaliyet gösteren finansal kuruluşlar olarak tanımlanabilir. Bu bankalar, müşterilerine sundukları ürün ve hizmetlerde faiz yerine kâr-zarar ortaklığı gibi alternatif finansman yöntemleri kullanır. Katılım bankacılığının işlevlerinden biri, faiz hassasiyeti bulunan tasarruf sahiplerinin birikimlerini finansal sisteme dahil etmektir. Ayrıca, geleneksel sistemin dışında kalan atıl fonların ekonomiye kazandırılması da bu modelin katkıları arasındadır. Bu yaklaşım, hem bireysel tasarruf sahipleri için yatırım imkanları sunmakta hem de genel ekonomik sistemde fonların daha etkin kullanımını teşvik etmeyi amaçlamaktadır (Canbaz M. , 2016, s. 116-121).

Tablo 2.5. Kamu ve Özel Sermayeli Katılım Bankaları

Kamu Sermayeli Katılım Bankaları	Kuruluş Yılı	Şube Sayısı
Ziraat Katılım Bankası A.Ş.	2015	210
Vakıf Katılım Bankası A.Ş.	2016	205
Türkiye Emlak Katılım Bankası A.Ş.	2019	114
Özel Sermayeli Katılım Bankaları		
Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş.	2005	292
Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş.	1984	225
Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş.	1989	448
Dünya Katılım Bankası A.Ş.	2023	16
Hayat Finans Katılım Bankası A.Ş.	2021	Dijital Banka
T.O.M. Katılım Bankası A.Ş.	2021	Dijital Banka

Kaynak: (TKBB, 2024).

Türkiye Katılım Bankalar Birliği (TKBB) Aralık 2024 Genel Görünüm verilerine göre, katılım bankalarında görev yapan toplam çalışan sayısı 21.281'dir. Yaş ortalaması 34,3 olan bu çalışanların dağılımı şu şekildedir: 12.045 kişi şube çalışanı, 8.966 kişi genel müdürlük çalışanı ve 270 kişi bölge müdürlüğü çalışanıdır (TKBB, 2024).

Katılım bankalarının temel prensibi 'faizsizlik'tir. Bu prensip, fon toplama süreçlerinde kâr ve zarara ortaklık esasını benimsemeyi ve müşterilere sabit getiri taahhüt etmemeyi içerir. Ayrıca, fon kullandırma işlemlerinde nakit kredi yerine,

müşterinin talep ettiği malın banka tarafından peşin alınarak müşteriye vadeli satılması veya proje bazlı ortaklıklar gibi yöntemleri gerektirir (Pehlivan, 2016, s. 299).

Katılım bankacılığı sistemi, kültürel, sosyal, politik ve ekonomik boyutları kapsayan ve insanlığın genel faydası ile haksız uygulamaların önlenmesi gibi amaçları içeren bir yapıya sahiptir. Sistem, bireyin ve toplumun ahlaki ve maddi refahını gözeten, prensip ve değer odaklı bir yaklaşıma dayanır. Bu doğrultuda katılım bankacılığı, sürdürülebilir ekonomik büyümeye ve fonların gerçek ekonomiye yönlendirilmesi yoluyla fırsat eşitliğine katkı sağlamayı hedefler. Faizsiz bankacılık sisteminin temel dayanağı, islam hukukunu ve islami yaklaşımları esas alan prensiplerdir. Faizsiz bankacılık, islami kurallara uygun bankacılık ve finansal araçlar sunan kurumlar bütünü olarak tanımlanabilir (Özer & Saygın, 2022, s. 258).

2.2 Katılım Bankacılığının Tarihsel Gelişimi

Katılım bankacılığı, faiz esasına dayalı konvansiyonel bankacılık sistemlerine alternatif olarak, kâr–zarar ortaklığı, reel varlık temelli finansman ve risk paylaşımı ilkeleri üzerine inşa edilmiş bir finansal modeldir. Bu model, ekonomik faaliyetleri şeffaf ve etik bir zemine oturtmayı hedeflerken, aynı zamanda toplumsal refahın artırılmasına katkı sunmayı amaçlamaktadır. Erken islami düşüncenin temel ilkeleriyle günümüz finansal düzenlemeleri arasında kurulan bu bağ, katılım bankacılığının hem teorik hem de uygulamalı boyutlarını ortaya koymaktadır (Ustaoğlu, 2014, s. 15-23).

Katılım bankacılığının evrimi, erken dönem islami finans uygulamalarının faizsiz finans prensiplerine dayalı temellerinin modern bankacılık düzenlemeleriyle entegrasyonu yoluyla gerçekleşmiştir.

Erken islam toplumlarında faiz kesin olarak yasaklanmış; bu nedenle ticari işlemler, kâr–zarar ortaklığı, mudarebe ve müşareke gibi yöntemlerle finanse edilmiştir. Bu uygulamalar, ekonomik ilişkilerini islami hukukun öngördüğü prensipler çerçevesinde düzenlenmesine ve ilgili prensipler uyarınca risk paylaşımının gerçekleştirilmesine imkan tanımıştır. Özellikle erken dönemdeki bu uygulamalar, faize dayalı olmayan alternatiflerin geliştirilmesinde temel teşkil etmiş ve katılım bankacılığının sonraki dönemlerdeki kuramsal ve pratik temellerinin oluşmasına katkı sağlamıştır (Ustaoğlu, 2014, s. 15-23).

Modern katılım bankacılığının örnekleri, 1960'lı yıllarda Mısır'da gerçekleşen uygulamalara dayanmaktadır (Canbaz, 2013, s. 39). Modern İslami bankacılığın ilk örneği olan 'Mith Ghamr Tasarruf Bankası' 1963'te kurulmuştur (Yabancı, 2025). Mısır hükümetinin devletleştirme uygulamaları sebebiyle, kurulan banka iki yıllık bir faaliyetin ardından hükümet tarafından el konulmuş ve aradan geçen 2 yılın sonucunda ise banka tamamen kapanmıştır (Canbaz M. F., 2022(b), s. 39).

Mit Ghamr Tasarruf Bankası, 1960'ların sosyo-ekonomik koşullarında, Alman tasarruf bankacılığı modelinin adaptasyonu ile ortaya çıkan bir finansal yapıdır. Bu bankanın temel özelliği, faizsizlik prensibini merkeze alarak, mevduat ve finansman işlemlerini ortaklık esaslarına dayandırmasıdır. Bu model, 1970'lerde İslam Kalkınma Bankası'nın kuruluşuyla uluslararası bir boyut kazanmış ve islami finansın gelişiminde belirleyici bir rol oynamıştır. 1980'lerdeki küresel genişleme süreci, islami finansın modern finansal sistem içerisindeki konumunu güçlendirmiş; özellikle Malezya, Körfez ülkeleri ve Türkiye gibi coğrafyalarda finansal merkezlerin oluşumuna katkı sağlamıştır (Canbaz M. F., 2022(b), s. 39).

Türkiye'de katılım bankacılığı, 1983 yılında faize dayalı bankacılık sistemlerine alternatif olarak Özel Finans Kurumları adıyla faaliyete başlamıştır. Bu dönemde, faizsiz finans prensiplerine uygun olarak geliştirilen uygulamalar, ekonomik ve toplumsal beklentileri karşılamaya yönelik bir finansman seçeneği sunmuştur. 2005 yılında yürürlüğe giren 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile mevcut yapı "Katılım Bankaları" olarak yeniden düzenlenerek, yasal statüsü konvansiyonel bankalarla eşitlenmiş ve kurumsallaşma süreci tamamlanmıştır (Ünal, 2018, s. 37-38).

Türkiye'de katılım bankacılığının 1983'te başlayan gelişim süreci, 2005 sonrası yasal düzenlemelerle kurumsal bir yapıya kavuşmuştur. Kamu sermayeli katılım bankalarının kuruluşu ise finansal istikrarın güçlenmesine ve sektördeki rekabetin artmasına destek olmuştur.

Günümüzde katılım bankacılığı, dijital dönüşüm ve sürdürülebilir finans gibi etkenlerle şekillenen bir yapıya sahiptir. Finans sektöründeki dijitalleşme süreçlerine uyum sağlayan katılım bankacılığı, bu alanda gelişim göstermiştir. Özellikle son yıllardaki dijitalleşme trendi, katılım bankalarının hizmet kalitesini artırmasına, operasyonel verimliliği yükseltmesine ve müşteri erişimini genişletmesine imkan tanımaktadır. Katılım bankaları, dijital dönüşüm kapsamında

teknolojik altyapı güçlendirme, müşteri deneyimini iyileştirme, veri analizi ve yapay zeka entegrasyonu ile güvenlik ve uyumluluk gibi alanlara odaklanmaktadır. Sürdürülebilir finans uygulamaları ise çevresel ve toplumsal sorumluluk ilkeleri doğrultusunda ürün ve hizmet çeşitliliğinin artırılmasına destek olmaktadır (Kalaycı & Cevherli, 2024, s. 143).

2.3 Katılım Bankacılığında Fon Toplama ve Kullandırma Yöntemleri

Katılım bankacılığı, konvansiyonel faiz esaslı finans sistemlerine alternatif teşkil eden; kâr-zarar ortaklığı, reel varlık temelli finansman ve risk paylaşımı prensiplerine dayalı bir finansal modeldir. Bu sistem, müşterilerin islami ilkelere uygun olarak emanet ettikleri fonların, yine aynı ilkelere dayalı ticari faaliyetlerle değerlendirilip, elde edilen getirinin ilgili prensipler uyarınca paylaşılmasını esas alır. Fon toplama süreçlerinde, özel cari hesaplar (vadesiz) ve katılma hesapları (vadeli) olmak üzere iki ana hesap türü kullanılmaktadır.

Katılım fonları, katılım bankalarının müşterilerden islami prensiplerle topladığı sermayeyi temsil etmektedir. Müşteriler, yatırdıkları sermaye ile bankanın islami normlara uygun ticari faaliyetlerine ortak olmaktadır. Böylece, toplanan sermaye, faizden arındırılmış bir ortamda, risk paylaşımı ve kâr-zarar ortaklığı esaslarına göre tahsis edilmektedir.

2.3.1 Katılım Bankacılığında Fon Toplama Yöntemleri

2.3.1.1 Vadesiz Katılım Hesapları (Özel Cari Hesaplar)

Fon toplama sürecinde, Özel Cari Hesaplar (vadesiz) ve Katılma Hesapları (vadeli) olmak üzere iki ana hesap türü kullanılmaktadır. Özel cari hesaplar, müşterilerin talep üzerine kısmen veya tamamen fon çekebildikleri ve karşılığında herhangi bir getiri talep etmedikleri hesaplardır. Türk lirası, döviz veya kıymetli maden cinsinden açılabilen bu hesaplar, işleyiş ve hizmetler açısından geleneksel bankalardaki cari hesaplarla benzer fonksiyonlar sunar. Bu hesaplara emanet edilen fonlar, bankanın sorumluluğunda ticari faaliyetlerde kullanılır; kullanımından doğabilecek risk veya getiriler doğrudan bankaya aittir, hesap sahipleriyle paylaşılmaz. Özel cari hesaplarda vade bulunmamaktadır. Bu hesaplar, katılım bankaları için kaynak maliyetini düşürme potansiyeli taşıyan bir araçtır. Müşteriler, özel cari hesaplar aracılığıyla fonlarını saklayabilir ve çeşitli bankacılık hizmetlerinden faydalanabilirler (Cinbaş, 2018, s. 24-25).

2.3.1.2 Vadeli Katılım Hesapları (Mudarebe Hesapları)

Türkiye'deki faizsiz bankacılık sisteminin ana bileşenlerinden biri olan katılım bankacılığında, 'katılma hesapları' adıyla bilinen vadeli fon türleri, gerçek ve tüzel kişilerin Türk lirası veya konvertibl döviz cinsinden, kâr ve zarara katılma esaslı olarak yatırdıkları fonların yönetimini sağlar. Bu hesaplar aracılığıyla müşteriler, belirli bir vade süresince sermayelerini katılım bankalarına emanet ederek, bankanın ticari faaliyetlerine ortak olurlar. Her katılım bankası, kendi belirlediği minimum tutarlar dahilinde bu hesapları açar; katılma hesapları için özel cari hesaplardan farklı olarak başlangıç yatırım şartı bulunur. Katılım bankalarının fon kaynakları arasında önemli bir paya sahiptir. Katılma hesaplarının işleyişi, islam hukukunda 'mudarebe' akdi olarak tanımlanan kâr ortaklığı prensibine dayanır. Bu prensip uyarınca, sermaye sahibi (müşteri) fonunu bankaya emanet ederken, banka bu fonu islami ilkelere uygun ticari girişimlerde değerlendirir. Elde edilen net kâr veya zarar, hesap açılışı sırasında belirlenen oranlar çerçevesinde taraflar arasında paylaştırılır. Yatırımcının anapara veya sabit kâr payı garantisi mevcut değildir; getiri veya risk, bankanın finansal performansına bağlı olarak değişkenlik gösterir. Uygulamada, kâr veya zarar paylaşım oranları genellikle %70 (müşteri) / %30 (banka) civarında olup, vade, fon tutarı ve banka politikaları gibi faktörlere göre farklılaşabilir. Bu oranların belirlenmesi karşılıklı anlaşma ile gerçekleşir ve yatırımcının bu oranları kabul etmesi gereklidir (Canbaz, 2013, s. 36).

Tablo 2.6. TL Cinsinden Hesaplar İçin Kâr Paylaşım ve Stopaj Oranları

Hesap Türleri	Açılış Bakiyesi	Alt Bakiye*	1 Aylık (30-31 Gün)	3 Aylık (32-91 Gün)	6 Aylık (92-180 Gün)	1 Yıllık (181-364 Gün)	1 Yıldan Uzun (366-999 Gün)
Klasik	250	250	85-15	86-14	88-12	88-12	88-12
Gümüş	25,000	15,000	87-13	88-12	91-9	91-9	91-9
Altın	100,000	75,000	90-10	91-9	93-7	93-7	93-7
Platin	500,000	375,000	92-8	93-7	94-6	94-6	94-6
Platin+	1,250,000	1,000,000	94-6	94-6	95-5	95-5	95-5
Stopaj Oranları**			%15	%15	%15	%12	%10

Kaynak: (KuveytTürk, 2025(a)).

Tablo 2.7. USD-EURO Dijital Katılma Hesapları

Hesap Türleri	Açılış Bakiyesi	Alt Bakiye*	1 Aylık (30-31 Gün)	3 Aylık (32-91 Gün)	6 Aylık (92-180 Gün)	1 Yıllık (181-364 Gün)	1 Yıllan Uzun (366-999 Gün)
Klasik	250	250	25-75	25-75	25-75	25-75	25-75
Gümüş	50.000	35.000	25-75	25-75	25-75	25-75	25-75
Altın	250.000	175.000	25-75	25-75	25-75	25-75	25-75
Platin	750.000	600.000	25-75	25-75	25-75	25-75	25-75
Platin+	1.500.000	1.250.000	25-75	25-75	25-75	25-75	25-75
Stopaj Oranları			%25	%25	%25	%25	%25

Kaynak: (KuveytTürk, 2025(a)).

Katılım bankacılığı, müşterilerden toplanan fonları faizsiz ticari faaliyetlere yönlendirerek reel ekonomiyi destekler. Toplanan sermaye, banka tarafından Mudarebe, müşareke, icara ve selem gibi finansman yöntemleriyle değerlendirilir. Elde edilen getiri veya oluşan risk, belirlenen prensipler çerçevesinde yatırımcılar ile banka arasında paylaşılır. Bu mekanizma, bankaların topladığı kaynakların etkin kullanımını kolaylaştırırken, yatırımcıların da sermayelerini reel ekonomik alanlara yönlendirmesine imkan tanır. Fonların üretim, ticaret ve hizmet sektörlerine aktarılması, ekonomik büyüme, istihdam artışı ve yatırım fırsatlarının çeşitlenmesi gibi makroekonomik hedeflere ulaşılmasına katkı sağlama potansiyeli taşır. Böylece, fon toplama ve yönetim süreçleri, finansal sistemin istikrarına destek olmayı ve toplumsal refahın artırılmasına katkıda bulunmayı amaçlar (Dikmen, 2019, s. 10-12).

2.3.2 Katılım Bankacılığında Fon Kullanım Yöntemleri

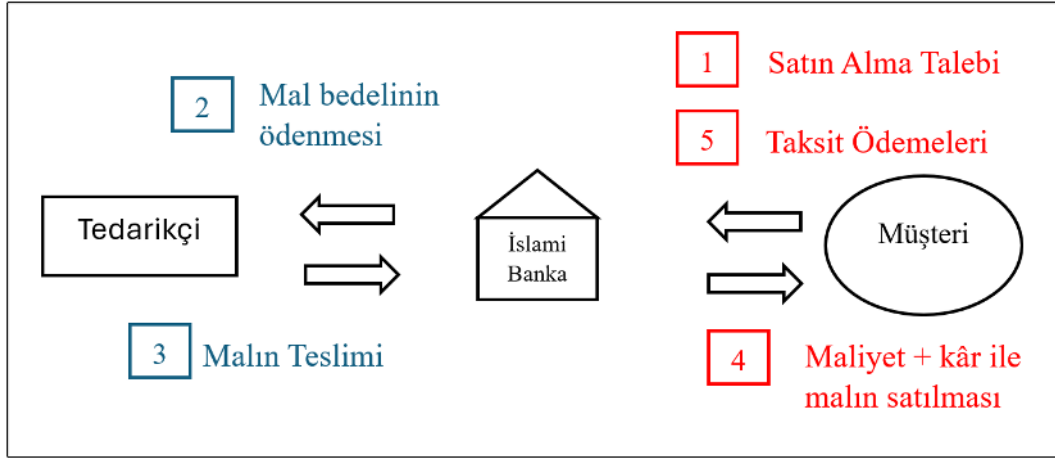
Katılım bankacılığında fon kullanım yöntemleri, bankaların müşterilerden topladığı sermayenin çeşitli ticari faaliyetlere yönlendirilerek ekonomik sürece dahil edilmesini sağlayan mekanizmalardır. Murabaha, Müşareke, Mudarebe, selem, istisna, sukuk, teverruk ve karz-ı hasen gibi yöntemler, her biri özgün risk ve getiri yapılarına sahip olup, faizsiz bankacılığın temel prensiplerini (risk paylaşımı, şeffaflık ve prensipler uyarınca kâr paylaşımı) uygulamaya koyar. Bu yöntemlerin kullanımı, bankaların operasyonel kapasitesini artırma potansiyeli taşımanın yanı sıra, müşterilere de performans dayalı getiri olanakları sunar. Bu

modelin uygulanması, uzun vadeli ekonomik büyüme ve finansal istikrar hedeflerine ulaşılmasına potansiyel olarak katkı sağlayabilir (Dikmen, 2019, s. 10-12).

2.3.2.1 Murabaha (Kârla Satış)

Murabaha, islami finans literatüründe, satıcının, satın aldığı malı, maliyetine önceden belirlenmiş bir kâr marjı ekleyerek alıcıya satması olarak tanımlanır. Kâr marjı, malın maliyetine eklenen sabit bir tutar veya maliyetin belirli bir yüzdesi şeklinde olabilir. Murabaha işlemlerinde, taraflar arasında önceden bir vaatleşme (alıcının malı satın alma taahhüdü) olup olmamasına göre "klasik murabaha" veya "finansal murabaha" ayrımı yapılır. Klasik murabahada banka, müşteriden herhangi bir ön vaat almaksızın kendi mülkiyetindeki malı satar; finansal murabahada ise işlem, müşterinin belirli bir malı bankanın satın alması yönündeki talebi üzerine gerçekleştirilir (Yatbaz & Çatıkkaş, 2021, s. 6-7).

Murabaha, islami finansın temel prensipleri çerçevesinde, mal alım-satımına dayalı bir finansman aracıdır. İslam hukukunda ticaretin meşruiyeti Kur'an-ı Kerim'de vurgulanmıştır. Ancak, murabaha işlemlerinin islami ilkelere uygunluğu, malın niteliklerinin şeffafça açıklanması, mülkiyetin bankaya geçişi ve müşterinin işlem öncesinde satıcı ile nihai anlaşma yapmamış olması gibi belirli şartlara bağlıdır. Buna ek olarak, altın, gümüş veya para gibi misli nitelikteki malların vadeli murabahası ile daha önce murabaha konusu olmuş malların tekrar murabahası islami prensiplerce caiz görülmemektedir. Murabaha sürecinde, müşteri gereksinim duyduğu mal için katılım bankasına başvurur. Banka, ilgili malı piyasa fiyatı üzerinden satın alır ve üzerine kararlaştırılan kâr marjını ekleyerek müşteriye vadeli satışını gerçekleştirir. Bu işlem, müşteriye vadeli bir edinim, satıcıya peşin ödeme ve bankaya kar elde etme imkanı sağlar (Yatbaz & Çatıkkaş, 2021, s. 6-7).

Fotoğraf 2.1. Murabaha İşleyişi

Kaynak: (Yatbaz & Çatıkkaş, 2021, s. 6-7).

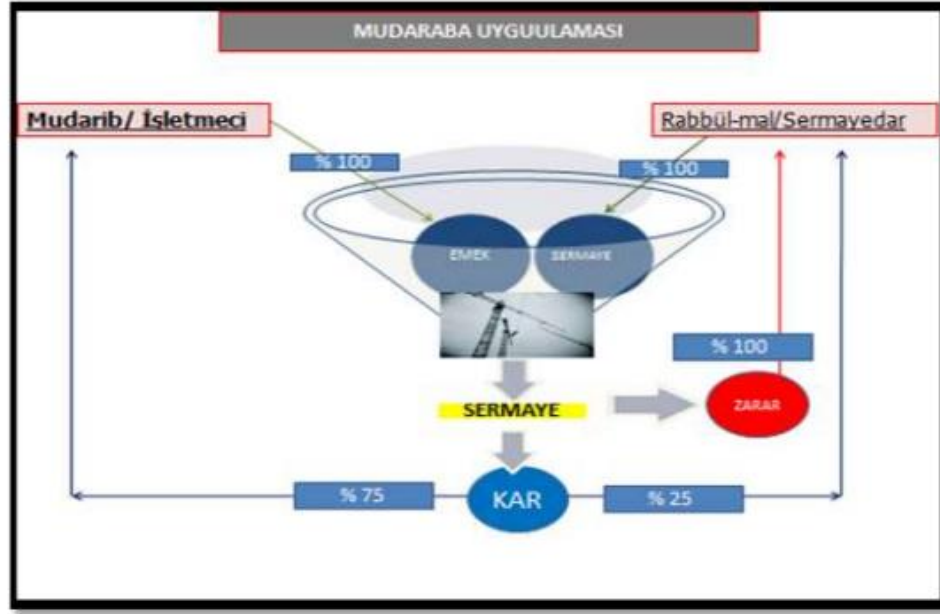
Murabaha İşleminin Aşamaları:

- Müşteri, bankaya malı satın alması için sipariş verir.
- Banka, malın bedelini tedarikçiye öder.
- Banka, malın mülkiyetini veya fiziksel teslimini alır.
- Banka, malı kâr marjı ekleyerek müşteriye vadeli olarak satar.
- Müşteri, malın bedelini taksitler halinde bankaya öder.

Katılım bankasının, murabaha işlemini gerçekleştirebilmesi için malın mülkiyetini önceden devralması şarttır. Banka, malın sorumluluğunu üstlenerek, fiziki veya hukuki teslim yoluyla malı kendi mülkiyetine geçirir. Murabaha işlemlerinde, komisyonlar, teminatlar, kefaletler ve kaparo gibi unsurlar da bulunabilir. Bu unsurlar, işlemin şeffaflığını ve güvenliğini sağlamak amacıyla kullanılır (Yatbaz & Çatıkkaş, 2021, s. 6-7).

2.3.2.2 Mudarebe

Mudarebe, İslami finans ilkelerine dayanan ve sermaye ile emeğin ortaklığına dayalı bir iş modelidir. Bu ortaklık türünde bir taraf sermaye sağlarken, diğer taraf bu sermayeyi ticari faaliyetlerde yönetir; model kâr paylaşımını esas alır. Mudarebe, faizsiz finans sisteminin gelişimine katkı sağlayan temel modellerdendir ve atıl sermaye ile işgücünün ekonomiye kanalize edilmesine imkan tanır. Genellikle sermaye sahibinin ticari faaliyete katılma olanağı kısıtlı iken, girişimcinin sermaye yetersizliği yaşayabildiği durumlarda Mudarebe, bu iki kaynağın bir araya gelmesini sağlayarak girişimlerin hayata geçirilmesini mümkün kılar. Bu ortaklık, güven temelinde yürütülür ve taraflar arasındaki kâr paylaşım oranları sözleşme aşamasında net bir şekilde belirlenir (Alkış, 2018, s. 125-126).

Fotoğraf 2.2. Mudarebe İşleyişi

Kaynak: (Alkış, 2018, s. 125-126).

Mudarebe Sözleşmesinin Temel Unsurları:

- Tarafların ehliyeti: Sermaye sahibi ve girişimcinin sözleşme yapma yetkinliği olmalıdır.
- Sermayenin niteliği: Ortaklık sermayesi, nakit veya nakde çevrilebilir değerlerden oluşmalıdır.
- Kâr paylaşım oranları: Tarafların kârdan alacakları paylar, sözleşme anında belirli oranlar (örneğin, 1/2, 2/3) şeklinde belirlenmelidir. Sabit bir tutar belirlemek yerine, kârdan pay verilmesi esastır.
- Sermayenin teslimi: Sermaye miktarı açıkça belirtilmeli ve girişimciye teslim edilmelidir.

İslam hukukunda meşru bir ortaklık türü olarak kabul edilen Mudarebe, faize alternatif bir finansman modeli sunar. Faiz, paradan para kazanmayı ifade ederken, Mudarebe, sermaye ile ticaret yapılmasını esas alır. Günümüzde, katılım bankaları aracılığıyla, sermaye sahipleri çeşitli ticari ortaklıklara katılabilmektedir. Bu süreçte, katılım bankaları sermayeyi yöneterek elde edilen kârı önceden belirlenen periyotlarla müşterilere dağıtır (Alkış, 2018, s. 125-126).

2.3.2.3 Müşareke

Müşareke, en az iki tarafın belirli bir sermaye katkısıyla, ortak bir ticari faaliyette bulunmayı ve elde edilecek kâr veya zararı önceden belirlenen oranlarda

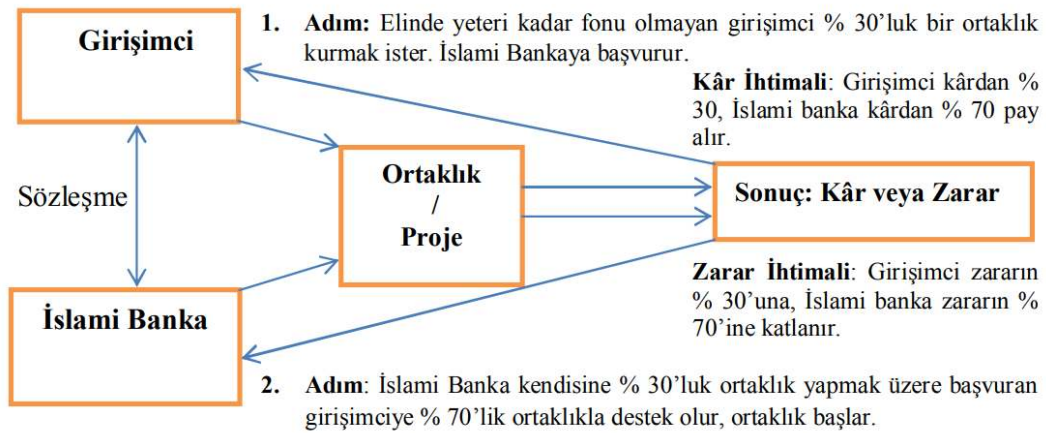
paylaşmayı kabul ettiği bir ortaklık modelidir. Türkiye'deki katılım bankacılığının temelini oluşturan bu yöntem, bankanın bir işletme ile ortak sermaye koyarak, kâr ve zararı anlaşılmaya varılan oranlarda paylaşmasını ve emeğe bir ücret ödenmesini içerir. Müşareke, Mudarebe yönteminden şu yönleriyle ayrılır:

- Her iki taraf da sermaye katkısında bulunur.
- Kâr ve zarar tarafların koydukları sermaye oranlarına göre paylaşılır.
- İş yöneten ortağa, emeği karşılığında bir ücret ödenir ve bu ücret kâr-zarar ortaklığının gideri olarak kabul edilir.

- Kâr-zarar ortaklığı prensibine dayanan bu yöntem, İslami finans ilkelerinin temelini oluşturmaya rağmen Türkiye'deki katılım bankacılığı uygulamalarında maalesef sınırlı bir yer tutmaktadır.

Temel Farklılıklar ve Özellikler:

- Müşareke sermaye ortaklığına dayanır.
- Kâr ve zararın paylaşımında adalet ilkesi gözetilir.
- Emeğe değer verilerek bir ücretlendirme yapılır (Canbaz M. , 2016, s. 197).

Şekil 2.1. Müşareke Yönteminin İşleyişi

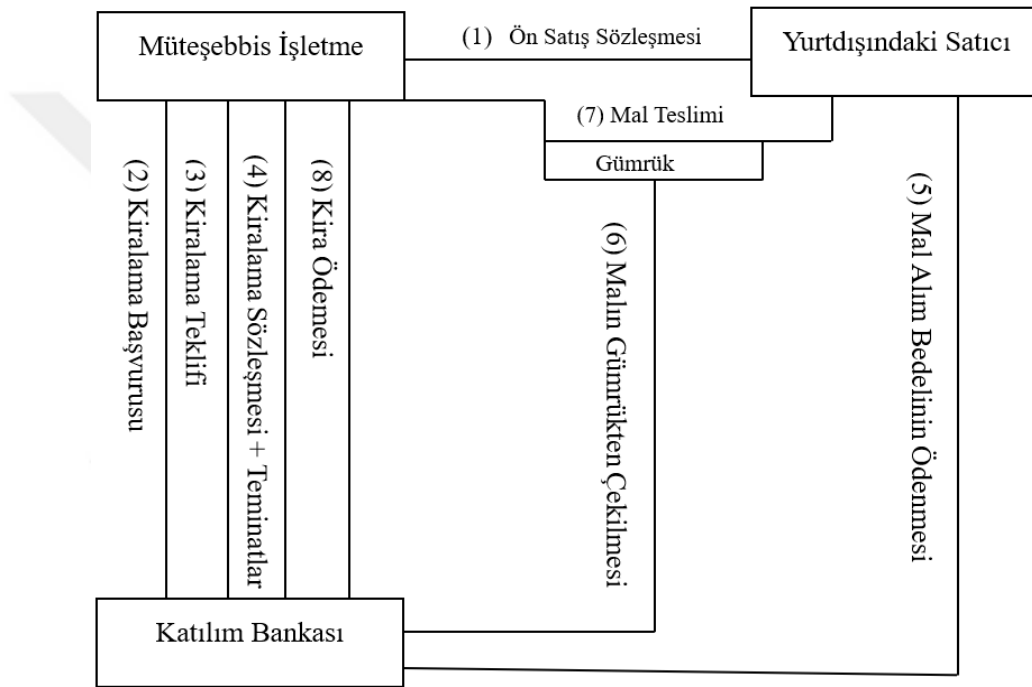
Kaynak: (Çemberlitaş & Erkuş, 2021, s. 38).

2.3.2.4 İcara (Kiralama)

Arapça kökenli 'icare' terimiyle ifade edilen finansal kiralama, 1983'teki Özel Finans Kurumları kuruluş kararnamesiyle Türk finans sistemine girmiş ve 1985 tarihli Finansal Kiralama Kanunu ile hukuki dayanağa kavuşmuştur. Bu finansman modeli, yatırım mallarının mülkiyetini kiralama kuruluşunda tutarak, kullanım hakkını sözleşme bedeli karşılığında kiracıya devretmeyi ve süre sonunda

malın üzerinde anlaşılan bedelle kiracıya mülkiyet geçişini sağlamayı amaçlar. İşletmelerin yatırım mallarını satın almak yerine kiralamayı tercih etmesi, işletme sermayelerinin farklı gereksinimlere yönlendirilmesine ve potansiyel olarak verimlilik ve karlılık düzeylerinin yükseltilmesine katkı sağlayabilir. Yatırım mallarının kiralama yoluyla edinilmesinde Katma Değer Vergisi (KDV) oranının satın alma işlemine göre daha düşük olması, bu finansman yönteminin tercih edilmesinde dikkate alınan önemli faktörlerden biridir (Canbaz M. , 2016, s. 193-195).

Tablo 2.8. Finansal Kiralama İşleminin Yapılması

Kaynak: (Canbaz M. , 2016, s. 193-195).

Finansal Kiralama (İcare) Yönteminin Girişimcilere Sunduğu Başlıca Faydalar:

- Piyasa genelindeki diğer finansman seçeneklerine göre daha uzun vadeli bir finansman yapısı sunar.
- Alternatif finansman türlerine göre genellikle daha düşük maliyetlidir.
- Öz kaynakları ve borçlanma kabiliyeti sınırlı olan şirketlerin büyümesine olanak tanır.
- Kira ödeme planları ve tutarları, kiracının finansal gücü ve nakit akışına uygun olarak esnek bir şekilde düzenlenebilir.

•Yapılan kira ödemelerinin tamamı işletmenin mali tablolarında gider olarak gösterilebilir.

•Malın edinimi ve kira ödemeleri esnasında düşük KDV oranları uygulanır.

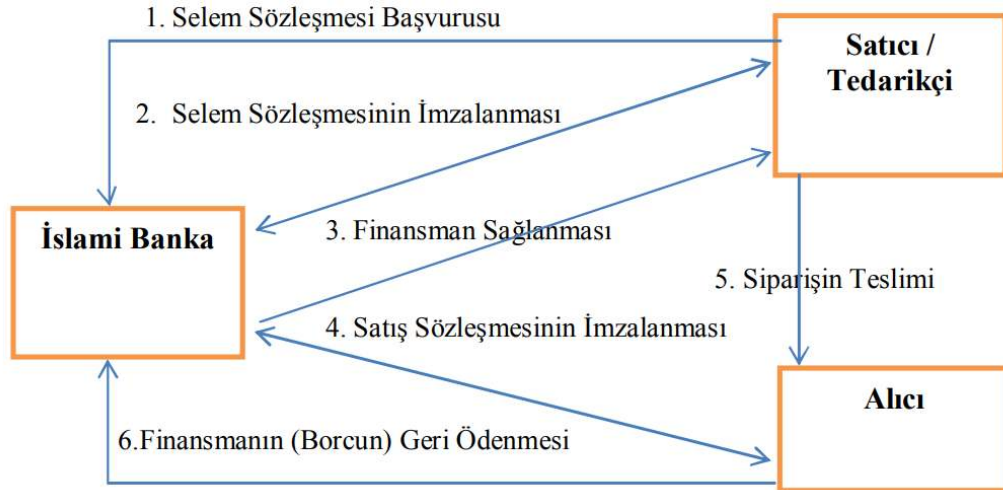
•Kiralama süresinin sonunda kiralanan mal önceden kararlaştırılan bir bedel karşılığında işletmeye devredilebilir (Canbaz M. , 2016, s. 193-195).

2.3.2.5 Selem

Selem, İslami finans literatüründe belirli bir malın gelecekteki bir tarihte teslim edilmek üzere önceden belirlenmiş bir fiyat üzerinden alım satımını düzenleyen sözleşme türünü ifade eder. Bu sözleşme yapısı, bankanın gelecekte belirli bir miktarda mal alımını taahhüt ettiği bir anlaşma olarak tanımlanabilir. Bu çerçevede, banka projesinin üretim aşamasını finanse etmek isteyen müşterilere ön ödeme yapmaktadır. Selem sözleşmelerinde bankanın üstlendiği riskler geleneksel bankacılık uygulamalarından farklılık gösterir. Sözleşme, üç temel aşamadan oluşur:

- Finansmanın müşteriye nakit olarak sağlanması.
- Malın, müşteri tarafından bankaya teslim edilmesi.
- Malın banka tarafından nakde çevrilmesi.

Selem sözleşmeleri, genellikle alım işlemlerinin finansmanı amacıyla kullanılmaktadır (Şeyranlıoğlu & Karavardar, 2019, s. 528).

Şekil 2.2. Selem Yönteminin İşleyişi

Kaynak: (Çemberlitaş & Erkuş, 2021, s. 38).

2.3.2.6 İstisna

İstisna, Arapça kökenli olup “üretmek” anlamını taşımaktadır. Bu terim, satıcı ile alıcı arasında karşılıklı mutabakata varılan ve belirli bir unsurun üretilmesi veya ürettirilmesi esasına dayalı satış sözleşmesini ifade etmektedir. Böyle bir sözleşmede, satıcı alıcının istediği ürünü üretmeyi ya da üretimi yaptırıp teslim etmeyi taahhüt etmektedir. Bu yöntem, özellikle yapım veya temin süresi uzun olan işlemlerde (örneğin bir inşaatın gerçekleştirilmesinde) tercih edilmektedir. Sözleşme kapsamında malın bedeli peşin, vadeli veya belirlenen ileri bir tarihte ödenebilmektedir. Ayrıca istisna akdi malın üretimiyle ilgili düzenlenmiş bir sözleşme niteliği taşımakta; satıcı, alıcının talep ettiği malı doğrudan üretir ya da üretim sürecini organize ederek malın teslimini garanti altına almaktadır. Ödeme yöntemleri ise peşin, taksitli ya da belirlenen bir tarihte tek seferlik ödeme şeklinde düzenlenebilmektedir. Bu tür sözleşmelerde imalatta kullanılacak hammadde, yarı mamul gibi kaynaklar, işi yapmayı taahhüt eden taraf tarafından temin edilmektedir. İşin bizzat kimin tarafından gerçekleştirileceği sözleşmede açıkça belirtilmişse, aksi durumda taahhüt eden kişi işi başkasına yaptırma hakkına da sahiptir. Yapım sürecinde işin kapsamı, bedeli ve tamamlanma tarihi önceden kararlaştırılmalıdır; aksi halde üretilen mal istenilen niteliklere uymuyorsa, işveren tercih hakkını kullanabilmektedir. Ürünü imal eden taraf başlangıçta belirlenen şartlara uymakla yükümlüdür. Bunun yanı sıra istisna akdinde işin bedelinin peşin ödenmesi zorunlu tutulmamaktadır. Örneğin katılım bankaları, yarım kalmış kooperatiflerin tamamlanması veya toplu konut projelerinin finansmanında bu tür akitlere başvurabilmektedir (Bildirici Çalık, 2016, s. 110).

2.3.2.7 Sukuk

Sukuk, “sak” kelimesinin çoğul biçimi olarak, eşit değere sahip sertifikaları ifade eder. Temel düzeyde sukuk belirli bir varlığa sahip olma veya o varlıktan faydalanma hakkını temsil eder. Bu sertifikalarda yer alan hak iddiaları yalnızca nakit akışına ilişkin değildir; aynı zamanda mülkiyet hakkını da içerir. Bu özelliğiyle sukuk, tahvil ve bono gibi geleneksel borçlanma araçlarından ayrışır. Geleneksel finansman araçları faiz ödemesi içeren menkul kıymetler iken, sukuk esas olarak belirli bir varlık sepetine dayalı sahiplik hakkını gösteren yatırım sertifikalarıdır. Bölünemez hisse benzeri bir sahiplik yapısını temsil eden sukuk genellikle faizsiz bono olarak nitelendirilir. Bu tanımlama, günümüzde ihraç edilen sukukların sabit getiri sağlaması gerçeğinden kaynaklanır; birçok sukukta getiri

garanti edilmese de, varlık temelli olduklarından getiri oranları sabitlenmiş olup, sukuk fiyatlandırması tahvil veya bono yöntemlerine benzer şekilde hesaplanır. (Dede, 2017, s. 44).

Sukuk, islami değerlere uygun olarak geliştirilmiş ve geleneksel tahvil ile bonolara alternatif yatırım aracı sunmayı amaçlayan finansal ürünlerdir. Bu yapıda, borç alan ve veren taraflar islami prensipler doğrultusunda iş ortaklığı çerçevesinde değerlendirilir; yatırımın getiri ve riskleri, bu taraflar arasında paylaşılmaktadır. Yapılandırılmış bir finansal araç olan sukuk, mutlaka ticari bir işlemle ilişkilendirilmelidir; bu işlem, varlığın vadeli alım-satımı, kiralama veya ortak girişim kurulması gibi yöntemlerle gerçekleştirilebilir. Temelde üç taraflı bir ilişkinin varlığı söz konusudur; kaynak kuruluş (genellikle katılım bankası), varlık kiralama şirketi ve kira sertifikası sahipleri (yatırımcılar). Kaynak kuruluş, aktif portföyünde yer alan bir varlığı varlık kiralama şirketine satarak, daha sonra aynı varlığı geri kiralama yoluna gider; kiralama şirketi, sertifikaların ihraç edilmesiyle elde ettiği gelirle varlığın bedelini öder, kira gelirleri ise sertifika sahiplerine kupon ödemeleri olarak yansıtılır. Vade sonunda, varlık kiralama şirketi, varlığı tekrar kaynak kuruluşa satarak işlemi tamamlar (Ünlü, 2019, s. 512-513).

Sukuk, İslami hukuk kurallarına uygun şekilde hamiline veya nama düzenlenir. Yatırımcılar önceden belirlenen paylaşım oranlarına göre kâr ve zarara ortak olurlar; ancak sabit bir kâr garantisi söz konusu değildir. Faiz yasağı gereği sukuk gelirleri faiz yerine kira getirisi veya kâr payı biçimindedir. İkincil piyasalarda işlem görebilme potansiyeli taşıyan bu senetler, İslami finans prensipleri uyarınca belirsizliği yüksek işlemlerden kaçınma ilkesine riayet eder. Sukuklar, yatırımcılara hak ve yükümlülüklerini yansıtırken, dayanak varlık üzerindeki müşterek mülkiyet hakkını temsil eder. Yapısal olarak hem bono hem de hisse senetleriyle benzerlikler sergileyen sukuklar, kendine özgü niteliklere sahip menkul kıymetleştirilmiş araçlardır (Ünlü, 2019, s. 512-513).

2.3.2.8 Teverruk

Teverruk , nakit temin etme amacıyla bir kişiden vadeli alınan malın başka bir kişiye peşin satılması işlemidir. Katılım bankaları bu yöntemi, kısa vadeli fon fazlalıklarını değerlendirmek ve müşterilerin geleneksel finansman yöntemlerine uygun olmayan nakit ihtiyaçlarını karşılamak için kullanır. Bankalar, uluslararası emtia piyasalarından peşin edindikleri mallara kâr paylarını ekleyerek vadeli satışlar yapar; bu işlemlerin bir kısmı özellikle Londra Metal Borsası gibi piyasalar

üzerinden yürütülür. Teverruk, genellikle murabaha gibi diğer yöntemlerle finansmanın mümkün olmadığı durumlarda, nakit sağlama veya fıkhi nedenlerle akamete uğrayan işlemleri tamamlama amacıyla kullanılır. Ancak, yöntemin fıkhi uygunluğu konusunda mevcut farklı görüşler ve kullanımının belirli durumlarla sınırlandırılmasına yönelik fetvalar, katılım bankalarının bu yöntemi sınırlı düzeyde uygulamasına yol açmaktadır (Bildirici Çalık, 2016, s. 111).

2.3.2.9 Karz-ı Hasen

Karz-ı hasen, İslami finans literatüründe faizsiz borç verme esasına dayanan bir finansman türüdür. Dini bir zorunluluk olmayıp sünnet kabul edilen bu uygulama, bağışlardan farklı olarak borç verilen miktarın iadesini gerektirir. Geleneksel finansal işlemlere kıyasla ayırt edici özelliği, borç verenin maddi getiri beklentisi olmaması, işlemin manevi yardım niteliği taşımasıdır. Borç verilen varlıkların kullanıldığında tüketilebilir ve misliyle ödenebilir olması (para, gıda vb.) esastır; kullanımdan sonra tüketilmeyen varlıkların (araç, makine vb.) borç verilmesi uygun görülmemektedir. Uygulamada karz-ı hasen, ilgili mevzuatta yeterli tanımın olmaması, kurumsal altyapısının sınırlı kalması ve çoğunlukla bireysel girişimlerle yürütülmesi gibi zorluklar sergilemektedir. Uluslararası düzeyde de İslami bankacılık işlemlerindeki payı düşüktür. İslam bankaları genellikle bu yöntemi, sosyal sorumluluk projeleri kapsamında düşük gelirli bireylere yönelik mikrokredi şeklinde kullanır. Katılım bankalarının ticari faaliyetlerde karz-ı haseni yaygın kullanmamasının başlıca nedeni, bu işlemde kâr elde etme imkanının bulunmamasıdır (Canbay & Pirali, 2019, s. 288-289).

2.4 Katılım Bankacılığının Güçlü ve Zayıf Yönleri

Katılım bankacılığı, klasik faiz esaslı bankacılık modellerine alternatif olarak risk paylaşımı, kâr-zarar ortaklığı ve reel varlık temelli finansman ilkelerini esas alır. Bu yaklaşım, finansal işlemlerin şeffaf ve etik prensiplere uygun bir zeminde gerçekleştirilmesini teşvik ederken, toplumsal ve ekonomik refahın artırılmasına yönelik amaçları da içerir. Bununla birlikte, bu model avantajlara sahip olduğu gibi, belirli sınırlamalar ve zorluklar da barındırmaktadır. Tez kapsamında katılım bankacılığının sunduğu faydalar ile karşılaşılan zorluklar, finansal sistemdeki konumu bağlamında detaylı biçimde ele alınacaktır

Katılım Bankacılığının Güçlü Yönleri

Faizsiz finans prensipleri temelinde faaliyet gösteren katılım bankaları, hem Türkiye hem de küresel finans piyasalarında konumlanmıştır. Kâr ve zarar

paylaşımı, varlığa dayalı finansman ve etik bankacılık gibi temel ilkeler üzerine kurulan bu model, konvansiyonel bankacılık sistemlerinden farklılaşmaktadır. Bu ilkeler, katılım bankacılığına çeşitli sosyo-ekonomik faydalar sağlama potansiyeli taşıyan özellikler kazandırmaktadır.

1. Finansal Dayanıklılık ve Gelişmiş Risk Yönetimi Mekanizmaları

Katılım bankacılığının finansal kriz dönemlerindeki dayanıklılığı, tarihsel süreçteki performansı incelendiğinde belirginleşmektedir. Özellikle 1997 Asya krizi ile Türkiye'deki 2000 ve Şubat 2001 krizleri sırasında, birçok konvansiyonel banka önemli zararlar yaşayarak faaliyetlerini kısıtlamak veya devlet desteği almak durumunda kalmıştır. Buna karşılık katılım bankaları, bir istisna dışında, %50'lere varan fon çıkışlarına rağmen operasyonel sürekliliklerini sağlamışlardır. Bu direnç, faizsiz çalışma prensiplerinin getirdiği risk kaçınım mekanizmaları ile ilişkilidir. Faizli araç kullanımının olmaması, katılım bankalarını doğrudan faiz oranı riskinden korur. Benzer şekilde, genellikle açık pozisyon taşımamaları döviz kuru riskine maruziyeti azaltır. Bu bankaların maruz kaldığı başlıca riskler piyasa ve kredi riskidir (Coşkun, 2008, s. 65).

Ayrıca kâr ve zarar paylaşımı modeli, riskin banka ile birlikte fon sahipleri tarafından da üstlenilmesine imkan tanır. Bankanın fon sahiplerine önceden sabit getiri taahhüdünde bulunmaması, özellikle ekonomik daralma veya kârlılığın düştüğü dönemlerde, bankanın finansal yükünü azaltan bir esneklik sunar (Büyükhahin, 2018, s. 72). Bununla birlikte katılım bankaları, kısa vadeli fon kaynaklarını genellikle kısa vadeli ticari finansmanlarda kullanır. Daha uzun vadeli gereksinimlerini ise özkaynakları veya finansal kiralama gibi vade uyumlu enstrümanlarla karşılayarak aktif-pasif uyumuna yönelik bir vade yönetimi prensibi benimser. Bu uygulama, likidite riskinin yönetimine katkı sağlamanın yanı sıra, kriz dönemlerinde dahi fon temin kapasitelerinin korunmasına destek olabilir (Coşkun, 2008, s. 65).

2. Reel Ekonomiye Odaklılık ve Spekülasyonun Önlenmesi

Katılım bankacılığının temel felsefesi ve işleyiş modeli finansmanın doğrudan reel ekonomik aktivitelere yönlendirilmesini esas alır. Gerçekleştirilen her finansman işlemi mutlaka somut bir mal veya hizmet alımına yani bir dayanak varlığa bağlanmak zorundadır (Nural, 2024, s. 1472). Bu prensip, pratikte finansman bedelinin genellikle doğrudan mal veya hizmetin tedarik edildiği satıcıya ödenmesi şeklinde uygulanır. Bu uygulama, sağlanan fonların spekülatif veya

amacı dışında kullanılma riskini azaltmaya yardımcı olan bir kontrol mekanizması işlevi görür. Konvansiyonel bankacılıkta sorunlu alacakların artış nedenlerinden biri olarak belirtilen fonların yanlış kullanımı riski, katılım bankacılığının bu işleyiş modeli sayesinde daha düşük seviyelerde kalabilmektedir. Topladıkları fonların kayda değer bir kısmını doğrudan reel sektör yatırımlarına ve ticaretin finansmanına yönlendirmeleri, katılım bankalarının ekonomik büyümeye ve istihdama olan katkılarını işaret eder. Bu oran, genellikle konvansiyonel bankacılık ortalamasının üzerinde seyretme eğilimindedir ve katılım bankalarının reel ekonomi finansmanındaki rolünü vurgular (Sümer & Onan, 2015, s. 304-305).

3. Atıl Fonların Kayıtlı Ekonomiye Katkısı

Katılım bankaları, finansal sisteme entegre olmamış tasarruf potansiyelini mobilize etme kapasitesine sahiptir. Özellikle faiz hassasiyeti nedeniyle birikimlerini sistem dışında (örneğin kayıt dışı nakit, döviz veya kıymetli maden olarak) tutmayı tercih eden birey ve kurumlar için bu bankalar bir finansman seçeneği sunar. Bu atıl fonların ekonomiye kazandırılması amacıyla, kıymetli madenlere dayalı katılım hesapları ve sukuk gibi faizsiz getiri prensibiyle işleyen ürünler geliştirilmekte ve sunulmaktadır. Bu durum, hem tasarruf sahiplerine inançlarına uygun yatırım imkanları sağlamak hem de mobilize edilen fonların reel ekonominin finansmanında kullanılmasını temin etmektedir. Bunun yanı sıra, katılım bankalarının finansman işlemlerini çoğunlukla resmi belgelere (fatura vb.) dayandırma zorunluluğu, ticari işlemlerin kayıt altına alınmasını teşvik eder. Bu uygulama, kayıt dışı ekonomiye mücadelede destek olarak, ülke ekonomisinin şeffaflaşmasına ve vergi gelirlerinin artışına dolaylı katkı sağlayabilir (Özsoy & Sayar, 2025, s. 36-39).

4. İstikrarlı Müşteri Tabanı ve Stratejik Konumlanma

Faizsizlik prensibine bağlılık, katılım bankalarına belirli bir müşteri sadakati sağlamaktadır. Bu müşteriler genellikle dini veya etik değerlerinden ötürü, banka tercihlerini yalnızca finansal getiri oranlarına göre belirlemezler; bu durum, özellikle faiz rekabetinin yoğun olduğu piyasalarda katılım bankaları için nispi bir istikrar zemini oluşturur. Bu kitle, konvansiyonel bankacılığın erişiminin sınırlı olduğu bir segmenti temsil eder. Bu yerel müşteri tabanına ek olarak, katılım bankacılığı prensipleri, özellikle Körfez ülkeleri başta olmak üzere, benzer finansal değerleri benimseyen uluslararası yatırımcılar ve fonlar nezdinde ilgi görmektedir. Türkiye'deki katılım bankaları, özellikle Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesindeki

muhabir banka ağırları aracılığıyla bu bölgelerden sermaye girişini kolaylaştırabilir ve dış ticaret finansmanındaki fırsatları değerlendirebilirler. Bu durum, Türkiye'nin bölgesel bir islami finans merkezi olma hedefine de katkı sunmaktadır (Nural, 2024, s. 1472), (Özsoy & Sayar, 2025, s. 37).

5. Müşteri Odaklı Operasyonel Avantajlar ve Etik Bankacılık Vurgusu

Katılım bankacılığı finansman modelleri, müşteriler açısından öngörülebilirlik sağlar. Murabaha gibi yaygın yöntemlerde, maliyet ve kâr marjının baştan belirlenmesiyle toplam geri ödeme tutarı ve taksit planı sabitlenir. Bu, finansman süresi boyunca maliyetlerin piyasa dalgalanmalarından etkilenmeksizin net bir şekilde bilinmesine olanak tanır. Söz konusu öngörülebilirlik, uzun vadeli planlama ve bütçelemeyi kolaylaştırır. Ayrıca proje bazlı ve taksitlendirilmiş yapının fon takibi ve muhasebeleştirilmesini de kolaylaştırdığı belirtilebilir. Geri ödeme güçlüğü yaşayan müşterilere karşı katılım bankalarının genellikle daha esnek ve yapıcı bir yaklaşım sergileme eğiliminde olduğu yönünde gözlemler bulunmaktadır. Borcun yeniden yapılandırılması veya yasal takip sürecinin (90 gün) yönetimindeki bu yaklaşım, sektörün etik algısına katkıda bulunabilir. Özellikle kriz dönemlerinde konvansiyonel bankaların aksine kredileri vadesinden önce geri çağırma yönündeki genel eğilimleri, reel sektördeki firmalar, özellikle KOBİ'ler için önemli bir finansal güvenlik unsuru teşkil eder. Bazı durumlarda işlem komisyon ve masraflarının rekabetçi düzeylerde olması da bir potansiyel fayda olarak değerlendirilebilir (Sümer & Onan, 2015, s. 305).

6. Kurumsal Yönetişim, Güvence Mekanizmaları ve Uluslararası Standardizasyon

Katılım bankaları operasyonel ve finansal denetimlere ek olarak, faaliyetlerinin İslami prensiplere uygunluğunu denetleyen özel danışma kurulları veya komiteleri bünyelerinde bulundurlar. Bu yapı hem kurum içinde oto-kontrolü sağlar hem de müşterilere ve yatırımcılara faaliyetlerin faizsizlik ilkelerine uygun yürütüldüğü konusunda güvence verir, bu da önemli bir güven ve itibar unsurudur (Görmüş, Albayrak, & Yabancı, 2019, s. 129). Müşteri mevduatlarının güvencesi konusunda ise katılım bankaları da 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'na tabi olup, topladıkları katılım fonları Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) güvencesi altındadır. Bu durum kâr-zarar ortaklığı mantığıyla tam örtüşmese de fon sahipleri için konvansiyonel bankalardakine benzer bir ek güvence sağlamaktadır (Sümer & Onan, 2015, s. 306). Küresel düzeyde ise, İslami Finansal Hizmetler

Kurulu (IFSB) ve İslami Finansal Kurumlar Muhasebe ve Denetleme Organizasyonu (AAOIFI) gibi uluslararası kuruluşların çalışmaları, sektörde standartların oluşmasına, şeffaflığın artmasına ve böylece katılım bankacılığının daha sağlam temeller üzerinde büyümesine önemli katkılar sağlamaktadır (Özsoy & Sayar, 2025, s. 38).

7. Stratejik Büyüme Dinamikleri

Katılım bankacılığı sektörü, küresel finans sistemi içinde henüz görece küçük bir paya sahip olmasına rağmen istikrarlı ve genellikle sektör ortalamasının üzerinde büyüme oranları sergilemektedir. Bu büyümede artan müşteri talebi ve farkındalığı önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye özelinde devletin sektöre yönelik olumlu yaklaşımı, kamu katılım bankalarının kurulmasıyla verilen destek, KOBİ'lere yönelik teşvikler ve kayıtlı ekonomiyi güçlendirme stratejileri büyümeyi hızlandıran faktörler arasındadır. İstanbul Finans Merkezi projesi kapsamında katılım bankacılığının ve faizsiz finansın merkezi bir rol üstlenmesi vizyonu da sektöre stratejik bir önem katmaktadır (Nural, 2024, s. 1473). Sektördeki rekabetin artması, bankaları müşteri ihtiyaçlarına cevap verecek yenilikçi ürün ve hizmetler geliştirmeye teşvik etmektedir. Bilgi teknolojilerinin etkin kullanımı operasyonel maliyetleri düşürürken hizmet kalitesini ve erişilebilirliği artırmakta, küreselleşme ve finansal serbestleşme ise yeni pazarlara açılma ve uluslararası iş birlikleri için fırsatlar sunmaktadır (Özsoy & Sayar, 2025, s. 38-39).

Özetle, katılım bankacılığı; finansal krizlere karşı sergilediği dayanıklılık, reel ekonomiye doğrudan fon aktarımı, atıl tasarrufları mobilize etme potansiyeli, belirli bir müşteri sadakati, operasyonel yapısındaki farklılıklar ve etik prensipleri ile finans sektöründe bir alternatif konumundadır. Sahip olduğu bu özellikler, uygun stratejiler ve destekleyici politikalarla birleştiğinde, katılım bankacılığının hem ulusal kalkınmaya sağladığı katkıyı artırma hem de küresel finansal sistem içindeki yerini ve etkinliğini güçlendirme potansiyeli bulunmaktadır.

Katılım Bankacılığının Zayıf Yönleri

Katılım bankacılığı, önemli avantajlara sahip olmakla birlikte, bazı sınırlama ve zorluklar da içermektedir. Bu sınırlama ve zorluklar, sektörün büyüme potansiyelini etkileyebilen, rekabet gücünü kısmen azaltabilen ve bazı potansiyel müşterilerin tercihini etkileyebilen faktörler olarak değerlendirilebilir.

1. Sermaye Yetersizlikleri ve Kaynak Maliyetleri

Katılım bankacılığının karşılaştığı başlıca zorluklardan biri sermaye yetersizliğidir. Genellikle daha küçük ölçekli ve daha düşük sermaye tabanına sahip olan katılım bankaları, bu durum nedeniyle büyüme hedeflerinde sınırlanmakta, kredi kullandırma kapasiteleri daralmakta ve rekabet güçleri etkilenmektedir. Özellikle büyük ölçekli proje finansmanında bu durum, geleneksel bankalarla rekabeti güçleştirebilir. Sermaye yetersizliği, bankaların risk yönetimi kapasitesini de olumsuz etkileme ve finansal şoklara karşı kırılganlığı artırma potansiyeli taşır. Bununla birlikte yüksek kaynak maliyetleri, karşılaşılan bir diğer önemli sorundur. Ekonomik ve siyasi dalgalanmalar kaynak yapısını olumsuz etkileyerek fonlama maliyetlerini yükseltir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, bankaların performansına rağmen yüksek ülke risk primi ve kredi notu kısıtları, bu maliyetleri daha da yükseltmektedir. Yüksek kaynak maliyetleri, katılım bankalarının kar payı oranlarını yüksek belirlemesine ve potansiyel olarak rekabet güçlerinin azalmasına yol açabilir. Artan maliyetlerle birlikte fon kaynaklarına erişimin zorlaşması, büyüme potansiyelini sınırlandıran bir etken olarak öne çıkmaktadır (Nural, 2024, s. 1471-1472), (Görmüş, Albayrak, & Yabanlı, 2019, s. 129-130).

2. Dağıtım Kanalları ve Şube Ağının Yetersizliği

Katılım bankacılığı, dağıtım kanalları ve şube ağı açısından geleneksel bankacılık sektörüne kıyasla sınırlamalara sahiptir. Katılım bankalarının şube sayısı ve coğrafi kapsama alanı geleneksel bankalardan daha azdır. Bu durum, potansiyel müşterilere erişimde güçlük yaratmakta, bankacılık hizmetlerine ulaşımı kısıtlayabilmekte ve sektörün büyüme potansiyelini etkilemektedir. Özellikle kırsal ve küçük yerleşim bölgelerinde hizmet sunumundaki kısıtlılıklar, finansal kapsayıcılık açısından da bir zorluk teşkil eder. Katılım bankalarının dijital bankacılık hizmetleri (internet ve mobil bankacılık uygulamaları), geleneksel bankaların sunduğu hizmet ve kullanıcı deneyimi seviyesinin gerisinde kalabilmektedir. Bu durum, özellikle dijital kanalları aktif kullanan müşteri segmentleri için tercih edilme olasılığını düşürebilir. Genel olarak, dağıtım kanallarındaki bu kısıtlamalar, katılım bankalarının pazar paylarını ve müşteri tabanlarını genişletme potansiyelini sınırlandıran bir etken olarak değerlendirilmektedir (Nural, 2024, s. 1471-1472), (Görmüş, Albayrak, & Yabanlı, 2019, s. 129-130), (Aslan & Dağ, 2023, s. 3744).

3. Kâr Dağıtım Mekanizmasının Hassasiyeti

Katılım bankaları, faizsiz finans prensipleri doğrultusunda kâr-zarar ortaklığı esasına dayalı bir kâr dağıtım mekanizması kullanır. Bu mekanizma, teorik olarak banka ile fon sahipleri arasında riskin ve getirinin prensipler uyarınca paylaşılmasını amaçlar. Ancak pratikte, mekanizmanın piyasa dalgalanmalarına karşı nispeten daha hassas olduğu gözlemlenmektedir. Özellikle ekonomik belirsizliğin ve volatilitenin yüksek olduğu dönemlerde, katılım bankalarının kârlılığı ve fon sahiplerine dağıtılan kâr payları, konvansiyonel bankalara kıyasla daha belirgin etkilenebilir. Bu durumun temelinde, katılım bankalarının aktif yapısının büyük ölçüde murabaha ve benzeri sabit kâr marjlı finansman yöntemlerine dayanması yatar. Söz konusu yöntemler, piyasa faiz oranlarındaki değişimlere karşı duyarlılık gösterebilir. Ayrıca faiz taahhüdünün olmaması, yatırımcılar nezdinde getiriye ilişkin bir belirsizlik unsuru yaratır. Getiriyi önceden kesin olarak bilememe durumu, bazı yatırımcıların katılım bankalarını tercih etme konusunda tereddüt yaşamasına neden olabilir. Bu faktör, katılım bankalarının fon toplama kapasitesini etkilemekte ve kar payı oranlarının konvansiyonel bankacılık ürünlerine göre genellikle daha düşük kalmasına veya piyasa koşullarına uyumunun daha yavaş olmasına yol açabilmektedir. Kâr dağıtım mekanizmasının bu hassasiyeti, katılım bankalarının rekabet gücünü etkileyen ve büyüme potansiyelini kısıtlayan bir faktör olarak değerlendirilebilir (Büyüksahin, 2018, s. 73), (Sümer & Onan, 2015, s. 306).

4. Ürün Çeşitliliği ve Rekabet Zorlukları

Katılım bankaları, islami finans prensiplerine uyum zorunluluğu nedeniyle ürün çeşitliliği konusunda geleneksel bankalarla rekabet etmekte zorlanmaktadır. Geleneksel bankalar düşük ödemeli kredi kartları, kaldıraçlı türev ürünler, yüksek getirili yatırım fonları, mevduat sigorta ürünleri gibi çok çeşitli finansal ürün ve hizmetler sunarken, katılım bankalarının ürün yelpazesi daha sınırlıdır. Özellikle kredi kartı, hazine ürünleri ve sermaye piyasası enstrümanları gibi alanlarda ürün ve hizmet çeşitliliğinin kısıtlı olması, katılım bankalarının farklı müşteri segmentlerine ulaşmasını ve rekabet gücünü artırmasını engellemektedir. Geleneksel bankalar, fazla likiditelerini repo, ters repo, hazine bonusu gibi kısa vadeli enstrümanlarla değerlendirerek ek gelir elde edebilirken, katılım bankaları faizsiz finans prensipleri gereği bu tür enstrümanları kullanamamaktadırlar. Bu durum, katılım bankalarının kârlılıklarını olumsuz etkilemekte ve rekabet güçlerini

azaltmaktadır. Ürün çeşitliliğinin sınırlı olması katılım bankalarının potansiyel müşteri kitlesini daraltmakta ve mevcut müşterilerin farklı finansal ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalmalarına neden olmaktadır (Büyükşahin, 2018, s. 73).

5. Murabaha Yöntemine Yoğunlaşma

Katılım bankacılığının temel prensipleri kâr-zarar ortaklığı (Mudarebe ve Müşareke) ve risk paylaşımı iken, uygulamada bankaların büyük ölçüde murabaha yöntemine yoğunlaştığı gözlemlenmektedir. Murabaha, malın maliyetine belirli bir kâr payı eklenerek yapılan satıştır ve katılım bankacılığında yaygın olarak kullanılan bir finansman yöntemidir. Bu yoğunlaşma, katılım bankacılığının özgün felsefesinden farklılaşması ve eleştirilere yol açmaktadır. Kâr-zarar ortaklığı riskin ve getirinin banka ile müşteri arasında paylaşılmasını öngörürken, Murâbaha sabit bir kâr marjı içermesi nedeniyle riskin Mudarabe/Müşareke modeline kıyasla daha fazla müşteriye ait olma eğilimi taşıyabilir. Ayrıca Murabaha'nın faizli kredilere yapısal benzerliği, faiz hassasiyeti olan bazı kesimlerce eleştiri konusu yapılmaktadır. Katılım bankalarının kâr-zarar ortaklığı ve diğer risk paylaşımına dayalı yöntemleri artırması, sektörün itibarını güçlendirme ve reel ekonomiye potansiyel katkısını yükseltme imkanı sunar (Görmüş, Albayrak, & Yabanlı, 2019, s. 129).

6. Nakdi Kredi ve Belgelendirme Zorunluluğu

Geleneksel bankaların aksine katılım bankaları doğrudan nakit kredi kullandırmamaktadır. Faizsiz finans prensipleri gereği, tüm finansman işlemleri mal veya hizmet alımına dayanmalı ve bu durum fatura gibi resmi belgelerle kanıtlanmalıdır. Bu gereklilik, özellikle kayıt dışı ekonominin yaygın olduğu sektörlerde faaliyet gösteren işletmeler için bir zorluk teşkil eder. Faaliyetlerini kayıt dışı sürdüren birçok küçük ve orta ölçekli işletme, bu nedenle katılım bankalarından finansman temin etmekte güçlük yaşayabilir. Ayrıca belgelendirme zorunluluğu, katılım bankalarının operasyonel yükünü artırmakta ve işlem süreçlerini uzatmaktadır. Geleneksel bankalarda kredi süreçleri genellikle daha hızlı iken, katılım bankalarındaki belgelendirme şartı süreci daha uzun ve karmaşık kılabilir. Bu durum, özellikle acil finansman arayan işletmeler için katılım bankacılığının çekiciliğini azaltabilir. Doğrudan nakit finansman sunulamaması ve belgelendirme şartı, katılım bankalarının müşteri tabanını genişletme ve rekabet gücünü artırma potansiyelini sınırlayan etkenler arasındadır (Sümer & Onan, 2015, s. 306), (Nural, 2024, s. 1471-1472).

7. Yasal Altyapı Eksiklikleri ve Yeknesaklık Sorunu

Katılım bankacılığı sektörü faaliyetlerini büyük ölçüde genel bankacılık mevzuatı çerçevesinde yürütmekte olup, kendine özgü yapısına uygun müstakil bir yasal düzenlemeden henüz faydalanamamıştır. Bu durum faizsizlik prensibine dayalı işleyişin, faiz temelli olarak kurgulanmış mevcut yasal sistemle tam uyumunu zorlaştırmaktadır. Yasal altyapıdaki bu eksiklik geçmişte kullanılan "Özel Finans Kurumu" gibi tanımlamalardan, 2005 sonrası "Katılım Bankası" isimlendirmesine kadar uzanan süreçte sektörün kimliğini ve temel prensiplerini net bir şekilde ortaya koymada terminolojik belirsizliklere yol açmıştır. Uluslararası alanda yaygın "İslami Bankacılık" terimi yerine farklı ve çeşitli tanımlamaların kullanılması, hem kurumların kendilerini ifade etmesini güçleştirmekte hem de uygulamalarda tekdüzenliliğin sağlanmasını olumsuz etkilemektedir (Canbaz M. F., 2022, s. 114).

Sektörün kendine özgü finansman yöntemlerinin (satış, kiralama, ortaklık vb.) yasal zeminde açıkça tanımlanması ancak 2019 yılında yapılan düzenlemelerle mümkün olabilmektedir. Bu gecikmeli adaptasyon, yasal çerçevenin katılım bankacılığının ihtiyaçlarına tam olarak cevap veremediğinin bir göstergesidir. Yasal tanımlamalardaki ilerlemeye rağmen, özellikle muhasebe standartları gibi alanlarda yeknesaklık sorunları sürmektedir. Tek Düzen Hesap Planı'nda katılım hesaplarından elde edilen kâr paylarının hâlâ "Faiz Geliri" başlığı altında sınıflandırılması, hem prensiplerle çelişmekte hem de finansal raporlamanın şeffaflığını azaltmaktadır. Bu durum, standart bir muhasebe uygulamasının eksikliğini ortaya koymaktadır (Canbaz M. F., 2022, s. 114).

Uygulamalardaki farklılıkları ve İslami finans prensiplerine uyum konusundaki tekdüzensizlik eksikliğini giderme amacıyla 2019 yılında "Faizsiz Bankacılık İlke ve Standartlarına Uyuma İlişkin Tebliğ" yayımlanmıştır. Bu tebliğ, uluslararası standartları referans alarak ortak bir uyum çerçevesi ve denetim mekanizması oluşturmayı hedeflemektedir; bu da farklı danışma kurullarının kararları arasındaki olası tutarsızlıkları azaltma potansiyeli taşımaktadır (Canbaz M. F., 2022, s. 114).

8. Algı ve İletişim Sorunları

Katılım bankacılığının işleyiş prensipleri ve ürünlerine yönelik kamuoyu anlayışı sınırlı düzeydedir. Faizsiz finans kavramı, birçok kişi tarafından karmaşık bir konu olarak algılanır. İletişim materyallerinde faizsiz finans terimlerinin

standart bir kullanıma sahip olmaması, farklı isim ve tanımlamaların kullanılması, bu anlayış sorununu derinleştirmektedir. Medyanın yeterli düzeyde ilgi göstermemesi ve kamuoyuna yönelik bilgilendirme faaliyetlerinin yetersizliği de bu alandaki zorluklardandır. Katılım bankacılığı genellikle ekonomik kriz dönemlerinde veya olumsuz gelişmelerle ilişkilendirilerek gündeme gelebilmekte, bu durum da sektör algısını olumsuz etkileyebilmektedir. Ayrıca, faizsiz finans modeline yönelik önyargılar ve katılım bankalarının konvansiyonel bankalarla özdeş olduğu yönündeki algı yaygındır. Bu yanlış algı, katılım bankalarının bazı potansiyel müşteriler tarafından tercih edilmemesine yol açmaktadır. Katılım bankalarının, bu algıları dönüştürmek ve faizsiz finans prensiplerini daha geniş kitlelere tanıtmak amacıyla kapsamlı iletişim ve farkındalık çalışmaları yürütmesi gerekmektedir (Nural, 2024, s. 1471), (Görmüş, Albayrak, & Yabanlı, 2019).

9. Çalışan Sorunu

İslami finans kurumlarının ve özellikle katılım bankalarının başarısı, insan kaynağının sahip olduğu özel yetkinliklere bağlıdır. Bu kurumlarda görev yapan personelin, yalnızca bankacılık işlemlerine değil, aynı zamanda faizsiz finans sisteminin temel prensiplerine, felsefesine ve İslami hukuk boyutlarına da hakim olması beklenir. Çalışanların bu çok yönlü bilgi birikimi ve yetkinliği, müşterilere sistemin doğru bir şekilde anlatılması, güven ilişkisinin kurulması ve kurumun misyonunun temsil edilmesi açısından kritik bir rol oynamaktadır. Personelin İslami finansı içselleştirmiş ve prensiplerine inanmış olması, sistemin ruhuna uygun hizmet sunumu için temel bir gerekliliktir. Bunun yanı sıra İslam hukuku, ekonomi, finans, bankacılık ve etkili iletişim becerileri gibi alanlarda yetkinlik kazanmaları zorunludur. Bu donanımına sahip olmayan çalışanlar sistemi müşterilere eksik veya hatalı aktarabilir. Bu durum yanlış anlaşılmalara, haksız eleştirilere, potansiyel müşterilerin kaybedilmesine ve nihayetinde kurumun itibarına ve sektörün genel algısına zarar verme riskini taşımaktadır (Canbaz M. F., 2022, s. 111-112).

Çalışanlar, kurumsal kültürün ve değerlerin dışı yansıyan yüzüdür. Bu nedenle İslami finans kurumlarının çalışanlarında sisteme yönelik inancı, bağlılığı ve özveriye geliştirmesi önem arz etmektedir. Ancak katılım bankacılığı sektöründe İslami finans anlayışı ve prensipleri konusunda yeterli bilgi derinliğine sahip olmayan personelin de istihdam edildiği gözlemlenebilmektedir. Bu durum kurumların hedefleri ile çalışan profili arasındaki uyumsuzluk riskini beraberinde getirmektedir. Bu yetkinlik açığının kapatılması için çift yönlü bir yaklaşım

benimsenmelidir. Birincisi, katılım bankalarının işe alım sürecinden başlayarak çalışanlarına yönelik kapsamlı sürekli ve nitelikli kurum içi eğitim programları düzenlemesidir. İkincisi ise sorunun kaynağında çözülmesine katkı sağlayacak şekilde yükseköğretim düzeyinde adımlar atılmasıdır. Üniversitelerde "İslam İktisadı ve Finansı" ile "Katılım Bankacılığı" gibi özel lisans ve lisansüstü programlarının yaygınlaştırılması ve bu alanda uzmanlaşmış araştırma merkezlerinin kurulması teşvik edilmelidir. Akademik altyapının güçlenmesi ve bu alana yönelik bilinçli kariyer tercihlerinin artmasıyla, İslami finans sektöründeki çalışan profiline zaman içinde arzu edilen niteliklere kavuşması ve sektörün ihtiyaç duyduğu kalifiye insan kaynağının yetişmesi beklenmektedir. Bu dönüşüm, sektörün sağlıklı büyümesi ve gelişimi için temel bir unsurdur (Canbaz M. F., 2022, s. 111-112).

11. Diğer Zayıf Yönler

Yukarıda belirtilen ana başlıklar dışında katılım bankacılığının diğer zayıf yönleri şunlardır (Görmüş, Albayrak, & Yabanlı, 2019), (Sümer & Onan, 2015), (Aslan & Dağ, 2023):

- Akademik Çalışmaların Yetersizliği: Katılım bankacılığı alanında yapılan akademik çalışmaların sayısı ve niteliği geleneksel bankacılık alanındaki çalışmalara kıyasla daha azdır. Bu durum sektörün sorunlarının daha iyi anlaşılmasını ve çözüm önerileri geliştirilmesini engellemektedir,

- Yüksek Kayıt Dışı Ekonomi ve Penetrasyon Zorlukları: Türkiye gibi kayıt dışı ekonominin yaygın olduğu ülkelerde katılım bankalarının faaliyetlerini genişletmesi ve daha fazla müşteriye ulaşması zorlaşmaktadır. Kayıt dışı faaliyet gösteren işletmeler, katılım bankalarının finansman modellerine uygun olmadıkları için, bu bankalardan kredi almakta zorlanmaktadırlar.

- Geçmişte Yaşanan Olumsuz Olaylar: 2001 yılında İhlas Finans'ın iflası gibi olaylar katılım bankacılığı sektörüne olan güveni sarsmıştır. Bu tür olayların tekrarlanmaması için gerekli önlemlerin alınması ve yatırımcı güveninin yeniden kazanılması önemlidir.

- Pandemi (COVID-19) Etkisi: COVID-19 pandemisi, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de ekonomik ve sosyal hayatı derinden etkilemiştir. Katılım bankacılığı sektörü de bu süreçten olumsuz etkilenmiştir. Pandemi nedeniyle getirilen kısıtlamalar, ekonomik aktivitenin yavaşlaması, işsizliğin artması ve

işletmelerin gelir kayıpları yaşaması, katılım bankalarının kredi portföylerinde risklerin artmasına neden olmuştur. Birçok işletme, kredi geri ödemelerinde zorlanmış ve takipteki alacaklar yükselmiştir. Ayrıca pandemi döneminde faiz oranlarındaki düşüşler, katılım bankalarının kâr marjlarını daraltmıştır. Katılım bankaları, pandemi sürecinde müşterilerine destek olmak amacıyla çeşitli önlemler almış olsalar da (kredi ödemelerinin ertelenmesi, yapılandırma imkanları vb.), pandeminin sektör üzerindeki olumsuz etkileri devam etmektedir.

3. İKİNCİ BÖLÜM: SÜRDÜRÜLEBİLİR FİNANS

3.1 Sürdürülebilir Finansın Tanımı ve Kapsamı

Sürdürülebilir finans kavramının anlamı ve içeriği zaman içinde önemli bir evrim geçirmiştir. Başlangıçta özellikle çevresel, sosyal ve yönetim faktörlerinin önem kazanmasıyla birlikte sürdürülebilir finans daha çok finansal sistemin yatırım kararlarına çevresel ve diğer sürdürülebilirlik risklerini dahil etme gerekliliği olarak anlaşılmaktadır. Ancak toplumsal beklentiler ve politika önceliklerindeki değişimlerle birlikte, kavramın anlamı genişleyerek, daha sürdürülebilir bir toplum yapısına ve iklim açısından nötr bir ekonomiye geçiş için gerekli finansal kaynakların sağlanması ihtiyacını da kapsar hale gelmiştir. Bu bakış açısı değişimi finansal kurumların son yıllarda sürdürülebilir finans uygulamalarını benimseme hızındaki artışı da açıklamaktadır (Arslan, 2022, s. 97).

Finans alanının genişleyerek sürdürülebilirlik boyutunu içermesi, sosyal ve çevresel duyarlılıkların geleneksel finans teorisine entegre edilmesini ve bu yolla sürdürülebilir büyümeye daha etkin bir katkı sunulmasını sağlamıştır. Bu bağlamda sürdürülebilir finans, sadece ekonomik kârlılığa odaklanan geleneksel finans anlayışının ötesine geçerek finansal kararlar alınırken çevresel, sosyal ve yönetsimsel etkileri de dikkate alan bütüncül bir yaklaşım olarak tanımlanabilir. Temel hedefi finansal faaliyetleri ve yatırımları gelecek nesillerin ihtiyaçlarını tehlikeye atmadan bugünün gereksinimlerini karşılayacak ve uzun vadeli toplumsal fayda ile doğal kaynakların korunmasını gözetecek şekilde yönlendirmektir (İSO, 2024, s. 6).

Sürdürülebilirlik kavramının kökenleri, çevre sorunlarının daha görünür hale geldiği 20. yüzyılın ikinci yarısına dayanmaktadır. 1972'deki Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı ve ardından Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nın (UNEP) kurulması gibi adımlar bu konudaki küresel farkındalığın ilk işaretleridir. Sürdürülebilir kalkınma kavramı ise kurumsal kimliğini, 1987 yılında Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu (WCED) tarafından yayınlanan ve "Ortak Geleceğimiz" (Brundtland Raporu) olarak bilinen raporla kazanmıştır. Bu raporda yer alan tanım, "gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneklerinden ödün vermeden, günümüzün ihtiyaçlarını karşılayan kalkınma" şeklindedir ve sürdürülebilir finansın temel aldığı ana felsefeyi oluşturmaktadır (Gedikli & Gökırmak, 2021, s. 77).

Sürdürülebilir finansın pratikteki uygulamasını şekillendiren temel unsurlar Çevresel, Sosyal ve Yönetişim kriterleridir. Bu kriterler, şirketlerin ve yatırımların sürdürülebilirlik performansını ölçmek için kullanılır. Çevresel faktörler, iklim değişikliğiyle mücadele, enerji verimliliği, kirliliğin önlenmesi, su kaynaklarının ve biyolojik çeşitliliğin korunması, döngüsel ekonomiye geçiş gibi konuları içerir. Sosyal faktörler, insan haklarına saygı, eşitsizliklerin azaltılması, adil çalışma koşulları, toplumsal refah, eğitim, sağlık ve istihdam gibi konulara odaklanır. Yönetişim faktörleri ise şirketlerin yönetim yapılarının şeffaflığı, hesap verebilirliği, yönetici ücretleri, paydaşlarla ilişkiler ve etik işleyişi gibi konuları ele alır. Yatırımcılar ve finans kurumları, bu çevresel, sosyal ve yönetim kriterlerini kullanarak fonlarını daha sürdürülebilir projelere ve şirketlere yönlendirme eğilimindedir (Kuveyt Türk, 2023).

Sürdürülebilir finansın kapsamı oldukça geniştir ve sürdürülebilir kalkınmanın çevresel ve sosyal boyutlarını destekleyen her türlü finansal faaliyeti içerir. Bu yatırım projeleri dönüşüm süreçleri, sürdürülebilir ürün ve hizmetler için borçlanma araçları (yeşil tahviller, sosyal bonolar vb.), sigorta ürünleri ve türev araçlar gibi çeşitli finansal hizmetlerin sağlanmasını kapsar. Özellikle "yeşil finans" olarak adlandırılan alt dalı, iklim değişikliğinin etkilerinin azaltılması, endüstriyel kirliliğin kontrolü, su güvenliği, biyolojik çeşitliliğin korunması, yenilenebilir enerji projeleri (güneş, biyokütle, hidroelektrik), atık arıtma ve geri dönüşüm tesisleri ile çevresel rehabilitasyon projelerinin finansmanına odaklanır (Ünal, 2020, s. 276).

Finansal sektör sürdürülebilir bir ekonomiye geçiş sürecinde merkezi bir role sahiptir. Bu rol hem iklim değişikliği gibi çevresel sorunlardan kaynaklanan riskleri yönetme zorunluluğundan hem de bu geçişin gerektirdiği büyük finansman ihtiyacının yarattığı fırsatlardan kaynaklanmaktadır. Finansal kuruluşlar iklim olayları nedeniyle kendi operasyonlarına yönelik doğrudan fiziksel risklerin yanı sıra müşterilerinin ve yatırımlarının maruz kaldığı riskler nedeniyle dolaylı olarak kredi, piyasa ve likidite riskleriyle de karşı karşıyadır. Diğer yandan, OECD tahminlerine göre Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'na (SKA) ulaşmak ve iklim değişikliğiyle mücadele etmek için gereken yıllık trilyonlarca dolarlık ek yatırım ihtiyacı, finans sektörü için önemli bir büyüme potansiyeli sunmaktadır. Bu süreçte yeni pazarlar yeşil ve sürdürülebilir finansman araçları ve kamu teşvikleri gibi fırsatlar da ortaya çıkmaktadır. Bu risk ve fırsatların yönetilmesi ve sürdürülebilir

finansın etkin bir şekilde uygulanabilmesi için küresel düzeyde önemli adımlar atılmaktadır. Finansal İstikrar Kurulu'nun kurduğu İklimle Bağlantılı Finansal Açıklamalar Görev Gücü, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS) Vakfı bünyesindeki Uluslararası Sürdürülebilirlik Standartları Kurulu (ISSB), merkez bankaları ve denetim otoritelerinin ağı olan NGFS ve Basel Bankacılık Denetim Komitesi'nin (BCBS) İklimle Bağlantılı Finansal Riskler Görev Gücü (TFCR) gibi girişimler raporlama standartlarının geliştirilmesi, risklerin analizi ve iyi uygulamaların yaygınlaştırılması konularında çalışmalar yürütmektedir. Bu çabalar finansal sistemin sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmada daha etkin bir rol oynamasını amaçlamaktadır (TKBB, 2023 s. 6-9).

Özetleyecek olursak sürdürülebilir finansı tanımlarken iki temel unsur öne çıkmaktadır: Birincisi Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve Paris Anlaşması gibi çerçevelerle belirlenen çevresel, sosyal ve yönetişimsel sürdürülebilirlik boyutlarının tanımlanmasıdır. İkincisi ise hangi ekonomik sektör veya faaliyetlerin bu boyutlardan en az birine olumlu katkı sağladığının belirlenerek "sürdürülebilir" finansmanı hak eden alanların tespit edilmesidir. Bu doğrultuda sürdürülebilir finans "ilgili sürdürülebilirlik boyutlarından en az birinin başarılmasına veya iyileştirilmesine katkıda bulunan sektörleri veya faaliyetleri desteklemek için sağlanan finansman" olarak kavramsallaştırılabilir.

3.2 Sürdürülebilir Finansın Gelişimi

Sürdürülebilirlik kavramının finans sektöründeki güncel uygulamaları yakın döneme ait olmakla birlikte, kaynakların sınırlılığı ve gelecek nesillere karşı sorumluluk gibi düşünsel temelleri köklü bir geçmişe sahiptir. Terim, orman kaynakları yönetimi bağlamında Hans Carl von Carlowitz tarafından 1713 yılında kullanılmıştır ve bu erken kullanım, 20. yüzyılın ikinci yarısındaki küresel tartışmalarla ilişkilidir. Özellikle 1970'lerde Roma Kulübü'nün yayımladığı 'Büyümenin Sınırları' raporu, nüfus artışı, sanayileşme, kirlilik ve kaynak tüketimi gibi faktörlerin gezegenin sınırlarını zorladığını ve mevcut ekonomik modelin uzun vadeli sürdürülebilirliğinin sorgulanması gerektiğini bilimsel verilerle ortaya koyarak farkındalığın artmasına önemli katkı sağlamıştır (Turguttopbaş, 2020, s. 269).

Başlangıçta ağırlıklı olarak çevresel boyutlara odaklanan sürdürülebilirlik kavramı, zaman içinde yaşanan küresel krizler, iklim değişikliğinin etkileri ve salgınlar gibi olayların etkisiyle sosyal ve yönetişimsel yönleri de içerecek biçimde

genişlemiştir. Sürdürülebilir kalkınma, artık sadece çevreyi korumayı değil, aynı zamanda sosyal adalet, eşitsizliklerin azaltılması ve iyi yönetim gibi ilkeleri de kapsayan bütüncül bir hedef olarak benimsenmektedir. Bu dönüşümün statik bir durum olmayıp, kaynak yönetimi, yatırımlar, teknoloji ve kurumsal yapılar açısından sürekli adaptasyon ve değişim gerektiren dinamik bir süreç olduğu ve başarısının büyük ölçüde siyasi iradeye bağlılığı yaygın kabul görmektedir (Canbaz, 2022(a), s. 1951).

Çevresel sorunların uluslararası düzeyde ilk kez kapsamlı bir şekilde ele alınması ve küresel bir endişe olarak tanımlanması, 1972 yılında Stockholm'de düzenlenen Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı ile gerçekleşmiştir. Bu konferans insan çevresinin korunması ve iyileştirilmesi için ortak ilkeler geliştirme ihtiyacını vurgulamış, ekonomik ve sosyal gelişme ile çevre arasındaki ilişkiye dikkat çekmiş ve kaynak kullanımında kuşaklararası hakkaniyet gibi sürdürülebilirliğin temelini oluşturan kavramları gündeme getirmiştir. Stockholm Konferansı, çevre sorunlarına yönelik küresel iş birliğinin başlangıcı olarak kabul edilebilir ve daha sonraki uluslararası çabalara zemin hazırlamıştır (Tokgöz & Önce, 2009, s. 259).

İkinci Dünya Savaşı sonrasında yaygınlık kazanan ve öncelikli hedefi sanayileşme yoluyla ekonomik büyüme olan kalkınma anlayışı, belirli ülkelerde refah artışı sağlamakla birlikte zamanla ciddi eleştirilerle karşılaşmıştır. Bu modelin sosyal eşitsizlikleri artırması, doğal kaynakları hızla tüketmesi ve çevresel bozulmaya yol açması, kalkınma kavramının yeniden düşünülmesi gerekliliğini ortaya koymuştur. Ekonomik büyümenin tek başına insani gelişimi temin etmediği, aksine işsizlik, yoksulluk ve gelir adaletsizliği gibi sorunları çözmede yetersiz kaldığı anlaşılmış; bu durum, doğayla uyumu gözeten, temel insani gereksinimlere odaklanan ve insanı merkeze alan alternatif kalkınma modellerine yönelimi teşvik etmiştir (Canbaz, 2022(a), s. 1950).

Sürdürülebilirlik ilkelerinin finansal piyasalara ve iş dünyası pratiklerine entegrasyonu 1990'ların sonu ve 2000'li yıllarda hız kazanmıştır. Dow Jones Sürdürülebilirlik Endeksi'nin (1999) oluşturulması, Kurumsal Raporlama Girişimi (GRI) (1999) standartlarının geliştirilmesi, Johannesburg Borsası'nın (2002) raporlama zorunluluğu ve Karbon Saydamlık Projesi (CDP) (2003) gibi bu dönemdeki gelişmeler, finansal aktörler ve şirketler nezdinde sürdürülebilirlik ve

şeffaflık konusundaki artan farkındalığı yansıtmaktadır (Turguttopbaş, 2020, s. 270).

Tablo 3.1. Sürdürülebilirliğe Katkı Sağlayan Oluşumlar

Yıl	Oluşum	Açıklama
1972	BM İnsan Çevresi Konferansı (United Nations Conference on Human Environment)	BM'nin düzenlediği konferans, insan çevresini koruyup geliştirmek için ortak bir vizyon ve rehber ilkeler belirleme ihtiyacının altını çizmiştir. Bu doğrultuda geliştirilen prensipler arasında, kaynak kullanımında nesiller arası adalet ve ekonomik/sosyal kalkınma ile çevre arasındaki bağ gibi, sürdürülebilir gelişmenin temellerini atan konular yer almıştır.
1977	Uluslararası Çalışma Örgütü Çokuluslu Şirketler ve Sosyal Politika ile İlgili İlkeler Üçlü Bildirgesi.	Mart 2000'de güncellenen bu uluslararası doküman, içerdiği prensipler aracılığıyla çokuluslu işletmelere, devletlere, çalışan ve işveren temsilcilerine; istihdam, eğitim, çalışma şartları, yaşam standartları ve endüstriyel ilişkiler gibi çeşitli konularda rehberlik sunmaktadır.
1987	Dünya Çevre ve Gelişme Komisyonu (The World Commission on Environment and Development_WCED)	Brundtland Raporu adıyla da bilinen 'Ortak Geleceğimiz' raporu, komisyonun çalışmalarının bir sonucu olarak yayımlanmıştır. Rapor, sürdürülebilir gelişmenin yaygın tanımını yaparak ve çevre ile kalkınma konularını birlikte ele alarak küresel bir eylem planının temelini atmıştır
1989	CERES ilkeleri	Çevrenin korunması ve kirliliğin azaltılması ile ilgili etik prensiplerini kapsamaktadır.
1992	Yeryüzü Zirvesi (Earth Summit)	179 ülkenin katıldığı Rio Zirvesi (1992), Stockholm'ün çevre odaklı yaklaşımını aşarak, sürdürülebilir büyüme ve insan kaynaklarını birleştiren entegre bir perspektif sunmuştur. Kabul edilen 'Gündem 21' küresel iş birliğini öne çıkarırken, zirve sürdürülebilir kalkınma kavramını detaylandırıp katılımcı süreçleri yaygınlaştırmıştır.
1992	BM Çevre Programı (UNEP) ve Finans Girişimi	Mayıs 1997 tarihinde güncellenen bu deklarasyon, küresel finans hizmetleri sektörünün lider kurumları tarafından imzalanmış olup, çevrenin korunması hususunda sorumluluk üstlenilmesi ve iş birliği geliştirilmesi yönünde bir çağrı niteliği taşımaktadır.

Tablo 3.1. (devam) Sürdürülebilirliğe Katkı Sağlayan Oluşumlar

1994	Üçlü Sorumluluk. (Triple Bottom Line)	1994 yılında John Elkington'ın literatüre kazandırdığı Üçlü Performans/Sorumluluk modeli, kurumsal raporlamanın kapsamını genişleterek, finansal metriklerin yanı sıra işletmelerin çevre ve toplum üzerindeki etkilerini de içerecek şekilde bir bütünlük gerektirir.
1997	Kyoto Protokolü	Küresel ısınma ve iklim değişikliğiyle mücadeleyi amaçlayan uluslararası bir mekanizma olan Kyoto Protokolü, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi temelinde akdedilmiştir. Protokol, atmosferdeki sera gazı birikimini, iklim üzerinde tehlikeli etkiler yaratmayacak düzeylerde dengelemeyi hedeflemektedir.
2000	OECD Uluslararası yatırımlar ve Çokuluslu İşletmeler Bildirgesi.	Bu küresel metin, çokuluslu işletmelerin yatırım yaptıkları ülkeye ve o ülke toplumuna karşı taşımaları gereken sorumlulukların çerçevesini çizmektedir.
2001	Sürdürülebilir Gelişme Dünya İş Konseyi (World Business Council for Sustainable Development).	Şirketlerin toplumsal ve çevresel ayak izlerinin maliyet olarak hesaplarına yansıtılmasının, faaliyetlerinin bütüncül etkisini değerlendirmek için bir yöntem olduğu savunulmuştur.
2002	Dünya Sürdürülebilir Gelişme Zirvesi (World Summit on Sustainable Development).	1992 Rio Zirvesi kararlarının tatbik sürecinin incelenmesi, bu süreçte beliren aksaklıkların müzakere edilmesi ve çözüm mekanizmalarının tasarlanması, bu toplantının temel hedefleri olarak belirlenmiştir.
2002	OECD Çevre Parlamento Komisyonu (Parliamentary Commissioner for the Environment)	Gündem 21'in ortaya koyduğu ilkelerle birlikte, dünyayı iyileştirme hedefi doğrultusunda ekonomik kalkınmada işletmelere önemli bir rol verilmiştir

Kaynak: (Tokgöz & Önce, 2009, s. 259-261).

3.3 Sürdürülebilir Finans Kalkınma Amaçları

2015 yılında Birleşmiş Milletler'e üye tüm ülkelerin mutabakatıyla kabul edilen Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündemi, günümüz ve gelecek için insanlık ve gezegenin barış ve refahına yönelik ortak bir çerçeve çizmektedir.

Konunun özünde küresel bir iş birliği ruhuyla, sanayileşmiş ve gelişmekte olan bütün ülkeleri eyleme geçmeye davet eden 17 adet Sürdürülebilir Kalkınma Amacı (SKA) yer almaktadır. Bu amaçlar ekonomik büyüme, sosyal adalet ve çevresel koruma arasındaki dengeyi kurmayı hedefleyerek daha iyi ve sürdürülebilir bir gelecek inşa etmeyi amaçlamaktadır. Sürdürülebilir kalkınma amaçları; yoksulluğun her biçimini sona erdirmek, açlığı bitirmek, sağlıklı ve kaliteli bir yaşamı teşvik etmek, nitelikli eğitimi sağlamak, toplumsal cinsiyet eşitliğini başarmak, temiz su ve sanitasyona erişimi güvence altına almak, uygun fiyatlı ve temiz enerjiye erişimi sağlamak, insana yakışır iş ve ekonomik büyümeyi desteklemek, sanayi, yenilikçilik ve altyapıyı güçlendirmek, eşitsizlikleri azaltmak, sürdürülebilir şehirler ve topluluklar oluşturmak, sorumlu tüketim ve üretim kalıplarını sağlamak, iklim değişikliğiyle mücadele etmek, okyanusları ve deniz kaynaklarını korumak, karasal ekosistemleri korumak, barışçıl ve kapsayıcı toplumları teşvik etmek ve sürdürülebilir kalkınma için küresel ortaklıkları güçlendirmek gibi birbiriyle bağlantılı geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır (United Nations, 2025).

Fotoğraf 3.1 Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları

Kaynak: (İSO, 2024, s. 10).

Temiz Su ve Sanitasyon
Temiz içme suyuna ve uygun sanitasyon altyapısına erişimi sağlamak, su kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir kullanımı bu hedefin ana unsurlarıdır.

Temiz ve Erişilebilir Enerji
Fosil yakıtlardan uzaklaşarak, yenilenebilir ve sürdürülebilir enerji kaynaklarının kullanımını teşvik etmek, enerji verimliliğini artırmak bu hedefin amacıdır.

İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme
Herkes için adil ve kapsayıcı ekonomik büyümeyi desteklemek, iş fırsatları ve girişimcilik için uygun ortamlar yaratmak bu hedefin altında yer alır.

Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı
Altyapı yatırımları, sürdürülebilir endüstriyel kalkınma ve yenilikçiliği teşvik ederek ekonomik büyümeyi desteklemeyi amaçlar.

Fotoğraf 3.2 Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları

Kaynak: (İSO, 2024, s. 11).

Eşitsizlikleri Azaltma
Ülkeler ve toplumlar arasındaki eşitsizlikleri azaltmak, dezavantajlı grupları desteklemek ve kapsayıcı bir toplum yaratmak hedeflenir.

Sürdürülebilir Şehirler ve Yerleşimler
Kentsel alanların planlanması, sürdürülebilirlik ilkesi doğrultusunda yapılandırılması ve yaşanabilir kentlerin oluşturulması bu hedefin ana unsurlarıdır.

Sürdürülebilir Tüketim ve Üretim
Kaynakların sürdürülebilir şekilde kullanılmasını teşvik etmek, çevreyi koruyan ve sosyal açıdan sorumlu üretim modellerini benimsemek bu hedefin amacıdır.

İklim Eylemi
İklim değişikliği ve etkileriyle mücadele etmek, sera gazı emisyonlarını azaltmak ve daha dayanıklı toplumlar oluşturmak bu hedefin önemli bileşenleridir.

Su Altı Yaşamı
Deniz ve okyanus ekosistemlerini korumak, balıkçılığı sürdürülebilir hale getirmek ve su altı yaşamını korumak bu hedefin amacıdır.

Karasal Yaşam
Ormanları korumak, çölleşmeyi önlemek ve biyoçeşitliliği koruyarak ekosistemlerin sürdürülebilirliğini sağlamak bu hedefin önemli bileşenleridir.

Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar
Etkili, şeffaf ve hesap verebilir kurumları teşvik etmek, adaleti sağlamak ve siddetin olmadığı toplumlar oluşturmak bu hedefin altında yer alır.

Ortaklıklar Kurma
Sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesi için uluslararası iş birliği, ortaklıklar ve kaynakların paylaşımını teşvik etmek bu hedefin temel amacıdır.

Fotoğraf 3.3 Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları

Kaynak: (İSO, 2024, s. 11).

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları sadece hükümetlerin değil aynı zamanda özel sektörün, sivil toplumun ve bireylerin de katkıda bulunması gereken küresel

bir çağrıdır. Bu amaçlar sürdürülebilir kalkınmanın karmaşıklığını ve birbirine bağlılığını yansıtmaktadır; bir alandaki ilerleme, diğer alanlardaki sonuçları da etkileyebilmektedir. Örneğin yoksulluğun azaltılması eğitime erişimi artırarak ve ekonomik fırsatlar yaratarak sağlanabilirken iklim değişikliğiyle mücadele, temiz enerjiye geçişi hızlandırarak ve sürdürülebilir tarım uygulamalarını teşvik ederek gerçekleştirilebilir.

3.4 Sürdürülebilir Finans Araçları

Sürdürülebilir finans araçları, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine yönelik finansal kaynakları mobilize eden ve çeşitli çevresel ve sosyal konuları ele alan geniş bir finansal ürün ve hizmet yelpazesini kapsar. Bu araçlar; sürdürülebilir yatırımların finansmanı, yeşil projelerin desteklenmesi, sosyal etkinin oluşturulması ve kurumsal sürdürülebilirlik çabalarının teşviki gibi amaçlarla kullanılır. Sürdürülebilir finans araçları vasıtasıyla, finansal kuruluşlar, şirketler ve bireylerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine katkıda bulunmaları ve bu alandaki yatırımları gerçekleştirmeleri kolaylaştırılır (Canbaz M. F., 2022(a)).

3.4.1 Yeşil Tahviller

Sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için gerekli finansmanın temini, hem özel sektör sermayesinin hem de kamu kaynaklarının uzun vadeli bir vizyonla sürdürülebilir altyapı projelerine yönlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu çerçevede, enerji verimliliği, yenilenebilir enerji kullanımı, su yönetimi ve sanitasyon hizmetleri, kadın girişimcilerin güçlendirilmesi ve halk sağlığının geliştirilmesi gibi toplumsal ve çevresel sürdürülebilirliğe hizmet eden yatırım ve projeler, yenilikçi finansal araçlar aracılığıyla desteklenmektedir. Konusu geçen finansal araçlar, spesifik ihtiyaçlara, uygulandıkları coğrafi bağlama ve yatırım stratejilerine göre farklılıklar gösterebilmektedir (Satioğlu, 2021, s. 18).

Yeşil tahviller gelirleri çevresel fayda sağlayan veya iklim değişikliğiyle mücadeleye katkıda bulunan projeleri finanse etmek amacıyla ihraç edilen borçlanma araçlarıdır. Bu finansal enstrümanlar, yatırımcılara düzenli bir gelir akışı sunarken aynı zamanda çevresel sorunların çözümüne yönelik sermayenin harekete geçirilmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Özellikle iklim değişikliğinin olumsuz etkilerini hafifletmek, biyoçeşitliliği korumak ve kirliliği önlemek gibi küresel zorluklarla mücadelede ihtiyaç duyulan finansmanı sağlamak üzere sermaye piyasaları ile çevre projelerini bir araya getiren köprü işlevi görmektedirler (Şimşek & Tunalı, 2022, s. 25).

Yeşil tahvil piyasasının temelleri, 2007 yılında Avrupa Yatırım Bankası'nın (EIB) "İklim Farkındalık Tahvili" ihracı ve 2008'de Dünya Bankası'nın İsveç emeklilik fonlarının talebi üzerine iklim projelerini finanse etmek amacıyla çıkardığı tahvillerle atılmıştır. Başlangıçta kalkınma bankaları tarafından desteklenen piyasa, 2012'de ilk belediye (Ile de France) ve 2013'te ilk kurumsal yeşil tahvil ihraçlarının gerçekleşmesiyle çeşitlenmiş ve özellikle 2014 sonrası Uluslararası Sermaye Piyasaları Birliği tarafından Yeşil Tahvil İlkeleri'nin (Green Bond Principles - GBP) yayımlanmasıyla hızlı bir büyüme sürecine girmiştir. Türkiye'de ise bu alandaki ilk adım 2016 yılında Türkiye Sınai Kalkınma Bankası (TSKB) tarafından gerçekleştirilen yeşil tahvil ihracı olmuştur (Satioğlu, 2021, s. 19).

Yeşil tahvil piyasasının gelişiminde ve güvenilirliğinin sağlanmasında, Uluslararası Sermaye Piyasaları Birliği tarafından oluşturulan ve periyodik olarak güncellenen Yeşil Tahvil İlkeleri (GBP) temel bir referans noktasıdır. Gönüllülük esasına dayanan bu ilkeler piyasanın şeffaflığını, hesap verebilirliğini ve bütünlüğünü artırmayı hedefleyerek yatırımcı güvenini tesis etmede ve yeşil projelere yönelik sermaye akışını teşvik etmede birleştirici görevi görmüştür. Yeşil Tahvil İlkeleri ihraççıların, yatırımcıların ve diğer piyasa katılımcılarının uyması beklenen en iyi uygulamaları tanımlayarak, bir borçlanma aracının "yeşil" olarak etiketlenmesi için gerekli standartları ortaya koymaktadır ve dört temel bileşenden oluşmaktadır (Çanakçıoğlu, 2023, s. 546-547).

Yeşil Tahvil İlkeleri'nin ilk temel bileşeni "Gelirlerin Kullanımı"dır. Bu ilke uyarınca, yeşil tahvil ihracından elde edilen net gelirin tamamının veya eşdeğer bir tutarın, belirlenmiş çevresel faydalar sağlayacak nitelikteki "Yeşil Projeler" finanse etmek için kullanılması gerekmektedir. Bu projeler genellikle; yenilenebilir enerji üretimi ve kullanımı, enerji verimliliği, kirliliğin önlenmesi ve kontrolü, yaşayan doğal kaynakların ve arazinin çevresel olarak sürdürülebilir yönetimi, temiz ulaşım, sürdürülebilir su ve atık su yönetimi, iklim değişikliğine uyum, verimli ürünler/teknolojiler ve yeşil binalar gibi geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. İkinci temel bileşen, "Proje Değerlendirme ve Seçme Süreci", ihraççının proje belirleme ve onaylama kriterleri yüksek düzeyde saydamlıkla yürütülmeli ve bu sürecin doğruluğunun bağımsız bir dış gözlemci tarafından teyit edilmesi gerekliliği vurgulanmaktadır. "Gelirlerin Yönetimi" ilkelerin üçüncü temel bileşenidir. Bu bileşene göre fonların kaynak tahsisinin ve bu süreci izlemek için kullanılan iç

yöntemlerin doğruluğunun, şeffaflığın sağlanması amacıyla, harici bir denetçi veya yetkin üçüncü bir tarafça kontrol edilerek onaylanması önemlidir. Dördüncü ve son temel bileşen olan "Raporlama", ihraççıların, tahvil gelirlerinin kullanımına dair bilgileri devamlı olarak güncel tutmaları ve hazırladıkları raporları piyasa koşulları veya proje durumundaki değişikliklere göre dinamik bir şekilde yenilemelidir. (Yazıcıoğlu & Baştan Töke, 2022, s. 349).

Yeşil tahvil piyasası, yapısal olarak farklılık gösteren çeşitli enstrümanları içermektedir. Genel sınıflandırmaya göre piyasada temel olarak dört ana kategori bulunur: standart bir borçlanma aracı niteliğindeki Yeşil Temalı Tahviller, belirli projelerin gelir akışlarına dayanan Yeşil Gelir Tahvilleri, doğrudan finanse edilen projenin riskini taşıyan Yeşil Proje Tahvilleri ve teminatı yeşil varlıklardan oluşan Yeşil Varlığa Dayalı veya İpotek Teminatlı Menkul Kıymetler. Küresel düzeyde Yeşil Tahvil İlkeleri gibi çerçeveler mevcut olsa da, çevresel öncelikler ve piyasa koşullarındaki ülkesel farklılıklar nedeniyle yerel tanımlar ve uygulamalar çeşitlilik gösterebilir; bu durum, özellikle uluslararası yatırımcılar için yerel standartlara uyum açısından dikkate değerdir (Komşuoğlu Yılmaz, 2019, s. 150).

Yeşil tahviller, ihraççılar için yatırımcı tabanını çeşitlendirme, kurumsal itibarı artırma, potansiyel olarak daha düşük borçlanma maliyetleri ve uzun vadeli değer yaratma gibi faydalar sunarken; yatırımcılar için ise çevresel ve sosyal sorumluluk hedeflerine ulaşma, portföy çeşitlendirmesi ve finansal getirinin yanı sıra pozitif çevresel etki yaratma imkanı sağlamaktadır (Çanakçıoğlu, 2023, s. 547).

3.4.2 Sosyal Tahviller

Sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşma sürecinde, çevresel odaklı yeşil finansal enstrümanlar ön plana çıkmış olsa da doğrudan toplumsal sorunları ele almayı ve pozitif sosyal etkiler yaratmayı amaçlayan projelerin finansmanı için sosyal tahviller giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Özellikle insan haklarının korunması gibi temel motivasyonlarla ihraç edilebilen bu tahviller aracılığıyla finanse edilen yatırımlar, "etki yatırımı" olarak da değerlendirilmektedir. Artan dünya nüfusu ve küresel iklim değişikliği gibi faktörlerin tetiklediği sosyal ve insani sorunlara çözüm üretme potansiyeli taşıyan projelerin hayata geçirilmesi, sosyal tahvillerin önemli bir finansman kaynağı olarak rol üstlenmesini gerektirmektedir (Canikli, 2022, s. 34).

Uluslararası Sermaye Piyasaları Birliği tarafından tanımlandığı üzere Sosyal Tahviller, elde edilen fonların veya bu fonlara eşdeğer bir meblağın,

yalnızca yeni veya mevcut durumdaki uygun nitelikli sosyal projelerin kısmen ya da tamamen finansmanı veya yeniden finansmanı amacıyla kullanılacağı ve sosyal tahvil prensiplerinin dört ana unsuruyla uyumlu olan tahvil benzeri borçlanma araçlarıdır. Belirli uygun sosyal projelerin aynı zamanda çevresel nitelikte yan faydalar da sunabileceği kabul edilmekle birlikte, bir tahvilin "sosyal tahvil" olarak nitelendirilip nitelendirilmeyeceği kararı, ihraççının ilgili projelere yönelik birincil sosyal hedeflerine göre verilmektedir. Hem yeşil hem de sosyal projeleri bilinçli olarak bir arada finanse eden tahviller ise "sürdürülebilirlik tahvili" olarak ayrı bir kategoride değerlendirilir ve farklı rehberliğe tabidir. Ayrıca, sosyal tahvil prensipleri ile uyumlu olmayan tahvillerle sosyal tahvillerin birbirinin yerine ikame edilemeyeceği prensibi geçerlidir. Sosyal tahvil prensipleri uluslararası sermaye piyasaları birliği tarafından geliştirilen ve sosyal tahvil piyasasının gelişiminde şeffaflık, kamuyu aydınlatma ve bütünlüğü teşvik etmeyi amaçlayan gönüllü süreç rehberleridir. Bu prensipler piyasadaki tüm aktörler tarafından (ihraççılar, yatırımcılar, aracı kurumlar vb.) geniş çaplı kullanılmak üzere tasarlanmıştır. İhraççılara güvenilir bir sosyal tahvil ihracı için yol gösterirken, yatırımcılara yatırımlarının olumlu sosyal etkisini değerlendirmek için gerekli bilgilere erişimini kolaylaştırır ve aracı kurumlara ise işlemlerin etkinliğini ve piyasa bütünlüğünü sağlayacak adımlar sunmaktadır (ICMA, 2023).

Sosyal tahvil gelirlerinin yönlendirileceği projelerin temel hedefi belirli sosyal sorunları ele almak veya hafifletmek ve pozitif sosyal sonuçlar elde etmektir. Sosyal Tahvil İlkeleri'ne göre bu projelerin odaklanabileceği alanlar arasında; düşük maliyetli temel altyapı hizmetlerinin (temiz su, sanitasyon, ulaşım vb.) sunulması, erişilebilir konut imkanlarının yaratılması, sağlık ve eğitim gibi temel hizmetlere erişimin kolaylaştırılması, istihdam, gıda güvencesinin sağlanması ve sosyoekonomik ilerleme ile toplumsal güçlenmenin desteklenmesi gibi başlıklar bulunmaktadır (ICMA, 2023), (Canikli, 2022, s. 34).

Sosyal tahvil piyasası, yeşil tahvillere kıyasla henüz daha az gelişmiş bir yapıya sahip olsa da özellikle Covid-19 pandemisinin sosyal sorunlara yönelik farkındalığı artırmasıyla önemli bir büyüme potansiyeli göstermektedir. Diğer yandan birleşmiş milletler sürdürülebilir kalkınma amaçları gibi küresel hedeflerle güçlü bir paralellik taşıyan sosyal tahviller özellikle yoksulluğun ve açlığın giderilmesi, eşitsizliklerle mücadele, barışçıl ve kapsayıcı toplumların inşası,

cinsiyet eşitliğinin sağlanması gibi amaçlara ulaşılmasında ihtiyaç duyulan finansal kaynakların yaratılmasında önemli bir rol üstlenmektedir. (Canikli, 2022, s. 34).

3.4.3 Sürdürülebilirlik Bağlantılı Tahvilleri

Sürdürülebilirlik bağlantılı tahviller ihraççının önceden tanımlanmış çevresel, sosyal ve yönetişimsel hedeflere ulaşp ulaşamamasına bağlı olarak finansal ve/veya yapısal özelliklerinde (genellikle kupon ödemesi gibi) değişiklikler olabilen borçlanma araçlarıdır. Bu tahvillerde ihraççı kurumlar belirlenmiş bir takvim dahilinde sürdürülebilirlik performanslarında gelecekte iyileştirmeler yapmayı, tahvil dokümantasyonuna da dahil olacak şekilde taahhüt ederler. Bu yönüyle sürdürülebilirlik bağlantılı tahviller ileriye dönük performansa dayalı finansman araçları olarak nitelendirilir ve özellikle fon kullanımında esneklik arayan ihraççılar arasında ilgi görmektedir (Tandırcıoğlu, 2022, s. 140).

Sürdürülebilirlik bağlantılı tahvillerin işleyiş mekanizmasının temelinde, ihraççının seçtiği temel performans göstergeleri ve bu göstergelere bağlı olarak belirlenen sürdürülebilirlik performans hedefleri yer alır. İhraççının, belirlenen hedef gözlem tarihinde bu sürdürülebilirlik performans hedeflerine ulaşp ulaşmadığı bağımsız bir harici doğrulayıcı tarafından teyit edilir. Hedeflere ulaşamaması durumu genellikle, tahvilin finansal yapısında önceden tanımlanmış bir değişikliği tetikler; bu değişiklik çoğunlukla kupon oranında bir artış şeklinde kendini gösterir. Bu potansiyel maliyet artışı, ihraççı için belirlenen sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşma yönünde güçlü bir finansal teşvik unsuru yaratır. Sürdürülebilirlik bağlantılı tahviller yeşil veya sosyal tahviller gibi geleneksel "kullanım amacı" tahvillerinden ayıran en önemli özelliklerden biri, ihraçtan elde edilen fonların belirli çevresel veya sosyal projelere tahsis edilme zorunluluğunun bulunmamasıdır. İhraççılar, sürdürülebilirlik bağlantılı tahviller yoluyla sağladıkları fonları genel kurumsal amaçları için kullanma esnekliğine sahiptirler. Bu esneklik özellikle somut "yeşil" projelere sahip olmayan ancak genel sürdürülebilirlik performanslarını iyileştirmeyi taahhüt eden çimento, demir-çelik veya petrol ve gaz gibi "karbon azaltılması zor" sektörlerdeki şirketlerin de sürdürülebilirlik bağlantılı finansmana erişimini mümkün kılarak ihraççı tabanının genişlemesine olanak tanımaktadır (Ela, 2024, s. 5-7).

Sürdürülebilirlik bağlantılı tahvil ilkeleri piyasadaki tüm paydaşların (ihraççılar, yatırımcılar, aracı kurumlar) kullanımı için tasarlanmış olup, ihraççılara

yol göstermeyi yatırımcılar için gerekli bilginin erişilebilirliğini teşvik etmeyi ve aracı kurumlar için işlem kolaylığı sağlamayı hedeflemektedir (ICMA, 2020).

Sürdürülebilirlik bağlantılı tahvil ilkeleri ile uyumlu bir ihraç gerçekleştirmek için beş temel ana bileşenin dikkate alınması gerekmektedir:

- 1) Temel Performans Göstergelerinin (TPG'ler) Seçimi,
- 2) Sürdürülebilirlik Performans Hedeflerinin Ayarlanması/Kalibrasyonu,
- 3) Tahvil Özellikleri (hedeflere ulaşıp ulaşılmamasına bağlı finansal/yapısal değişiklikler),
- 4) Raporlama,
- 5) Doğrulama.

Bu bileşenler ihraççının sürdürülebilirlik taahhütlerinin şeffaf, ölçülebilir, doğrulanabilir ve iddialı olmasını sağlamayı amaçlar; özellikle hedeflere ulaşıp ulaşılmadığının bağımsız bir kuruluş tarafından doğrulanması, prensiplerin önemli bir unsurudur. Sürdürülebilirlik bağlantılı tahvil ilkeleri, ihraççıların seçtikleri temel performans göstergelerinin kurumun temel faaliyetleri ve sürdürülebilirlik stratejisi ile ne kadar ilgili ve esaslı olduğunu, belirlenen sürdürülebilirlik performans hedeflerinin ne ölçüde olduğunu (örneğin, geçmiş performansa, emsal karşılaştırmalarına veya bilimsel temelli hedeflere göre), tahvilin finansal/yapısal özelliklerinde meydana gelebilecek olası değişiklikleri ve bu değişiklikleri tetikleyecek koşulları açıkça kamuoyu ile paylaşmalarını önermektedir. Ayrıca ihraç sonrası dönemde temel performans göstergelerinin performansı hakkında düzenli raporlama yapılması ve doğrulama süreçlerinin nasıl işleyeceğinin belirtilmesi de şeffaflık açısından kritik öneme sahiptir (ICMA, 2020).

3.4.4 Yeşil Krediler

Sürdürülebilir kalkınma amaçları, başta olmak üzere küresel sürdürülebilirlik hedeflerinin ve uluslararası düzeyde çevre sorunlarına yönelik artan farkındalığın etkisiyle, sürdürülebilir finans ilkelerinin yaygınlaşması ve çevresel risklerin etkin yönetimi giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Bu çerçevede geliştirilen yeşil finansman araçlarından biri olan yeşil krediler, finansör kuruluşların belirlediği çevresel ve sosyal ölçütleri dikkate alarak, çevre dostu ve çevresel sürdürülebilirliğe net katkı sağlaması hedeflenen veya mevcut çevresel, sosyal, kültürel ve ekonomik bozulmaların azaltılmasını taahhüt eden projelere kaynak sağlamayı amaçlamaktadır (Yalınpala Çokgezen, 2023, s. 70).

En temel tanımıyla çevre dostu projelerin finansmanını destekleyen yeşil krediler, sosyal etki yaratmaya odaklanan sosyal kredilerden bu yönüyle ayrışır. Bu kredilerin ayırt edici bir özelliği, finanse edilen projenin olumlu çevresel etkilerine bağlı olarak, kredi koşullarında çeşitli avantajlar sunabilme potansiyelidir. Bu avantajlar, örneğin daha uygun kredi oranları veya esnek geri ödeme planları şeklinde ortaya çıkabilmekte ve bu yolla çevre dostu projelerin hayata geçirilmesini teşvik etmektedir (İSO, 2024, s. 9).

Yeşil kredileri geleneksel kredilerden ayıran temel özelliklerden biri de fonun belirli çevresel, sosyal, kültürel veya ekonomik bozulmaların azaltılmasını taahhüt eden projelere yönlendirilmesi ve bu şartın kredi veren kuruluş tarafından özellikle talep edilmesidir. Bu tür krediler sıklıkla Dünya Bankası gibi uluslararası kalkınma kuruluşları tarafından geliştirilmiş olup genellikle çevre koruma, yenilenebilir enerji üretimi ve enerji verimliliğinin artırılması gibi spesifik alanlara odaklanan kalkınma kredileri şeklinde de karşımıza çıkmaktadır (Turguttopbaş, 2020, s. 273-274).

Yeşil kredi piyasasının sağlıklı gelişimini desteklemek ve olası usulsüzlükleri önlemek amacıyla kredi piyasası için de uluslararası kabul görmüş prensipler geliştirilmiştir. Kredi Piyasası Birliği (Loan Market Association - LMA) tarafından yayımlanan gönüllülük esasına dayalı Yeşil Kredi Prensipleri (Green Loan Principles - GLP), bu alandaki en iyi uygulamaları tanımlayarak piyasa katılımcılarına rehberlik etmektedir. Yeşil kredi uygulamalarına örnek olarak; bankaların enerji tasarrufu sağlayan veya kendi enerjisini üreten konutlar ve ticari binalar için sunduğu düşük faizli "yeşil ipotekli konut/ticari yapı kredileri" veya hibrit/elektrikli araç alımını finanse etmeye yönelik "yeşil taşıt kredileri" gösterilebilir (Satıoğlu, 2021, s. 22).

Tablo 3.2. Sürdürülebilir Finansal Araçların Avantaj ve Dezavantajları

Avantajları	Dezavantajları
Yatırımcıların iklim değişikliğiyle mücadele konusundaki taahhütlerini eyleme dönüştürmelerine olanak tanır.	Sürdürülebilir finansman pratikleri hakkında yeterli bilgi bulunmaması, ortak bir anlayışın henüz gelişmemiş olması ve standartların net bir şekilde

Tablo 3.2. (devam) Sürdürülebilir Finansal Araçların Avantaj ve Dezavantajları

	tanımlanmamış olması, bu alandaki belirsizlikleri artıran faktörlerdir.
Kaynakların kullanım şeklinin raporlanması zorunluluğu sayesinde, risklerin değerlendirilmesi diğer finansman yöntemlerine kıyasla daha şeffaf bir zeminde gerçekleşir.	Raporlama süreçlerinin genellikle zorunlu tutulmayıp kurumların kendi isteğine bırakılması, uygulamalarda şeffaflık ve hesap verebilirlik açısından potansiyel sorunlara yol açabilir.
Gelecekte beklenen güçlü talep etkisiyle, geleneksel finansman yöntemlerine göre daha büyük tutarlarda, daha uzun vadelerle, daha esnek şartlarda ve	Sürdürülebilir finansman enstrümanlarının genel fonlama mekanizmalarına tam entegre edilememesi nedeniyle, bazı durumlarda operasyonel ve işlem
potansiyel olarak daha düşük maliyetlerle fonlama imkanı sunar.	maliyetleri konvansiyonel finansman yöntemlerine göre daha yüksek seviyelerde kalabilmektedir.
Sürdürülebilir finansman uygulamaları aracılığıyla şirketler ve kurumlar, kendilerini yenilikçi olarak konumlandırarak kurumsal saygınlıklarını ve marka değerlerini artırma fırsatı bulur.	Finanse edilen projelerin sürdürülebilirlik performansını takip etmek için gereken özel etiketleme sistemleri, detaylı raporlama yükümlülükleri ve izleme faaliyetleri, projelere ek maliyetler getirebilmektedir.
Çevre odaklı yatırımların gerçekleştirilme hızı ve bu alanda kamu ile özel sektör arasındaki iş birliklerinde artış gözlemlenir.	"Yeşil aklama" (greenwashing) olarak adlandırılan, çevresel hassasiyeti sadece bir imaj aracı olarak kullanma eğilimi, samimi sürdürülebilir finans araçlarının ve bu alandaki kurumların güvenilirliğini ve itibarını olumsuz etkileyebilir.
Faaliyetlerini çevreye duyarlı yürüten veya yeşil teknolojiler geliştiren şirketlere yatırım yapmak isteyenler için yeni ve cazip yatırım alanları oluşturur.	Sürdürülebilir finans piyasası, yerleşik diğer finansal piyasalarla mukayese edildiğinde henüz daha sığ bir derinliğe ve daha düşük bir likidite düzeyine sahiptir.
Yatırımcılar için, aldıkları finansal riskleri, yatırımın sağlayacağı çevresel faydalarla dengeleme potansiyeli sunar.	Bu alanı düzenleyen yasal ve düzenleyici çerçeve, uzun yıllardır var olan geleneksel finansal araçlara kıyasla henüz tam olarak olgunlaşmamış ve daha az ayrıntılıdır.

Tablo 3.2. (devam) Sürdürülebilir Finansal Araçların Avantaj ve Dezavantajları

Çevresel, sosyal ve yönetim (ÇSY) ilkelerine uygun yatırımlar yapmanın sağladığı etik ve manevi doyum, kurumun tüm paydaşları nezdinde olumlu bir algı yaratır.	
Yatırım portföyünün farklı varlık sınıfları veya sektörler arasında dağılımını artırarak çeşitlendirmeye yardımcı olur.	
Belirlenen yeşil projeleri hayata geçirerek çevresel taahhütleri yerine getirme süreci, kurum içindeki birimler arası	
Çevre bilincine sahip ve uzun vadeli bakış açısıyla hareket eden tüketicilere yönelik daha fazla çevre dostu ürün ve hizmet seçeneği geliştirilmesine zemin hazırlar.	

Kaynak: (Canikli, 2022, s. 35).

3.5 Türkiye’de Sürdürülebilir Finans Uygulamaları

Türkiye’de sürdürülebilirlik kavramı, özellikle 2019 yılından itibaren döngüsel ekonomi gibi yaklaşımlar aracılığıyla daha görünür hale gelmiştir. Başlangıçta belirli bir kapsamda ele alınan bu konular, özellikle 2021 yılından itibaren COVID-19 pandemisinin etkileri, iklim değişikliğinin şiddetlenmesi ve uluslararası düzenlemeler (örneğin AB Yeşil Mutabakatı) gibi faktörler nedeniyle daha fazla odak noktası olmuştur. Bu durum, kaynak verimliliğini hedefleyen döngüsel ekonomi modelleri ile sürdürülebilir finans ilkelerine yönelik ilgiyi artırmıştır. Türkiye, uzun vadeli ekonomik istikrar, dayanıklılık ve çevresel sürdürülebilirlik hedeflerini desteklemek amacıyla sürdürülebilirlik prensiplerini finans sektörüne entegre etmenin önemini kabul etmiştir (Demir & Uğurlu, 2025, s. 188).

Bu süreçte önemli çalışmalar yürüten platformlar da kurulmuştur. Türkiye Döngüsel Ekonomi Platformu ve Döngüsel Ekonomi Kooperatifi, ülkedeki döngüsel ekonomi çalışmalarının hızlanmasına destek veren iki ana kuruluştur. Özellikle Türkiye Döngüsel Ekonomi Platformu döngüsel ekonomi ilkelerini benimseyen ve uygulamaya geçmek isteyen şirketlere eğitimler, finansal fırsatlar hakkında bilgilendirme ve danışmanlık gibi hizmetler sunarak bu alandaki geçişi

kolaylaştırmayı hedeflemektedir. Ayrıca İş Dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği bünyesindeki Sürdürülebilir Sanayi ve Döngüsel Ekonomi çalışma grubu da bu platformu bilgi ve kaynak sağlama, ölçüm mekanizmaları geliştirme, teknik hibe destekleri sunma ve iş birliği fırsatları yaratma gibi faaliyetlerle desteklemektedir (Demir & Uğurlu, 2025, s. 188).

Türkiye, sürdürülebilir finans ekosistemini güçlendirmek amacıyla politika ve düzenleme alanında gelişmektedir. Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın 2021'de yayımladığı "Sürdürülebilir Finansman Çerçeve Dokümanı", Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun yine 2021 sonunda ilan ettiği "Sürdürülebilir Bankacılık Stratejik Planı" ve Sermaye Piyasası Kurulu'nun 2022'de çıkardığı uluslararası standartlarla uyumlu "Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi" bu alandaki temel düzenleyici çerçeveleri oluşturmaktadır. Ayrıca Türkiye Bankalar Birliği nezdinde 2022'de kurulan "Sürdürülebilirlik Çalışma Grubu" ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun iş birliğiyle oluşturulan "Yeşil Varlık Rasyosu Çalışma Grubu" gibi sektörel girişimler de ekosistemin gelişimine katkı sağlamaktadır. Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi'nin 2022'de yayımladığı Yeşil Sukuk Çalışma Raporu da İslami finans araçlarının bu alandaki potansiyelini göstermektedir (İSO, 2024, s. 15).

Bankacılık sektörü, sürdürülebilir kalkınmadaki kritik öneminin farkına vararak özellikle 2016 yılından sonra bu alandaki gönüllü adımlarını hızlandırmıştır. Türkiye Bankalar Birliğinin 2014'te yayımlayıp 2021'de güncellediği "Bankacılık Sektörü İçin Sürdürülebilirlik Kılavuzu" ve Borsa İstanbul'un 2014'te oluşturduğu "BIST Sürdürülebilirlik Endeksi" ilk önemli adımlardandır. 2017'de UN Global Compact üyesi bankaların "Global Compact Türkiye Sürdürülebilir Finansman Bildirgesi"ni imzalaması ve 2018'de kriterlerin daha da yükseltilmesi sektörün kararlılığını göstermiştir. Ayrıca 2018'de oluşturulan ve 2019'da imzaya açılan Birleşmiş Milletler Sorumlu Bankacılık Prensipleri'ne Türkiye'den önemli sayıda bankanın katılımı, küresel finans sektöründeki eğilimlerle uyumu ortaya koymaktadır (TÜSİAD, 2025, s. 1), (BDDK, 2022, s. 9),

Türk bankaları uluslararası girişimlere katılımın yanı sıra somut uygulamalarla da öne çıkmaktadır. 2016'da Türkiye Sınai Kalkınma Bankası tarafından gerçekleştirilen ilk yeşil tahvil ihracını takiben, sektörün

yeşil/sürdürülebilir tahvil ve sukuk ihraç hacmi önemli bir büyüklüğe ulaşmıştır. Bankalar ayrıca İklimle Bağlantılı Finansal Beyanlar Görev Gücü tavsiyelerini desteklemekte, entegre raporlama ve bağımsız "İklim Riskleri Raporu" gibi şeffaflık adımları atmaktadırlar. Birçok büyük ticari banka sürdürülebilir finans ürünleri sunarak sektöre liderlik etmektedir. Ayrıca sektör payının önemli bir kısmını temsil eden bankalar, proje ve müşteri özelinde risk değerlendirmesi yapmak üzere çevresel ve sosyal risk değerlendirme sistemleri kurmuşlardır (BDDK, 2022, s. 9), (T.C. İklim Değişikliği Başkanlığı, 2025, s. 13).

Bununla birlikte Türk bankacılık sektörünün sürdürülebilirlik alanındaki farkındalık, kapasite ve uygulama düzeyleri açısından homojen bir yapı sergilemediği de gözlemlenmektedir. BDDK'nın analizine göre bankalar üç grupta toplanabilir: Sektör payının yaklaşık %60'ını oluşturan, çoğunlukla büyük ölçekli ve uluslararası bağlantıları güçlü bankalar bu alanda aktif ve lider konumdadır. %15'lik paya sahip ikinci gruptaki orta ve küçük ölçekli bankalar belirli bir farkındalığa sahip olmakla birlikte daha sınırlı faaliyet göstermektedir. Geriye kalan %25'lik paya sahip üçüncü grup bankaların ise henüz bu alanda dikkate değer bir kapasite geliştirmediği veya etkinlik göstermediği belirtilmektedir. Bu farklılıkları gidermek ve sektörü teşvik etmek amacıyla Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'da Sürdürülebilir Bankacılık ve Finans Ağı (SBN), Basel Komitesi İklimle Bağlantılı Finansal Riskler Görev Gücü (TCFR) ve Finansal Sistemin Yeşillendirilmesi Ağı (NGFS) gibi uluslararası platformlara üye olmuş, araştırmalar yapmış ve rehberlikler yayımlamıştır (BDDK, 2022, s. 10).

Türkiye'nin Paris Anlaşması kapsamındaki 2053 net sıfır emisyon hedefi gibi iklim hedeflerine ulaşılmasında finans sektörünün dönüşümünün yalnızca gönüllülük esasına bırakılmaması gerektiği vurgulanmaktadır. Düşük karbonlu ekonomiye geçiş gibi kararlılık ve öngörülebilirlik gerektiren konularda çevresel ve sosyal kriterlerin finans sektörü tarafından daha yaygın benimsenmesi için teşvikler ve çeşitli önlemlerle sürecin hızlandırılması önem taşımaktadır. Bu doğrultuda 2023-2025 Orta Vadeli Programı'nda da iklim finansmanına erişim imkânlarının özel sektör ihtiyaçları gözetilerek genişletilmesi, verimli, dönüştürücü, katma değerli ve emisyon artışını sınırlayan yatırımlara öncelik verilmesi hedeflenmektedir. Özellikle ihracatçı KOBİ'ler başta olmak üzere firmaların yeşil dönüşüme uyumunu kolaylaştıracak destek mekanizmalarının geliştirilmesi ve değer zincirindeki çevresel/sosyal risklerin yönetimi konusunda kapasite artırımı,

Türkiye'nin sürdürülebilir finans ekosistemini geliştirme ve uluslararası yeşil finansmandan aldığı payı artırma yönündeki devam eden çabalarının bir parçasını oluşturmaktadır (TÜSİAD, 2025, s. 1), (İSO, 2024, s. 15).

3.6 Sürdürülebilir Finansal Destek Veren Kurum ve Kuruluşlar

Sürdürülebilir finansın gelişiminde ve çevresel, sosyal, yönetim faktörlerinin finansal karar alma mekanizmalarına dahil edilmesinde çeşitli kurum ve kuruluşlar kilit roller üstlenmektedir. Bu kapsamda Birleşmiş Milletler ve ona bağlı kuruluşların yanı sıra Dünya Bankası gibi uluslararası finans kuruluşları ve diğer pek çok uluslararası organizasyon ile platform, sürdürülebilirlik odaklı projeleri fonlayarak, küresel politikalara yön vererek, paneller ve çalıştaylar gibi etkinlikler düzenleyerek veya şirketlere yol gösterici ilkeler, tebliğler ve direktifler yayımlayarak sürece katkı sağlamaktadır. Ulusal düzeydeki merkez bankaları ve düzenleyici otoriteler de iklimle bağlantılı risk analizleri ve çevresel, sosyal, yönetim raporlama standartları gibi uygulamalarla sorumlu finansmanı özendirilmektedir. Bu kamu ve uluslararası aktörlerin yanı sıra, sivil toplum kuruluşları bilinç düzeyini artırma, politika değişikliklerini teşvik etme ve iyi uygulama örnekleri konusunda rehberlik sunma gibi görevler üstlenir. Özel sektör finans kuruluşları da sürdürülebilirliğin önemini benimseyerek çevresel, sosyal, yönetim kriterleriyle uyumlu yenilikçi ürün ve hizmetler sunmaktadır. Tüm bu farklı aktörlerin ortak çabası, finansal kaynakların hem ekonomik getiri sağlamasını hem de çevresel ve sosyal açıdan olumlu etki yaratan girişimlere akmasını temin ederek, küresel ekonominin daha sürdürülebilir bir yapıya kavuşmasına hizmet etmektedir (İSO, 2024, s. 14).

Tablo 3.3. Sürdürülebilir Finansal Destek Veren Kurum ve Kuruluşlar

The Sustainability Accounting Standards Board (SASB)-Sürdürülebilirlik Standartları Kurulu	Şirketlerin sürdürülebilirlik performanslarını mali yönden önemli metriklerle raporlamalarını sağlar (SASB, 2025).
Climate Disclosure Standards Board (CDSB)-İklim Beyanları Standartları Kurulu	İş dünyası ve çevre STK'larından müteşekkil bu uluslararası konsorsiyum, doğal sermayenin finansal sermayeyle eşdeğer statüde değerlendirilmesini mümkün kılacak küresel kurumsal raporlama

Tablo 3.3. (devam) Sürdürülebilir Finansal Destek Veren Kurum ve Kuruluşlar

	sistemlerini geliştirme ve uyumlaştırma amacını gütmektedir (Green Glossary, 2025).
Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD)- İklimle Bağlantılı Finansal Beyanlar Çalışma Grubu	Finansal İstikrar Kurulu (FSB) tarafından oluşturulan ve 2023 yılında görevini tamamlayan İklimle Bağlantılı Finansal Beyanlar Görev Gücü (TCFD), piyasa şeffaflığını artırarak daha bilinçli sermaye tahsisini desteklemek amacıyla şirketlerin iklimle ilgili finansal risk ve fırsatlarını yönetim, strateji, risk yönetimi ve metrikler/hedefler çerçevesinde raporlamaları için 2017'de yayınladığı küresel çapta benimsenen tavsiyeler bütünü geliştirmiş bir girişimdir (TCFD, 2025).
Global Reporting Initiative (GRI)- Küresel Raporlama Girişimi	Küresel Raporlama Girişimi (GRI), işletmelerin, hükümetlerin ve diğer organizasyonların ekonomik, çevresel ve sosyal performansları ile sürdürülebilirlik etkilerini şeffaf bir şekilde raporlamalarına olanak tanıyan küresel standartları geliştiren ve yayan, uluslararası düzeyde tanınan, bağımsız ve kar amacı gütmeyen bir kuruluştur (IBM, 2025).
United Nations Global Compact (UNGC)- Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi	Evrensel insan hakları, çalışma standartları, çevre ve yolsuzlukla mücadele ilkelerini temel alan Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi (UNGC), şirketleri ve diğer organizasyonları bu on ilkeyi operasyonel ve stratejik düzeyde benimsemeye yönlendirerek küresel sürdürülebilir kalkınma hedeflerine katkıda bulunmayı amaçlayan gönüllülük esaslı bir platformdur (BAU, 2025).
World Federation of Exchanges (WFE)- Sustainability Work Force (Dünya Borsalar Federasyonu nezdinde oluşturulan Sürdürülebilirlik Çalışma Grubu)	Dünya Borsa Federasyonu (WFE), dünya çapındaki borsalar ve merkezi takas kuruluşları (CCP'ler) için 1961'de kurulmuş küresel endüstri birliği olup üyelerini temsil ederek adil, istikrarlı ve verimli piyasaların gelişimini teşvik etmek, piyasa verileri sağlamak ve düzenleyici otoritelerle iş birliği yapmak suretiyle finansal sistemin güvenliğine katkıda bulunur (WFE, 2025).

Tablo 3.3. (devam) Sürdürülebilir Finansal Destek Veren Kurum ve Kuruluşlar

Sustainable Exchanges (SSE)- Sürdürülebilir Borsalar Girişimi	Stock	Sürdürülebilir Borsalar (SSE) girişimi, borsaların diğer kilit paydaşlarla (yatırımcılar, düzenleyiciler, şirketler) iş birliği yaparak ÇSY şeffaflığını ve performansını geliştirme ve sürdürülebilir yatırımı özendirme yollarını keşfetmelerine olanak tanıyan bir bilgi paylaşımı ve iş birliği platformudur (SSE, 2025).
International Governance Network (ICGN)- Uluslararası Kurumsal Yönetim Ağı	Corporate	Uluslararası Kurumsal Yönetim Ağı (ICGN), 1995'ten beri yatırımcı liderliğinde faaliyet göstererek, küresel düzeyde üst düzey kurumsal yönetim ve yatırımcı sorumluluğu (stewardship) standartlarını ilerletmek hedefiyle politika etkileme, bilgi paylaşımı ve eğitim faaliyetlerini yürüten bir platformdur (ICGN, 2025).
Global Investor Committee (GIOC)- Küresel Yatırımcı Örgütleri Komitesi	Organisations	Küresel Yatırımcı Örgütleri Komitesi (GIOC), önde gelen küresel yatırımcı kuruluşlarını bir araya getirerek kurumsal Çevresel, Sosyal ve Yönetişim (ÇSY) raporlaması konusunda birleşik bir yatırımcı bakış açısı sunmayı ve rehberlik sağlamayı amaçlayan bir gruptur (Douma & Dallas, 2018).
Corporate Dialogue (CRD) – Kurumsal Raporlama Diyalogu	Reporting	Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi (IIRC) tarafından, Entegre Raporlama (<ER>) ile ilgili kurumsal raporlama çerçeveleri, standartları ve ilişkili gereklilikler arasında daha fazla uyum, tutarlılık ve karşılaştırılabilirlik sağlayarak raporlama süreçlerinde verimliliği ve etkinliği artırmak amacıyla başlatılmış bir girişimdir (CRD, 2014).
The Carbon Project (CDP)- Karbon Saydamlık Projesi	Disclosure	Karbon Saydamlık Projesi (CDP), şirketlerin, şehirlerin, eyaletlerin ve bölgelerin iklim değişikliği, su güvenliği ve ormansızlaşma gibi konulardaki çevresel etkilerini ölçmelerini, yönetmelerini ve başta yatırımcılar olmak üzere paydaşlara raporlamalarını sağlayan küresel bir çevresel beyan sistemi işleten, kâr amacı gütmeyen uluslararası bir kuruluştur (CDP, 2025).

Tablo 3.3. (devam) Sürdürülebilir Finansal Destek Veren Kurum ve Kuruluşlar

Financial Accounting Standards Board (FASB)- Finansal Muhasebe Standartları Kurulu	Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (FASB), Amerika Birleşik Devletleri'ndeki kuruluşlar için finansal raporlama standartlarını (GAAP - Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri) belirleyen bağımsız bir organ olup, yatırımcılara ve diğer paydaşlara karar verme süreçlerinde faydalı, şeffaf bilgiler sunmayı hedefler ve son dönemde çevresel kredilerin muhasebeleştirilmesi gibi sürdürülebilirlikle ilgili finansal raporlama konularını da ele almaktadır (FASB, 2025).
International Organization for Standardization (ISO)- Uluslararası Standardizasyon Örgütü	ISO, küresel uzmanları bir araya getirerek yapay zekadan iklim değişikliğine kadar çeşitli alanlarda işlerin en iyi nasıl yapılacağı konusunda anlaşmalarını sağlayan ve misyonu herkes için yaşamı daha kolay, güvenli ve iyi hale getirmek olan bağımsız, hükümet dışı uluslararası bir kuruluştur (ISO, 2025).
International Financial Reporting Standards (IFRS)- Uluslararası Finansal Raporlama Standartları	Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS), IFRS Vakfı çatısı altında Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB) tarafından geliştirilen küresel finansal muhasebe ilkeleri ile Uluslararası Sürdürülebilirlik Standartları Kurulu (ISSB) tarafından geliştirilen ve yatırımcılara yönelik sürdürülebilirlikle ilgili finansal bilgilerin açıklanmasına ilişkin standartları (örneğin IFRS S1 ve IFRS S2) içeren, küresel sermaye piyasalarında şeffaflık, hesap verebilirlik ve karşılaştırılabilirlik sağlamayı amaçlayan bir standartlar bütünüdür (IFRS, 2025)
International Integrated Reporting Council (IIRC) Uluslararası Entegre Raporlama konseyi	Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi (IIRC), kurumsal raporlamada bir sonraki adımın değer yaratma hakkında iletişim kurmak olduğu görüşüyle hareket eden ve düzenleyici kurumlar, yatırımcılar, şirketler, standart belirleyiciler, muhasebe uzmanları ile

Tablo 3.3. (devam) Sürdürülebilir Finansal Destek Veren Kurum ve Kuruluşlar

	STK'lardan oluşan küresel bir koalisyondur (IFRS, 2015).
Chartered Financial Analysts Institute (CFA)- Yeminli Mali Analistler Enstitüsü	CFA Institute, yatırım yönetimi profesyonellerine yönelik küresel bir meslek kuruluşu olup, başta CFA unvanı olmak üzere en yüksek etik, eğitim ve mesleki mükemmellik standartlarını teşvik ederek topluma fayda sağlamayı hedeflerken, sürdürülebilir yatırım ilkeleri ile Çevresel, Sosyal ve Yönetişim (ÇSY) faktörlerinin entegrasyonu konusunda eğitimler (yakın zamanda adı "Sürdürülebilir Yatırım Sertifikası" olarak güncellenen programı gibi), araştırmalar ve yatırım ürünlerine yönelik standartlar geliştirmektedir (CFA Institute, 2025).
Global Impact Investing Network (GIIN)- Küresel Etki Yatırımcılığı Ağı	Küresel Etki Yatırımcılığı Ağı, finansal getirinin yanı sıra pozitif, ölçülebilir sosyal ve çevresel etki yaratma niyetiyle yapılan etki yatırımlarını dünya çapında ölçeklendirmek ve etkinliğini artırmak amacıyla kurulmuş, bu alanda piyasa altyapısını (örneğin etki ölçümü ve yönetimi için IRIS+ sistemi gibi araçlarla) inşa eden, yatırımcıları bir araya getiren, araştırma ve eğitim faaliyetleri yürüten lider küresel kâr amacı gütmeyen bir kuruluştur (GIIN, 2025).
Global Sustainable Investment Alliance (GSIA)- Küresel Sürdürülebilir Yatırım Birliği	Küresel Sürdürülebilir Yatırım Birliği, üyelik bazlı sürdürülebilir yatırım forumlarını bir araya getiren uluslararası bir iş birliğidir; temel amacı, küresel sürdürülebilir yatırım pazarının boyutunu ve eğilimlerini izleyen Küresel Sürdürülebilir Yatırım İncelemesi (GSIR) gibi araştırmalar yayınlayarak ve üyelerinin ortak sesini uluslararası düzeyde temsil ederek sürdürülebilir yatırımın küresel etkisini ve görünürlüğüne artırmaktır (GSIA, 2025).
Principles for Responsible Investment (PRI)- Sorumlu Yatırım İlkeleri	Sorumlu Yatırım İlkeleri analizlerine, karar alma süreçlerine ve aktif sahiplik uygulamalarına Çevresel, Sosyal ve Yönetişim (ÇSY) faktörlerini entegre etmeyi amaçlayan altı temel ilkeyi benimsemeyi taahhüt eden

Tablo 3.3. (devam) Sürdürülebilir Finansal Destek Veren Kurum ve Kuruluşlar

	küresel yatırımcılar, varlık yöneticileri ve hizmet sağlayıcılardan oluşan lider bir ağıdır (PRI, 2025).
United Nations Environment Programme Finance Initiative (UNEP-FI)- Birleşmiş Milletler Çevre Programı Finans Girişimi	Birleşmiş Milletler Çevre Programı Finans Girişimi (UNEP FI), Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) ile küresel finans sektörü (bankalar, sigortacılar ve yatırımcılar) arasında, finans kurumlarının stratejilerini ve faaliyetlerini Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve Paris Anlaşması gibi küresel sürdürülebilirlik hedefleriyle uyumlu hale getirmelerine yardımcı olmak amacıyla kurulmuş, Sorumlu Bankacılık İlkeleri (PRB) ve Sürdürülebilir Sigortacılık İlkeleri (PSI) gibi çerçeveler geliştiren ve iş birliğini teşvik eden bir ortaklıktır (UNEPFI, 2025).
Corporate Reporting Dialogue (CRE)- Küresel Kurumsal Raporlama Diyalogu Girişimi	Kurumsal Raporlama Diyalogu (CRD), başlıca küresel raporlama standardı belirleyicilerini ve çerçeve sağlayıcılarını (IFRS Vakfı [IASB aracılığıyla], CDP, CDSB, GRI, IIRC, SASB gibi) bir araya getirerek kurumsal raporlamada (sürdürülebilirlik dahil) daha fazla tutarlılık, uyum ve karşılaştırılabilirlik sağlamayı hedefleyen bir girişimdi; ancak Uluslararası Sürdürülebilirlik Standartları Kurulu'nun (ISSB) kurulması ve raporlama ortamındaki konsolidasyonlar gibi gelişmelerle misyonunu büyük ölçüde tamamladığı değerlendirildiğinden 2021 yılı sonunda faaliyetlerini sonlandırmıştır (CDSB, 2025).
Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)- Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlaması Yönergesi	Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlaması Yönergesi (CSRD - Corporate Sustainability Reporting Directive), Avrupa Birliği'nde faaliyet gösteren kapsamı genişletilmiş birçok şirket ile belirli AB dışı şirketleri, Avrupa Finansal Raporlama Danışma Grubu (EFRAG) tarafından geliştirilen zorunlu Avrupa Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları'nı (ESRS) kullanarak çevresel, sosyal ve yönetim (ÇSY) etkileri, riskleri ve fırsatları hakkında (çifte önemlilik ilkesiyle) ayrıntılı bilgi açıklamaya ve bu bilgileri zorunlu güvence denetimine

Tablo 3.3. (devam) Sürdürülebilir Finansal Destek Veren Kurum ve Kuruluşlar

	tabi tutmaya mecbur kılan bir AB yönergesidir (DFGE, 2025).
Non Financial Reporting Directive (NFRD)- Finansal Olmayan Raporlama Direktifi	NFRD, temel olarak yatırımcılar başta olmak üzere sivil toplum örgütleri, tüketiciler gibi çeşitli paydaşların büyük şirketlerin finansal olmayan performansını daha etkin bir şekilde değerlendirebilmesi için gereken şeffaflık düzeyini yükseltmeyi ve bu değerlendirmeler aracılığıyla şirketleri sorumlu bir iş anlayışına yönlendirmeyi amaçlamıştır (SEMTRİO, 2025)
The European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG)- Avrupa Finansal Raporlama Danışma Grubu	Avrupa Finansal Raporlama Danışma Grubu (EFRAG - The European Financial Reporting Advisory Group), Avrupa kamu yararına hizmet ederek Avrupa Komisyonu'na Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'nın (IFRS) AB'de uygulanması konusunda teknik tavsiyelerde bulunan ve aynı zamanda Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlaması Yönergesi (CSRD) kapsamında zorunlu Avrupa Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları'nı (ESRS) geliştirmekle görevlendirilmiş özel bir Avrupa kuruluşudur (EFRAG, 2025).

Kaynak: (Dura, 2025).

3.7 Literatür Taraması

Katılım bankacılığı ve sürdürülebilir finans alanları, son yıllarda hem akademik çevrelerde hem de finans sektöründe giderek daha fazla ilgi gören konulardan olmuştur. Bu kapsamda yapılan literatür taraması, katılım bankacılığının temel prensipleri, işleyişi, tarihsel gelişimi ve sürdürülebilir finansın kavramsal çerçevesi, evrimi ve araçları üzerine yapılan genel çalışmaların yanı sıra, özellikle bu iki alanın kesişimine yönelik araştırmaları içermektedir. Bu iki alanın kesişimine yönelik literatür ise kısmen yeni olup, islami finans ilkeleri ile çevresel, sosyal ve yönetişimsel kriterler arasındaki uyum ve potansiyel etkileşimler üzerine odaklanmaktadır.

İslami bankacılığın sürdürülebilirlik ve sosyal sorumluluk performansı üzerine yapılan erken dönem uluslararası çalışmalardan Haniffa ve Hudaib (2007), katılım bankalarının etik ilkelere dayalı faaliyet göstermelerine rağmen,

sürdürülebilirlik uygulamalarında sistematik bir yaklaşım geliştirmede sınırlılıklar yaşadığını belirtmiştir. Bu bulgulara benzer şekilde Maali, Casson ve Napier (2006), İslami finans kurumlarının sosyal sorumluluk beyanlarının çoğunlukla dini referanslarla sınırlı kaldığını ve çevresel boyutun genellikle yeterince ele alınmadığını ortaya koymuştur. Bu çalışmalar, teorik prensipler ile uygulama düzeyindeki sürdürülebilirlik performansı arasındaki potansiyel uyumsuzluklara erken dönemde dikkat çekmiştir. Literatürde, genel olarak katılım bankacılığının etik değerlere uygunluk ve şeffaflık gibi temel prensiplerinin altı çizilmektedir.

Konunun Türkiye bağlamındaki akademik yansımaları da benzer eğilimler göstermektedir. Türkiye'de faaliyet gösteren katılım bankalarının sürdürülebilirlik uygulamalarına yönelik artan ilgi gösterdiği, ancak bu alandaki çabaların henüz erken aşamada olduğu gözlenmektedir. Altuntaş ve Er (2020), Türk katılım bankalarının sürdürülebilirlik raporlaması düzeylerini değerlendirmiş ve uluslararası standartlara uyum konusunda gelişim alanları olduğunu tespit etmiştir. Benzer şekilde Kalaycı ve Cevherli (2024), katılım bankacılığı sisteminin dijitalleşme, yeşil finansman ve sosyal etki yatırımı gibi sürdürülebilirlik odaklı konularda konvansiyonel bankacılığa kıyasla belirli sınırlamalara sahip olduğuna dair değerlendirmeler sunmuştur. Literatürdeki diğer çalışmalar da (Örneğin bkz. Gedikli & Gökırmak, 2021), Türkiye'deki katılım bankalarının sürdürülebilirlik faaliyetlerini ve raporlamasını ele alarak, bu alandaki mevcut durumu ve gelişim alanlarını ortaya koymaktadır. Bu bulgular, Türkiye'deki katılım bankalarının sürdürülebilirlik entegrasyonunda karşılaştığı pratik ve yapısal zorlukları yansıtmaktadır.

Öte yandan, İslami finans ilkeleri ile sürdürülebilir finans arasındaki potansiyel uyumu ve teorik örtüşmeyi vurgulayan çalışmalar da mevcuttur. Ashraf ve Hassan (2020), İslami finansın risk paylaşımı, faizsizlik ve sosyal adalet gibi temel unsurlarının sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle doğal bir uyum taşıdığını savunmaktadır. Canbaz (2022a) da benzer şekilde İslami finansın SKA'lara ulaşmadaki potansiyelini ele almıştır. Katılım bankacılığının reel varlık temelli finansman (Dikmen, 2019; Yatbaz & Çatıkkaş, 2021) ve risk paylaşımı (Alkış, 2018; Canbaz M., 2016) gibi prensipleri bu uyumun teorik dayanakları olarak literatürde genişçe ele alınmıştır. Buna karşılık Chapra (2008) gibi bazı araştırmacılar, islami bankaların teorik avantaja sahip olsalar dahi, Murabaha gibi sabit kâr marjlı yöntemlere yoğunlaşma (Görmüş, Albayrak, & Yabanlı, 2019;

Nural, 2024) veya yasal altyapı eksiklikleri (Canbaz M. F., 2022; Görmüş, Albayrak, & Yabanlı, 2019) gibi nedenlerle bu potansiyeli pratik operasyonlarına tam olarak yansıtmada zorluklar yaşadıklarına dair görüşler belirtmiştir. Bu farklı yorumlar, teorik çerçeve ile uygulamadaki performans arasındaki ayrımı ortaya koymakta ve literatürde bir tartışma alanı oluşturmaktadır.

Mevcut literatür taraması, katılım bankacılığı ve sürdürülebilir finans arasındaki güçlü kavramsal bağları ve bu alanın teorik potansiyelini genel olarak kabul etmekle birlikte, bu potansiyelin finansal kurumların operasyonel düzeyinde ve somut uygulamalarda ne ölçüde gerçekleştirildiğine dair sınırlı sayıda kapsamlı çalışma sunmaktadır. Özellikle Türkiye'deki katılım bankalarının sürdürülebilirlik performansının ve bu alandaki spesifik uygulama örneklerinin güncel durumu üzerine literatürdeki boşluk devam etmektedir. Literatür, teorik çerçeveyi ve genel zorlukları iyi bir şekilde ortaya koymakla birlikte, Türkiye'deki bir kurumun bu alandaki entegrasyon süreçlerini, stratejilerini ve somut çıktılarının detaylı bir vaka analizi yoluyla incelenmesine ihtiyaç duymaktadır. Bu tez, literatürdeki söz konusu boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Katılım bankacılığı ve sürdürülebilir finans kesişimini genel bir teorik çerçeve sunarak incelemenin yanı sıra, Türkiye'deki önde gelen bir katılım bankası olan Kuveyt Türk örneği üzerinden bu ilişkinin uygulamadaki yansımalarını analiz ederek literatüre katkı sağlamayı hedeflemektedir. Bu vaka çalışması odaklı yaklaşım, katılım bankacılığının sürdürülebilirlik prensiplerini operasyonel süreçlerine ve ürün/hizmetlerine nasıl entegre ettiğine dair güncel ve spesifik bulgular sunarak, teorik tartışmaları pratik verilerle destekleyecek ve alan yazındaki bilgi birikimini artıracaktır.

4. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: KATILIM BANKACILIĞI VE SÜRDÜRÜLEBİLİR FİNANSIN TÜRKİYE'DEKİ UYGULAMALARI: KUVEYT TÜRK KATILIM BANKASI ÖRNEĞİ

4.1 Kuveyt Türk Katılım Bankası, Sürdürülebilirlik Vizyonu ve Stratejisi

Kuveyt Türk Katılım Bankası, faaliyetlerini katılım finans prensipleri ile sürdürülebilirlik hedeflerini uyumlu şekilde yürüterek, sektöründeki öncü konumunu gelecek nesillere karşı sorumluluk bilinciyle birleştirmeyi ve tüm paydaşlarını sürdürülebilirlik doğrultusunda teşvik etmeyi hedeflemektedir. Katılım bankacılığının temel felsefesinde yer alan toplumsal fayda ve refahın gözetilmesi, katma değer odaklı faaliyetlerin teşviki, çevre ve topluma karşı sorumlulukların yerine getirilmesi, biyoçeşitliliğin korunması, adil çalışma koşullarının tesisi ve finansal kapsayıcılığın artırılması gibi ilkeler, Kuveyt Türk'ün sürdürülebilirlik alanındaki çalışmalarına da temel teşkil etmektedir (Kuveyt Türk, 2024, s. 49).

Bu kapsamda banka, katılım bankacılığı alanında sürdürülebilirlik konusunda öncü bir rol üstlenerek Türkiye'nin sürdürülebilir büyümesine ve kalkınmasına katkı sağlama vizyonunu benimsemiştir. Bu vizyonu hayata geçirmek üzere oluşturulan sürdürülebilirlik politikası, Kuveyt Türk Katılım Banka'sının çevresel, sosyal ve yönetim alanlarındaki sorumluluklarını bütüncül bir yaklaşımla ele almaktadır. Sorumlu bankacılık yaklaşımı, karar alma süreçlerinde sürdürülebilirlik kriterlerinin önceliklendirilmesini gerektirmektedir (Kuveyt Türk, 2023).

Sürdürülebilirlik Projesi'nin bir parçası olarak Kuveyt Türk'te faaliyete geçen sürdürülebilirlik komitesi bankanın çevresel, sosyal ve yönetim alanlarındaki gelecek adımlarına yön vermekle görevlendirilmiştir (Kuveyt Türk, 2023). *Çevresel boyutta* Banka, küresel ve yerel gelişmeleri takip ederek faaliyetlerinden kaynaklanan sera gazı emisyonlarını en aza indirme hedefleri belirlemekte ve düşük karbon ekonomisine geçişi desteklemektedir. Çevresel risk yönetimi süreçleri geliştirilerek yatırım faaliyetlerinin olumsuz çevresel etkilerinin azaltılması, kaynak kullanımında (enerji, su, kağıt) verimliliğin artırılması için teknolojik altyapıdan faydalanılması, atık ve hizmet ağının fiziksel unsurlarının

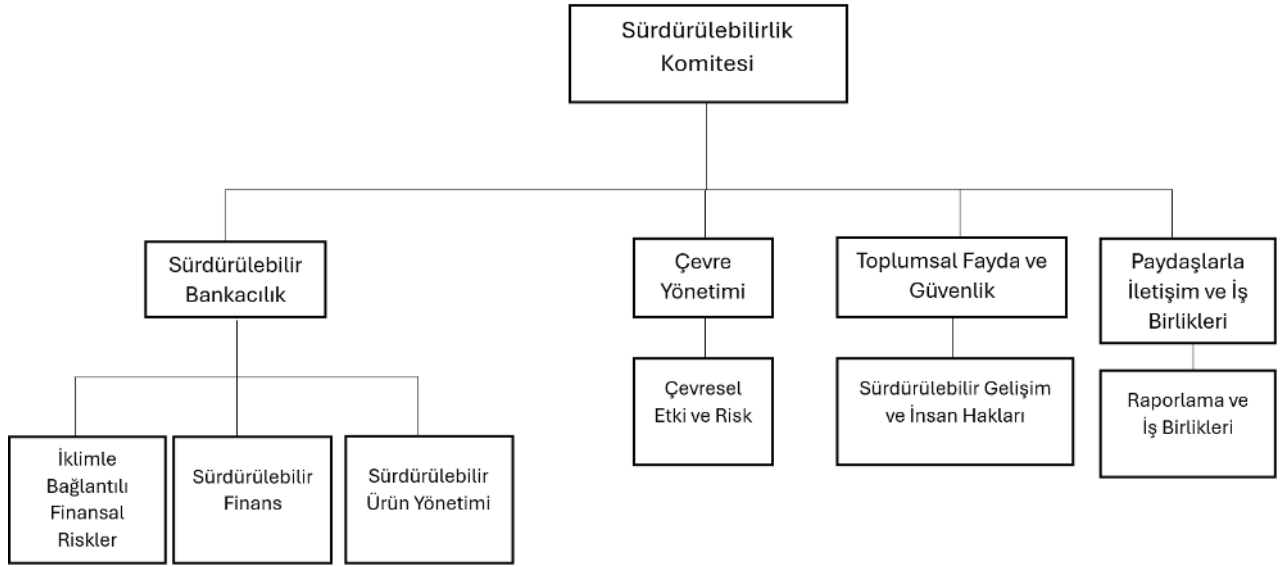
yeşil tasarım ilkelerine göre yapılandırılması bu boyutun temel unsurlarıdır. Ayrıca değişen müşteri beklentileri doğrultusunda çevresel fayda sağlayan ürün ve hizmetler sunulması ve tüm faaliyetlerin Küresel Raporlama İnisiyatifi standartlarına uygun olarak raporlanması hedeflenmektedir. Kurum kültürü olarak çevresel farkındalığın tüm paydaşlar nezdinde artırılması da stratejinin önemli bir parçasıdır (Kuveyt Türk, 2025(d), s. 1-4).

Sosyal boyutta, çalışan memnuniyetinin sürdürülmesi, katılım finans ilkelerinin toplumda yaygınlaştırılması ve finansal okuryazarlığın eğitim faaliyetleri aracılığıyla artırılması stratejinin odak noktalarıdır. Banka, kurumsal sosyal sorumluluk projelerini nicelik ve nitelik olarak geliştirmeyi de amaçlamaktadır. *Yönetişim boyutunda* ise adil performans sistemleri ve esnek çalışma ortamı ile çalışan sorumluluğunu yüksek tutmak, siber güvenlik altyapısını sürekli geliştirmek, tüketici haklarının korunmasını merkezde tutmak ve "Müşterini Tanı" ilkesini etkin sistemlerle desteklemek stratejinin temel taşlarıdır. Banka, kredi faaliyetlerinin çevresel, sosyal ve yönetsimsel ilkeleriyle uyumunu sağlamak amacıyla özel uygulama esasları benimsemiştir (Kuveyt Türk, 2025(d), s. 1-4).

Bu stratejinin uygulanması ve takibi, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri doğrultusunda hareket eden Sürdürülebilirlik Komitesi ve ilgili çalışma grupları tarafından yürütülmektedir; Komite, topluma ve çevreye karşı sorumlu bankacılık anlayışı çerçevesinde değer katmak üzere kurulmuştur. Kuveyt Türk, bu yapı ve strateji ile sorumlu ve sürdürülebilir bir katılım finans kuruluşu olarak sektörüne yön vermeyi ve tüm paydaşları için değer yaratmayı amaçlamaktadır (Kuveyt Türk, 2024, s. 49).

4.2 Kuveyt Türk'ün Sürdürülebilirlik Yönetişim Yapısı ve Çalışma Grupları

Kuveyt Türk, 2025 yılı vizyonunda sürdürülebilir finansman yaklaşımını temel alarak bu tarihe dek çevresel, sosyal ve yönetsimsel konularda önemli adımlar atmayı amaçlamaktadır. Banka, 2025 stratejisi çerçevesinde müşterilerine yenilikçi çözümler sunarken, sağlam sermayesi ve dinamik yönetim anlayışıyla hem topluma hem de hissedarlarının yatırımlarına değer katmayı sürdürmektedir. Sürdürülebilirlik odaklı çalışmaları kapsamında Sürdürülebilirlik Politikası'nı da hayata geçiren Kuveyt Türk, bu alandaki faaliyetlerin etkili bir şekilde yönetilmesi amacıyla bir Sürdürülebilirlik Komitesi ve bu komiteye bağlı dört ayrı çalışma ekibi oluşturmuştur (Kuveyt Türk, 2025(c)).

Şekil 4.1. Kuveyt Türk Sürdürülebilirlik Komitesi

Kaynak: (Kuveyt Türk, 2024, s. 49).

Bu Çalışma Grupları tarafından geliştirilen Sürdürülebilir Bankacılık Stratejisi'nin hayata geçirilmesine dair nihai kararlar, Sürdürülebilirlik Komitesi tarafından alınmaktadır. Yönetim Kurulu'nun onayını almış olan Sürdürülebilirlik Politikası'nın Kuveyt Türk'ün tüm karar alma süreçlerine entegrasyonunu ve uygulanmasını temin eden Sürdürülebilirlik Komitesi, aynı zamanda sürdürülebilirlik eksenli hedeflerin belirlenmesinde de etkin bir rol üstlenmektedir. Bu doğrultuda, çalışma grupları tarafından sunulan öneriler komite tarafından titizlikle değerlendirilerek karara bağlanmaktadır. *Sürdürülebilirlik Komitesi*'nin temel işlevleri şu şekilde özetlenebilir:

- Kuveyt Türk'ü etkileyebilecek iklim değişikliği kaynaklı risk ve fırsatları dikkate alarak, Bankanın stratejik önceliklerini şekillendirmek,
- Çalışma Gruplarına, fiziksel ve geçiş risklerinin tespiti ile bu risklere yönelik eylem ve geçiş planlarının oluşturulması süreçlerinde destek sağlamak,
- İklimle ilişkili önemli finansal risklerin bankanın genel stratejisine ve risk yönetimi çerçevesine dâhil edilmesini güvence altına almak,
- Yasal düzenleyici otoritelerin sürdürülebilirlik alanındaki mevzuatına ve ulusal/uluslararası düzeydeki iyi uygulama örneklerine bankanın uyumunu sağlamak amacıyla çalışma gruplarına rehberlik etmek,
- Çevresel, Sosyal, Yönetişim konularına göre yapılandırılmış Sürdürülebilir Bankacılık Stratejisi'nin tüm bankacılık iş modeline entegrasyonunu

sağlamak ve çalışanların bu sürece aktif katılımını teşvik edici çalışmaları desteklemektedir. Sürdürülebilirlik Komitesi altında dört ana alanda görev yapan *Çalışma Grupları* şu sorumlulukları yerine getirir:

- Sürdürülebilirlik Komitesi'nin onayına sunulmak üzere, kurumun sürdürülebilirlik ile ilgili politikalarını oluşturur ve ihtiyaç duyulduğunda bu politikaları güncelleyerek komite ile paylaşırlar.

- Kendi uzmanlık alanlarına giren güncel konuları ve geliştirdikleri Sürdürülebilir Bankacılık Stratejisi'ni düzenli olarak Sürdürülebilirlik Komitesi'ne aktarırlar.

- Bankanın iklim değişikliğinden kaynaklanabilecek fiziksel ve geçişe bağlı risklerini detaylı bir şekilde inceler, bu risklere karşı alınması gereken aksiyonları planlar ve aynı zamanda ortaya çıkabilecek fırsatları belirleyerek strateji planına dahil edilmesi önerisiyle Sürdürülebilirlik Komitesi'ne raporlarlar.

- Sürdürülebilir bankacılık alanında hem ulusal hem de uluslararası düzeydeki yeni gelişmeleri yakından izler, yasal otoritelerin getirdiği düzenlemelere uyumu güvence altına almak için gerekli tedbirleri alır ve bu doğrultuda bankacılık süreçlerini iyileştirirler.

- Çevresel ve sosyal alanda pozitif etkiyi güçlendirebilecek başarılı uygulama örneklerini araştırır ve bu tür yenilikçi çözümleri bankanın mevcut uygulamalarına entegre etme yönünde çaba gösterirler.

- Bankanın hem global hem de yerel sürdürülebilirlik performansını daha ileriye taşımak amacıyla ilgili platformlar ve paydaşlarla iletişim halinde olur, şeffaflık ve güvenilirlik prensiplerine bağlı kalarak gerekli raporlamaları yaparlar. Kuveyt Türk içerisinde, sürdürülebilirlik çabalarının yönetişimini sağlamak, performansı raporlamak, finansal faaliyetleri çevresel, sosyal ve yönetim standartlarıyla uyumlu kılmak ve düzenleyici otoritelerin gerekliliklerini yerine getirmek üzere iki farklı servis birimi görevlendirilmiştir. Bu servislerden biri olan Sürdürülebilirlik Servisi, Yatırımcı İlişkileri ve Sürdürülebilirlik Müdürlüğü'nün bir parçası olarak çalışmaktadır. Diğer yandan, Sürdürülebilir Finans Servisi, Kredi Politikaları ve Karar Destek Sistemleri Müdürlüğü bünyesinde yapılandırılmıştır (Kuveyt Türk, 2023 s. 30).

4.3 Kuveyt Türk'ün Sürdürülebilir Finans Ürünleri ve Hizmetleri

4.3.1 Yeşil Sukuk İhracı ve Etki Raporlaması

Kuveyt Türk, katılım finans prensipleri doğrultusunda sürdürülebilir finans alanında ilk adımları atmıştır. Banka, 2010 yılında Türkiye'yi faizsiz sermaye piyasalarıyla tanıştıran ilk sukuk işlemini gerçekleştirmesinin ardından, 2021 yılında hem Türkiye'de hem de küresel ölçekte bir ilke imza atarak "Global Sürdürülebilir Tier 2 Sermaye Benzeri Sukuk İhracı"nı başarıyla tamamlamıştır. Bu yenilikçi işlem, finans piyasalarının saygın yayın kuruluşlarından olan GFC Media grubunun düzenlediği Bonds, Loans&Sukuk Middle East organizasyonunda "Yılın İşlemi" ödülüne layık görülerek uluslararası düzeyde başarı yakalamıştır. Söz konusu sürdürülebilir sukuk ihracı, 350 milyon ABD doları tutarında olup, 10 yıl vadeli ve 5. yılın sonunda erken itfa opsiyonuna sahip bir yapıda tasarlanmıştır. İhraç, Kıta Avrupası, Birleşik Krallık, Amerika, Asya ve Körfez bölgeleri dahil olmak üzere geniş bir coğrafyadan 150'nin üzerinde yatırımcı kuruluştan yoğun ilgi görmüş ve nihai talep 4,3 milyar ABD dolarını aşarak ihraç büyüklüğünün yaklaşık 12 katına ulaşmıştır. Bu yoğun talep, %6,125'lik getiri oranıyla sonuçlanmış ve bu oran Kuveyt Türk'e 2017'den bu yana Türkiye'den gerçekleştirilen Tier 2 ihraçları arasındaki en iyi fiyatlamaı sağlamıştır. (Kuveyt Türk, 2022).

Bu ihraç işlemini geleneksel sukuklardan ayıran temel özellik Çevresel-Sosyal-Yönetişim kriterlerine uygun bir yapıda olmasıdır. İhraçtan elde edilen net hasılat, Kuveyt Türk'ün Sürdürülebilir Finans Kapsam Dokümanı'nda belirtilen kriterlere ve katılım finans prensiplerine uygun olarak seçilen projelere yönlendirilmektedir. Fonlar, özellikle yenilenebilir enerji finansmanı başta olmak üzere, uygun yeşil ve sosyal projelerin finansmanı veya yeniden finansmanı için kullanılmaktadır. Proje seçim süreçlerinde ayrıca, global bir çevresel danışmanlık firmasından alınan ikinci taraf görüşü de dikkate alınmaktadır. Bu yapı, Kuveyt Türk'ün hem güçlü müşteri portföyünü destekleme hem de yenilenebilir enerji finansmanındaki öncü rolünü pekiştirme stratejisiyle uyumlu olarak yeşil ve sosyal finansmana olan bağlılığını göstermektedir (Kuveyt Türk, 2022).

Kuveyt Türk, sürdürülebilir sukuk ihracının çevresel ve sosyal etkilerini şeffaf bir şekilde paydaşlarıyla paylaşmaya büyük önem vermektedir. Bu doğrultuda Banka, ihraçtan elde edilen fonların tahsisini ve finanse edilen projelerin yarattığı etkiyi detaylandıran "Sürdürülebilir Finans Tahsis ve Etki Raporu"nu

yayımlamaktadır. Söz konusu raporlar güvenilirliği artırmak amacıyla ikinci ve üçüncü taraf görüşleri alınarak hazırlanmış ve 2022 ile 2023 yılları için kamuoyu ile paylaşılmıştır. Bu raporlama faaliyeti, bankanın sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşma yönündeki katkılarını somutlaştırmakta ve hesap verebilirliğini pekiştirmektedir (Kuveyt Türk, 2024, s. 90-91).

4.3.2 Yenilenebilir Enerji Finansmanı ve Çatı GES Uygulamaları

Yenilenebilir enerji, doğal süreçlerden sürekli olarak veya belirli bir hızla kendini yenileyebilen enerji kaynaklarını ifade eder; güneş, rüzgâr, hidroelektrik, jeotermal ve biyokütle bu kaynakların başlıcalarıdır. Bu enerji türlerinin kullanımı, fosil yakıtlara olan bağımlılığı azaltarak enerji arz güvenliğini artırmanın yanı sıra, iklim değişikliği ve küresel ısınmanın ana nedenlerinden olan sera gazı emisyonlarını düşürmek, hava kalitesini iyileştirerek canlı sağlığını korumak ve sürdürülebilir ekonomik kalkınmayı desteklemek açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, hem ulusal enerji eylem planlarının desteklenmesi hem de gelecek nesiller için daha yaşanabilir bir dünya bırakılması adına yenilenebilir enerji kaynaklarının enerji tedarikindeki payının artırılması küresel bir öncelik haline gelmiştir (Kuveyt Türk, 2025(f)), (Kuveyt Türk, 2023 s. 43).

Kuveyt Türk, "sürdürülebilir bir dünya inşa etme" vizyonu doğrultusunda sadece müşterilerinin yeşil dönüşümünü finanse etmekle kalmayıp aynı zamanda kendi operasyonel ayak izini azaltma konusunda da somut adımlar atmaktadır. Bu çerçevede Banka, kendi elektrik tüketiminden kaynaklanan kapsam 2 emisyonlarını önemli ölçüde nötrlemek amacıyla Isparta'da büyük ölçekli bir güneş enerjisi santrali (GES) projesini hayata geçirmiştir. 2024 yılı sonuna doğru devreye alınması hedeflenen 13,7 MWp kurulu gücündeki bu öz tüketim GES'i ile bankanın yıllık toplam elektrik enerjisi ihtiyacının yaklaşık %80'inin yenilenebilir kaynaklardan karşılanması planlanmaktadır. Kalan kapsam 2 emisyonlarının nötrlenmesi için ise yenilenebilir enerji sertifikası (REC) alımı gibi mekanizmaların kullanılması hedeflenmektedir. Bu yatırım, Kuveyt Türk'ün kendi karbon ayak izini azaltma ve sürdürülebilirlik taahhütlerini gerçekleştirme yönündeki kararlılığını göstermesi açısından önemlidir (Kuveyt Türk, 2023 s. 38).

Bankanın yenilenebilir enerji finansmanındaki odak noktalarından biri özellikle Türkiye'nin coğrafi avantajları göz önüne alındığında yüksek potansiyel taşıyan Çatı Tipi Güneş Enerjisi Santralleri (Çatı GES) olmuştur. İşletmelerin kendi

çatılarında kuracakları GES'ler sayesinde, öztüketim modeliyle elektrik ihtiyaçlarının tamamını veya bir kısmını doğrudan güneşten karşılamaları mümkün olmaktadır. Türkiye'nin ortalama günlük 7.2 saatlik güneşlenme süresi bu yatırımların verimliliğini ve karlılığını olumlu yönde etkileyerek, işletmelerin hem enerji maliyetlerini düşürmelerine hem de çevre dostu enerji üretimine katkıda bulunmalarına olanak tanımaktadır (Gülten & Turhan, 2025).

Kuveyt Türk, geliştirdiği "GES Leasing" finansman modeli ile müşterilerinin Çatı GES yatırımlarını kolaylaştırmaktadır. Bu ürün aracılığıyla sağlanan finansman desteği yıllar içinde önemli bir hacme ulaşmıştır; örneğin 2024 yılı verilerine göre bu dönemde sektöre sağlanan GES leasing finansmanı 3,8 milyar TL seviyesine yükselmiştir. Aynı yıl itibarıyla bankanın toplam finansal kiralama portföyü içinde Çatı GES finansmanının payı %10,5 olarak gerçekleşmiştir. Bu rakamlar, bankanın temiz enerjiye erişimi artırma ve farklı sektörlerdeki firmaların enerji dönüşümünü destekleme konusundaki istikrarlı çabasını göstermektedir (Kuveyt Türk, 2024, s. 76).

Kuveyt Türk, Çatı GES finansmanını daha geniş kesimlere ulaştırmak ve organize sanayi bölgelerinin (OSB) yeşil dönüşümüne katkıda bulunmak amacıyla stratejik bir iş birliğine imza atmıştır. Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu (OSBÜK) ile imzalanan "Güneş Enerjisi Santrali (GES) Kredilendirmesi İş Birliği Protokolü" çerçevesinde, OSB müdürlükleri ve OSB'lerde faaliyet gösteren yaklaşık 75.000 sanayici, Çatı GES yatırımları için Kuveyt Türk'ün sunduğu leasing finansmanına piyasa koşullarına göre uygun kâr payı oranları ve vade imkanlarıyla erişebilmektedir. Bu protokol, OSB'lerin 2030 yılına kadar yenilenebilir enerji kurulu gücünü en az iki katına çıkarma hedefine ulaşmasında finansal bir kaldıraç rolü oynamayı amaçlamaktadır (OSBÜK, 2022).

Bankanın GES alanındaki bir diğer önemli iş birliği ise Türkiye'nin önde gelen teknoloji şirketlerinden Turkcell'in iştiraki olan Enerjicell ile gerçekleştirilmiştir. Bu protokol, lisanssız GES projeleri kurmak isteyen yatırımcıların finansmana kolay ve uygun koşullarda erişimini sağlamayı hedeflemektedir. İş birliği kapsamında, Enerjicell'in teknik uzmanlığı ve proje geliştirme kabiliyeti ile Kuveyt Türk'ün finansman çözümleri bir araya getirilmekte, Enerjicell tarafından uygun bulunan projeler finansman için Kuveyt Türk'e yönlendirilmektedir. Bu modelin enerji çeşitliliğini artırma, enerji arzını sürdürülebilir kılma, öz tüketimi yaygınlaştırma ve dolayısıyla cari açığın

azaltılmasına katkı sunma gibi çok yönlü faydalar sağlaması beklenmektedir (Kuveyt Türk, 2022).

Kuveyt Türk'ün yenilenebilir enerji finansmanındaki faaliyetleri sadece GES ile sınırlı değildir; Banka, sürdürülebilir bir enerji portföyü oluşturma hedefiyle diğer yenilenebilir enerji türlerine de finansman sağlamaktadır. 2024 yılı itibarıyla bankanın proje finansmanı portföyünde Çatı GES projelerinin yanı sıra hidroelektrik santralleri (HES), rüzgâr enerjisi santralleri (RES) ve biyokütle enerji tesisleri de yer almaktadır. Yenilenebilir enerji projelerine yönelik bu çeşitlendirilmiş yaklaşım ve yüksek finansman iştahı sayesinde, bu tür projelerin Bankanın toplam proje finansmanı portföyü içindeki payı %35 gibi dikkat çekici bir orana ulaşmıştır (Kuveyt Türk, 2024, s. 93).

Yenilenebilir enerji üretiminin yanı sıra enerji verimliliği ve düşük karbonlu ulaşım gibi alanlar da sürdürülebilir finansmanın önemli bileşenleridir. Kuveyt Türk bu doğrultuda, elektrikli araç kullanımının yaygınlaşmasını desteklemek amacıyla elektrikli araç şarj istasyonu kurulum projeleri için de leasing finansmanı sunmaktadır. Ayrıca firmaların filolarını daha çevre dostu hale getirmelerine yardımcı olmak üzere, karbon ayak izini azaltan elektrikli araçların alımı için de uygun kredi oranı ve vade seçenekleri ile özel elektrikli araç finansmanı imkanları sağlamaktadır (Kuveyt Türk, 2025(f)).

Kuveyt Türk, hem kendi operasyonlarını daha sürdürülebilir hale getirme hem de müşterilerinin yeşil dönüşümünü finanse etme konusunda çok yönlü bir strateji izlemektedir. Çatı GES başta olmak üzere farklı yenilenebilir enerji türlerine sağladığı finansman, stratejik iş birlikleri ve gelişen teknolojiye paralel olarak sunduğu şarj istasyonu ve elektrikli araç finansmanı gibi ürünlerle banka, Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmasında aktif bir rol oynamaktadır.

4.3.3 Tarım Bankacılığı ve Sürdürülebilir Tarım Finansmanı

Kuveyt Türk, Türkiye'nin sürdürülebilir ekonomik kalkınmasında tarım ve hayvancılık sektörlerinin taşıdığı kritik önemin bilinciyle, bu alanlarda faaliyet gösteren üreticilere kapsamlı finansal çözümler sunarak destek sağlamaktadır. Banka, tarım sektörünü sadece ekonomik bir faaliyet alanı olarak değil, aynı zamanda sürdürülebilir dönüşümün temel taşlarından biri olarak görmekte ve bu yaklaşımla çiftçilere ve tarımsal işletmelere yönelik yenilikçi, çözüm odaklı hizmetler geliştirmektedir. Bu stratejik yaklaşımın bir göstergesi olarak, bankanın

tarım sektörüne yönelik finansman hacmi 2024 yılı itibarıyla 25 milyar TL'ye ulaşmış, hizmet verilen tarım müşterisi sayısı ise 48 bine yükselmiştir (Kuveyt Türk, 2024, s. 77).

Bankanın tarım sektörüne sunduğu finansal destekler geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Geleneksel tarımsal faaliyetlerin finansmanı amacıyla bitkisel üretim yapan üreticilerin tohum, gübre, ilaç, mazot gibi girdi ihtiyaçlarına yönelik çözümler sunulmaktadır. Benzer şekilde, süt ve besi hayvancılığı ile uğraşan işletmelerin aşılama, ilaç, bakım, yem ve hayvan alımı gibi giderleri için finansman sağlanmakta; arıcılık ve kanatlı (et/yumurta) hayvancılığı gibi alanlar da desteklenmektedir. Ayrıca sıfır veya ikinci el traktör alımları, pancar sökme makinesi, pamuk toplama makinesi, süt sağım/depolama ünitesi gibi çeşitli tarım ekipmanlarının finansmanı ve tarla veya tarımsal faaliyetler için depo/ofis gibi iş yeri alımları da tarım bankacılığı ürün portföyünde yer almaktadır. Bu finansman türlerinde genel olarak üreticinin nakit akışına ve hasat dönemlerine uygun esnek geri ödeme planları sunulması temel bir prensiptir. Tarım sektöründeki üreticilerin finansal ihtiyaçlarını karşılamak ve operasyonel kolaylık sağlamak amacıyla geliştirilen özel ürünler de bulunmaktadır. Bunların başında gelen "Sağlam Tohum Kart", çiftçilerin gübre, tohum, zirai ilaç, yem gibi tarımsal girdileri, akaryakıt alımlarını veya araç bakım/onarım harcamalarını yapabilecekleri, aidatsız ticari bir karttır. Bu kart esnek vade yapısı sayesinde ödemelerin 12 aya kadar ötelenebilmesine olanak tanırken, çok sayıda anlaşmalı üye iş yerinde (tarım kooperatifleri, girdi tedarikçileri vb.) vade farksız alışveriş imkanı da sunmaktadır (Kuveyt Türk, 2025(e)).

Tohum Kart'ın yaygın kullanımı, 2024 yılı sonu itibarıyla ulaştığı 4,9 milyar TL'lik ciro ile de kendini göstermektedir (Kuveyt Türk, 2024, s. 77). Üreticilerin yanı sıra tarımsal girdi tedarikçisi üye iş yerleri için geliştirilen "Tarım POS" sistemi ise, Tohum Kart ve diğer kartlarla yapılan tahsilatları kolaylaştırarak, senet veya hasat bekleme gibi geleneksel yöntemlere alternatif, hızlı ve güvenli bir ödeme altyapısı sağlamaktadır (Kuveyt Türk, 2025(e)).

Banka, çiftçilerin ürünlerini güvenli bir şekilde depolamalarını, değerinde satmalarını ve finansmana erişimlerini kolaylaştıran piyasa mekanizmalarına da aracılık etmektedir. Bu kapsamda, lisanslı depolarda saklanan tarım ürünleri karşılığında Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK) nezdinde oluşturulan Elektronik Ürün Senedi (ELÜS) alım/satım işlemlerinde Türkiye Ürün İhtisas Borsası (TÜRİB) ile

entegre bir aracı kurum olarak hizmet vermektedir. Üreticiler sahip oldukları ELÜS'leri teminat göstererek, ELÜS değerinin %100'üne kadar uygun koşullarla finansman kullanabilmektedirler. Bunun yanı sıra, tarımsal üretimin risklere karşı korunması amacıyla Devlet Destekli Tarım Sigortaları (TARSİM) poliçelerine (Bitkisel Ürün, Hayvan Hayat, Sera, Su Ürünleri Sigortaları vb.) aracılık hizmeti de sunulmaktadır (Kuveyt Türk, 2025(b)).

Kuveyt Türk'ün tarım bankacılığı vizyonu, sadece geleneksel finansman sağlamanın ötesine geçerek, sürdürülebilir tarım uygulamalarının yaygınlaşmasını aktif olarak desteklemeyi de içermektedir. Dünya genelinde hız kazanan sürdürülebilir tarım eğilimleri doğrultusunda Banka, hem bu alanda teknoloji geliştiren şirketleri desteklemekte hem de çiftçilerin daha sürdürülebilir yöntemlere geçişini kolaylaştıracak finansman modelleri sunmaktadır. Bu kapsamda, su kaynaklarının verimli kullanılmasını teşvik eden "Tasarruflu Sulama ve Yağmurlama Sulama Finansmanı" önemli bir yer tutmaktadır. Benzer şekilde, tarımsal işletmelerin enerji maliyetlerini düşürmek ve karbon ayak izlerini azaltmak amacıyla kuracakları "Güneş Enerjisi Sistemleri" için finansman sağlanmaktadır. (Kuveyt Türk, 2024, s. 77).

Tarım ekosistemindeki etkinliğini artırmak ve çiftçilere daha entegre çözümler sunmak amacıyla Kuveyt Türk, sektörün önde gelen firmaları birlikleri ve kooperatifleriyle güçlü iş birlikleri kurmaktadır. Özellikle Tohum Kart aracılığıyla, Toros Tarım, İGSAŞ gibi gübre firmaları; Er Yem, Abaloğlu Yem, Ofis Yem, Proyem gibi yem firmaları; Pankobirlik gibi kooperatifler ve Tümosan gibi tarım makineleri/yedek parça sağlayıcıları ile kampanyalar düzenlenerek çiftçilere ödemesiz dönem veya vade farksız erteleme gibi avantajlar sunulmaktadır. Bu tür tedarik zinciri finansmanı modelleri ve kurumsal iş birlikleri, çiftçilerin üretim süreçlerini kolaylaştırmakta ve finansal yüklerini hafifletmektedir (Kuveyt Türk, 2025).

Kuveyt Türk Tarım Bankacılığı geniş ürün yelpazesi, dijitalleşme odaklı yaklaşımı, sürdürülebilir tarım uygulamalarına verdiği özel önem, girişimcilik ekosistemine sağladığı destek ve güçlü iş birlikleri ile sektörde kapsamlı bir hizmet sunmaktadır. Banka, tarım sektörünün sadece bugünkü ihtiyaçlarına değil, aynı zamanda gelecekteki dönüşümüne de katkıda bulunmayı hedeflemekte ve bu doğrultuda sürekli olarak yeni, çözüm odaklı ve sürdürülebilir finansal araçlar geliştirmeye devam etmektedir. Bu çabalar, hem çiftçilerin ve tarımsal işletmelerin

refahını artırmayı hem de Türkiye'nin gıda güvenliği ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmasını desteklemeyi amaçlamaktadır.

4.4 Kuveyt Türk Personelinin Sürdürülebilir Finans Alanındaki Bilgi ve Farkındalık Düzeyini Artırmaya Yönelik Girişimler

Katılım bankacılığı prensipleriyle uyumlu sürdürülebilir finansın önemi artmakta olup, bu alandaki kurumsal bilgi birikiminin ve farkındalığın personelde tesis edilmesi bir zorunluluk haline gelmiştir. Kuveyt Türk, bu gereklilikten hareketle 2023 yılında Sürdürülebilirlik Akademisi'ni kurarak stratejik bir adım atmıştır. Akademinin kuruluş amacı doğrultusunda gerçekleştirilen ilk faaliyetler çalışanların sürdürülebilirlik kavramsal çerçevesini anlamalarını sağlamaya odaklanmıştır. Bu bağlamda, kurumun kurumsal sosyal medya platformu olan "İyi Ki" üzerinden "Sürdürülebilir Sözlük" konseptiyle sistematik bilgi paylaşımı yapılarak sürdürülebilirliğe ilişkin temel terminolojinin içselleştirilmesi hedeflenmiştir. Aynı zamanda çevresel sürdürülebilirliğin kurumsal düzeyde teşvik edilmesi amacıyla "Sıfır Atık" eğitimi, Kuveyt Türk Akademi'nin dijital eğitim platformu üzerinden tüm personele yönelik zorunlu bir program olarak sunulmuştur. Bu inisiyatifler kurum içinde çevre bilincinin yaygınlaştırılması ve sürdürülebilir uygulamaların benimsenmesi yönünde önemli bir zemin oluşturmaktadır (Kuveyt Türk, 2023 s. 55).

2023 yılı içerisinde Sürdürülebilirlik Akademisi'nin yürüttüğü çalışmalar yalnızca bilgilendirme odaklı kalmayıp aynı zamanda katılımcıların aktif rol aldığı ve uygulamaya yönelik öğrenme süreçlerini destekleyen etkinlikleri de kapsamıştır. Kurumun sürdürülebilirlik vizyonunun genişletilmesi amacıyla, çalışanların aileleri de bilinçlendirme faaliyetlerine dahil edilmiştir. Bu kapsamda düzenlenen kurum gezisi, özellikle çocuklara yönelik geri dönüşüm süreçleri, sıfır atık prensipleri ve elektronik atıkların yönetimi gibi konularda eğitici ve uygulamalı bilgiler sunmuştur. Ayrıca, "Girişimci Kaşif İlk Fikrim Programı" aracılığıyla çalışan çocuklarının sürdürülebilir temalı yenilikçi projeler geliştirmeye teşvik edilmesi, Kuveyt Türk'ün gelecek nesillerin sürdürülebilirlik bilincine katkı sağlama amacını yansıtmaktadır (Kuveyt Türk, 2023 s. 55).

Kuveyt Türk'ün sürdürülebilir finans alanındaki liderlik vizyonu doğrultusunda, personel bilinçlendirme faaliyetlerine 2024 yılında da artan bir ivmeyle devam edilmiştir. Şube çalışanlarının geleceğin gerektirdiği yetkinliklere sahip olmalarını hedefleyen eğitim programlarında sürdürülebilirlik konusuna

önem verilerek bu alandaki bilgi ve becerileri desteklenmiştir. Akademi kampüsünün modernizasyonu ve yapay zekâ destekli dijital asistan "Bilgin"ın kullanıma sunulması, çalışanların eğitim materyallerine erişimini kolaylaştırarak öğrenme verimliliğini artırmayı hedeflemektedir. Kurum genelinde farklı sürdürülebilirlik komiteleriyle yapılan ihtiyaç analizleri sonucunda belirlenen personelin Türkiye Bankalar Birliği (TBB) ve Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB) gibi yetkin kuruluşların eğitim programlarına dahil edilmesi, Kuveyt Türk'ün sürdürülebilirlik alanındaki uzmanlık düzeyini yükseltme stratejisinin bir parçası olarak değerlendirilebilir (Kuveyt Türk, 2024, s. 143-148).

Tablo 4.1. Kuveyt Türk Sürdürülebilirlik Eğitimleri

Sürdürülebilirlik Eğitimleri	2023		2024	
	Fiziki Eğitimler	Dijital Eğitimler	Fiziki Eğitimler	Dijital Eğitimler
Toplam eğitim alan kişi sayısı	4	180	28	188
Toplam eğitim (saat)	27	8349	355	154,05
Toplam eğitim (kişi. saat)	6,75	46,3	11,96	0,82

Kaynak: (Kuveyt Türk, 2024, s. 236).

4.5 Kuveyt Türk'ün İklim Değişikliğiyle Mücadeleye Katkısı

Kuveyt Türk, doğal kaynakların korunması prensibiyle hareket ederek "Kâğıtsız Bankacılık Projesi" kapsamında operasyonel süreçlerdeki kâğıt tüketimini azaltmaya yönelik dijital dönüşüm çalışmalarına önem vermektedir. Bu sayede hem doğal kaynakların korunmasına katkı sağlanmakta hem de su tasarrufu desteklenmektedir. Banka, müşterilerine sunduğu kredi ve banka kartlarında geri dönüştürülmüş plastik malzeme kullanımını tercih ederek sürdürülebilirlik çabalarını genişletmektedir. Ayrıca, karbon ve su ayak izinin azaltılması hedefiyle dijital çözümlerin geliştirilmesi ve kâğıtsız bankacılık uygulamalarının yaygınlaştırılması kurumun öncelikleri arasında yer almaktadır (Kuveyt Türk, 2024, s. 173).

İklim değişikliği, küresel ölçekte ekonomik, sosyal ve çevresel dengeleri derinden etkileyen önemli bir sorun olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda finans kuruluşlarının sürdürülebilir uygulamaları benimsemesi ve iklim değişikliğiyle mücadeleye aktif olarak katkıda bulunması hem çevresel sorumluluklarının bir gereği hem de uzun vadeli ekonomik istikrarları açısından kritik bir öneme sahiptir. Katılım finans prensiplerine bağlı Kuveyt Türk bu bilinçle hareket ederek iklim

değişikliğinin olumsuz etkilerini azaltmaya yönelik çeşitli stratejiler geliştirmekte ve uygulamaktadır (Kuveyt Türk, 2023 s. 36).

Tablo 4.2. Dijital Odaklılığın Çevresel Etkileri

Odak Alanı	Aksiyonlar
Erişilebilirlik Çözümleri	Şubeler: Rampalar, Braille Panolar, Hissedilebilir Yollar ATM'ler: Sesli Menü, Braille Tuşlar, Ortopedik Tasarımlar Dijital Kanallar: Ekran Okuyucu, Metin Büyütme, Voice Over, İşaret Dili ile Hizmet, XTM: İşaret Dili Desteği, Görüntülü Görüşme BlindLook İş Birliği: Erişim Analizi, Hizmet Simülasyonları
Dijitalleşme ve Yenilikçi	Mobil Uygulama: Görüntülü İşlemler Web Sitesi: Kullanıcı Dostu Tasarım, Dijital Uyum ATM ve POS: Sesli İşlemler, Finansal SMS Bildirim
Sürdürülebilirlik	Erişebilirlik Projeleri ve Dijitalleşme: Karbon Azaltımı, Operasyonel Verimlilik

Kaynak: (Kuveyt Türk, 2024, s. 116).

Kuveyt Türk, personelinin çevre bilincini artırmak ve iklim değişikliği konusunda bilgi sahibi olmalarını sağlamak amacıyla kapsamlı eğitim programları düzenlemektedir. 2023 yılında kurulan Sürdürülebilirlik Akademisi bünyesinde fiziki ve dijital platformlar aracılığıyla çeşitli eğitimler sunulmaktadır. Bu eğitimler iklim finansmanı, iklim riskleri, sürdürülebilirlik ve İslami finans, sürdürülebilir finansman araçları gibi konuları kapsamaktadır. Ayrıca Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlaması Standartları (TSRS) ve Yeşil Varlık Oranı gibi yeni düzenlemeler hakkında da bilgilendirme yapılmaktadır. Bu çabalar, çalışanların sürdürülebilirlik alanındaki yetkinliklerini artırmayı ve iklim değişikliğiyle mücadelede aktif rol almalarını teşvik etmeyi amaçlamaktadır (Kuveyt Türk, 2024, s. 154).

Tablo 4.3. Kuveyt Türk Dış Kaynak Eğitimler

Eğitim Adı	Toplam Eğitim Saati (kişi*saat)
İklim Finansmanı (TBB)	6.5
İklim Riskleri ve Isı Haritaları (TBB)	26
Sürdürülebilir Finans Kapsamında Çevre Sosyal ve Yönetişim Risklerinin Değerlendirilmesi (TBB)	6.5
Sürdürülebilir Finansman Araçları Eğitimi (TBB)	26
Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlaması Standartları (TSRS) Beklentileri	13

Tablo 4.3. (devam) Kuveyt Türk Dış Kaynak Eğitimler

Yeşil Varlık Oranı ile Yeşil Sermaye Piyasası ve Ürünleri (TBB ve TKBB)	131
ESG Sertifika Programı (TKYD-Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği)	88
Sürdürülebilirlik ve İslami Finans (Bahreyn Bankacılık ve Finans Enstitüsü ve İslam Kalkınma Bankası)	38
TOPLAM	335

Kaynak: (Kuveyt Türk, 2024, s. 154).

Tablo 4.4. Kuveyt Türk İç Kaynak Eğitimler

Eğitim Adı	Konu Başlıkları	Toplam Süre
Sürdürülebilirlik	Sürdürülebilirliğe Giriş, Sürdürülebilirliğin Tarihi, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları	14,5 saat
Sürdürülebilir bir Dünya için Bireysel Farkındalık	Minimalizm, Sürdürülebilir Çalışma Ortamları, Bireysel Farkındalığı Artırmaya Yönelik Çalışmalar	60,6 saat
ISO 50001:2018 Enerji Yönetim Sistemi Hakkında Bilgilendirme	Sürdürülebilirlik, Enerji Verimliliği, Yönetim Sorumluluğu, Enerji İncelemesi ve Enerji Kullanımı, Planlama, Operasyon	5 saat
Dolabımdaki İklim Krizi	İklim Krizi, Modanın İklim Krizine Etkisi, Ham Madde Kullanımının Kısa Tarihi, Ham Madde Kullanımı, Yeni Sistem Arayışları	13,6 saat
Sıfır Atık	Bireysel Farkındalık, Atık ve Çöp Nedir, Duyarlı Tüketicinin Ne Yapması Gerekir, Atık Türleri ve Kullanım Alanları, Geri Kazanım Nedir?	60,4 saat

Kaynak: (Kuveyt Türk, 2024, s. 154).

İklim değişikliğinden kaynaklanan risk ve fırsatları dikkate alan Kuveyt Türk, sürdürülebilirlik komitesi aracılığıyla bankanın önceliklerini belirlemekte ve iş modeline entegre etmektedir. Bu kapsamda iklimle bağlantılı finansal risklerin tespiti ve yönetimi için çalışma grupları desteklenmekte ve yönetilmektedir. Bankanın risk envanterine iklim değişikliği riskleri dahil edilerek fiziksel ve geçiş risklerine yönelik tanımlamalar yapılmaktadır. 2024 yılında yayınlanan Sürdürülebilirlik Riski Politikası ile bu risklere ilişkin etki analizleri gerçekleştirilmekte ve sektörel ısı haritaları oluşturulmaktadır. Ayrıca, kredi

portföyünün iklim risklerine maruz kalma durumu analiz edilerek gerekli önleyici tedbirlerin alınması hedeflenmektedir (Kuveyt Türk, 2024, s. 56).

Karbon yönetimi konusunda ulusal ve uluslararası standartlara uygun adımlar atan Kuveyt Türk sera gazı emisyonlarını azaltmaya yönelik hedefler belirlemektedir. Şirket filosunda hibrit ve elektrikli araç sayısını artırma ve servis güzergâhlarını optimize etme gibi uygulamalarla ulaşım kaynaklı emisyonlar da azaltılmaktadır. Kuveyt Türk'ün karbon yönetimi stratejisi, sadece emisyon azaltımına odaklanmamakta, aynı zamanda sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlayan projelerin desteklenmesini de içermektedir. Yenilenebilir enerji yatırımlarına öncelik verilmekte, çevre dostu teknolojilere finansman sağlanmakta ve atık yönetimi projeleri desteklenmektedir. 2024 yılında hayata geçirilen "Çiftçiye Hayat Olsun" projesi kapsamında zeytin fidanları dikilerek hem ağaçlandırmaya katkıda bulunulmuş hem de çiftçilere destek sağlanmıştır. Banka, ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi ve ISO 50001 Enerji Yönetim Sistemi sertifikalarını almayı ve bilimsel metodolojilere dayalı karbon azaltım hedefleri belirlemeyi amaçlamaktadır (Kuveyt Türk, 2024, s. 162).

4.6 Kuveyt Türk İçin Sürdürülebilir Kalkınma Araçlarının Stratejik Önemi

Kuveyt Türk, sürdürülebilirlik hedeflerini belirleme ve bu doğrultuda stratejik adımlar atma amacıyla kapsamlı bir önceliklendirme analizi gerçekleştirmiştir. Bu analiz çalışanların ve yöneticilerin katılımıyla sürdürülebilirlik konularının öncelik sırasını belirlemeyi ve iç paydaşların bu konuları nasıl değerlendirdiğini anlamayı amaçlamıştır. Belirlenen öncelikli konular sürdürülebilirlik stratejisine yön verecek ve hedeflerin belirlenmesinde yol gösterici olacaktır (Kuveyt Türk, 2023 s. 33).

Tablo 4.5. Kuveyt Türk'ün Kısa, Orta ve Uzun Vadeli Hedef ve Taahhütleri

Dönem	Kategori	Hedef	Gerçekleşme Durumu
Kısa Vadeli	Regülasyon ve Mevzuat	Sürdürülebilirlikle ilgili regülasyonlara tam uyum için Sürdürülebilirlik Komitesi'ne bağlı Çalışma Grupları tarafından aksiyonlar planlanmaya başlandı.	Sürdürülebilirlik Komitesi'ne bağlı Çalışma Grupları ile düzenli toplantılar gerçekleştirilerek konular gündeme alındı.
	Sera Gazı Envanter Sistemi	Sera Gazı Envanter Sistemi Bankanın çevresel yükümlülüklerinin hesaplanması için oluşturulacak sistemlerin planlaması yapıldı.	Bankanın çevresel yükümlülükleri bilimsel metodolojiler ışığında hesaplanarak; Bankacılık sistemlerimiz özelinde ekran tasarımlarına başlandı.
	Hassas Gruplara Destek	Destek olunacak hassas gruplar için sayısal hedefler oluşturuldu.	Hassas gruplar desteklenmeye devam etti.

Tablo 4.5. (devam) Kuveyt Türk'ün Kısa, Orta ve Uzun Vadeli Hedef ve Taahhütleri

Kısa Vadeli			Sosyal sorumluluk çalışmalarına verdiğimiz değer ile çevresel ve sosyal katma değer oluşturan projelere imza atıldı.
	Sürdürülebilirlik Eğitimleri	Yönetim Kurulu ve Üst Yönetim başta olmak üzere çalışanlara sürdürülebilirlikle ilgili farkındalık artırıcı eğitimler planlandı.	Banka Yönetim Kurulu'na Sürdürülebilirlik ve İklim Riski konu başlıklı eğitim verildi. Çalışanlara ise ihtiyaçlara göre eğitim sağlanarak Sürdürülebilirlik Akademisi çalışmaları devam etti.
	Raporlama	Ulusal ve uluslararası standartlara göre sürdürülebilirlik raporlaması altyapı çalışmaları planlandı ve raporlama yapıldı.	Bankanın GRI Endeksi'ne uyumlu 2023 Sürdürülebilirlik Raporu yayınlandı.
	Emisyon Azaltım Faaliyetleri	Elektrik tüketimi kaynaklı Kapsam 2 emisyonları için yenilenebilir enerji sertifikası alınması planlandı.	Kuveyt Türk; tükettiği 28.397 MWh elektrik için YEK-G ve I-REC sertifikası alımı yaparak Kapsam 2 Enerji Dolaylı Emisyonlarından olan elektrik tüketimi kaynaklı emisyonlarını nötrledi.
	Yenilenebilir Enerji Tedariği	Enerji ihtiyacının yenilenebilir enerji kaynaklarından sağlanması üzerine hedef oluşturuldu.	Isparta'da 13,7 MWp kapasiteli GES santrali devreye alınarak tüm lokasyonlarımızın elektrik ihtiyacının %80'i karşılanmaya başlandı.
Orta-Uzun Vadeli	Sürdürülebilir Finansman	Kredi büyüme hedefi ve regülasyonel gelişmeler göz önüne alınarak 2026 yılına kadar sayısal sürdürülebilir finansman büyüme hedefi oluşturuldu.	Çalışmalar devam etmektedir.
	Yeni Sürdürülebilir Ürünler	Müşteri ihtiyaç analizi yapılarak sayısal sürdürülebilir ürün oluşturma hedefi verildi.	Çalışmalar devam etmektedir.
	Yatırım Emisyonlarının Ölçülmesi	GHG Protokol'e göre Kapsam 3 Kategori 15 yatırım emisyonlarının ölçülmesi için hedef oluşturuldu.	Fon sağladığımız Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM) kapsamındaki öncelikli sektörler içerisinde örneklemeler seçilerek pilot çalışmalar yapılmıştır. Çalışmalar devam etmektedir.
	Ağaçlandırma Projeleri	Çevre restorasyon çalışmalarına ve sosyal faydaya katkı sağlaması için kurumsal sorumluluk anlayışı çerçevesinde ağaçlandırma projeleri planlandı.	Ağaçlandırma çalışmaları yapıldı.
	İnisiyatiflere Katılım	Bankamızın stratejisi ve vizyonuyla uyumlu sürdürülebilirlik inisiyatiflerine katılım ve üyeliklerin artırılması planlandı.	Çalışmalar devam etmektedir.

Tablo 4.5. (devam) Kuveyt Türk'ün Kısa, Orta ve Uzun Vadeli Hedef ve Taahhütleri

Orta-Uzun Vadeli	ÇSY Derecelendirmeleri	Bankanın sürdürülebilirlik performansının ölçülmesi için ÇSY derecelendirmesinin takip edilmesi ve sürdürülebilirlik endekslerine dahil olunması hedeflendi.	Çalışmalar devam etmektedir.
	CDP Notu	CDP notunun "A" seviyesine ulaştırılması hedeflendi.	Çalışmalar devam etmektedir.

Kaynak: (Kuveyt Türk, 2024, s. 62).

Kuveyt Türk, sürdürülebilirlik stratejisini ve öncelikli konularını Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) ile uyumlu olarak belirlemiştir. Yapılan haritalandırma sonucunda, yüksek öncelikli konuların doğrudan ilişkili olduğu SKA'lar arasında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (SKA 5), İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme (SKA 8), Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı (SKA 9), Eşitsizliklerin Azaltılması (SKA 10) ve Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar (SKA 16) yer almaktadır. Bu uyum, Kuveyt Türk'ün küresel sürdürülebilirlik hedeflerine katkıda bulunma vizyonunu yansıtmaktadır (Kuveyt Türk, 2023 s. 33).

Kuveyt Türk 2024 Yılı Öncelikli Sürdürülebilirlik Konuları	SKA'lar
Ekonomik	
Siber Güvenlik ve Veri Gizliliği	
Sürdürülebilir Ekonomik Performans	
Müşteri Deneyimi ve Memnuniyeti	
Dijital Dönüşüm ve İnovasyon	
Sorumlu Değer Zinciri Yönetimi	
Yönetişim	
İş Etiği ve Katılım Finans Usul ve İlkelerine Uyum	
Proaktif Risk ve Kriz Yönetimi	
Sürdürülebilirlik Riskleri ve Fırsatları	
Kurumsal Yönetişim	
Etkin Paydaş İletişimi	

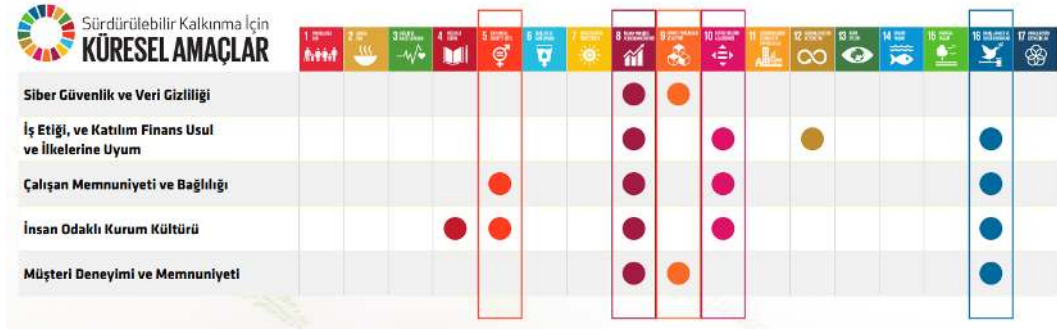
Fotoğraf 4.1. Kuveyt Türk 2024 Yılı Sürdürülebilirlik Konuları

Kaynak: (Kuveyt Türk, 2024, s. 65).

Sosyal	
Çalışan Memnuniyeti ve Bağlılığı	4, 8
Toplumsal Kalkınmaya Katkı	1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17
Finansal Kapsayıcılık ve Finansal Okuryazarlık	1, 4, 8, 10, 11
İnsan Hakları	10
İş Sağlığı ve Güvenliği	3, 8
Çevresel	
İklim Değişikliği ile Mücadele ve Çevresel Uyumluluk	13
Kredilendirmede ÇSY Etkisi ve Sürdürülebilir Finans	7, 8, 11, 12, 13, 15

Fotoğraf 4.2. Kuveyt Türk 2024 Yılı Sürdürülebilirlik Konuları

Kaynak: (Kuveyt Türk, 2024, s. 65).

Fotoğraf 4.3. Kuveyt Türk'ün Sürdürülebilir Kalkınma İçin Küresel Amaçları

Kaynak: (Kuveyt Türk, 2023 s. 33).

Kuveyt Türk'ün 2024-2026 stratejisi, "Sürdürülebilir bir dünya inşa etmeye öncülük etmek" gayesiyle belirlenmiştir. Bu strateji kapsamında çevresel, sosyal ve yönetişimsel alanlarda çeşitli objektifler ve stratejiler tanımlanmıştır. Çevresel alanda negatif etkileri en aza indirme ve karbon nötr olma hedeflenirken, sosyal alanda toplumsal kalkınmaya tam uyum sağlama ve çalışan farkındalığını artırma amaçlanmaktadır. Yönetişimsel boyutta ise iş birliklerini artırma ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerini destekleme gibi stratejiler belirlenmiştir. Bu stratejik yaklaşım, sürdürülebilir kalkınma araçlarının Kuveyt Türk'ün uzun vadeli vizyonunun temel bir parçası olduğunu göstermektedir (Kuveyt Türk, 2024, s. 52).

Tablo 4.6. 2024-2026 Sürdürülebilirlik Strateji Planı

Çevresel Objektif	Negatif çevresel etkileri en aza indirmek
Strateji	Bankanın doğrudan ve dolaylı sahip olduğu tüm çevresel yükümlülükleri hesaplayıp raporlamak
Strateji	Karbon nötr olmak için emisyon azaltıcı projeler yapmak
Strateji	Sürdürülebilir katılım finans ürünleriyle sürdürülebilir kalkınmayı desteklemek
Strateji	Ulusal ve uluslararası çevre standartlarına uyum sağlamak
Strateji	Yasal otoriteler tarafından yayımlanan tebliğ, rehber ve mevzuat kapsamında raporlama sistemi kurmak
Sosyal Objektif	Toplumsal kalkınmanın sağlanması için sürdürülebilir ve sosyal politikalara tam uyum sağlamak
Strateji	İnsan Hakları politikalarını gözden geçirmek, paydaşları bilgilendirmek ve İSG politikalarına uyum sağlamak
Strateji	Sürdürülebilirlik kapsamında eğitim politikalarını geliştirmek, çalışanların farkındalıklarını artırmak ve katılımını sağlamak
Strateji	Sosyal finansman, bağış ve sponsorluklarla toplumsal sürdürülebilir yatırıma destek olmak
Yönetişimsel Objektif	Sürdürülebilirlik alanındaki iş birliklerini artırarak kalkınma amaçlarını desteklemek
Strateji	Yönetim Kurulu ve Üst Yönetim'in sürdürülebilirlik gündemi hakkında güncel kalmasını sağlamak
Strateji	Ulusal ve uluslararası standartlara uygun raporlama yapmak
Strateji	Sürdürülebilir kalkınma hedeflerini desteklemek ve uluslararası inisiyatiflerle Banka stratejisine uygun çalışmalarda bulunmak

Kaynak: (Kuveyt Türk, 2024, s. 53).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Katılım bankacılığı, faizsiz finans prensipleri üzerine kurulu bir model olarak finans sektöründe alternatif bir yapı sunar. Sistem; risk paylaşımı, şeffaflık ve etik prensiplere bağlılık gibi özellikleriyle öne çıkarken, ürün çeşitliliği ve likidite yönetimi gibi alanlarda belirli zorluklarla da karşılaşmaktadır.

Katılım bankacılığının temel özellikleri arasında etik ve şeffaf finansal işlemlerin teşviki yer alır; faizsizlik prensibi işlemlerde daha fazla şeffaflık sağlamayı ve paydaş güvenini artırmayı amaçlar. Risk ve getirinin paylaşılması, geleneksel bankacılıktan ayrılan belirgin bir niteliktir ve ekonomik dalgalanmalara karşı nispi bir dirençliliğe katkıda bulunur. Toplanan fonların doğrudan reel ekonomiye yönlendirilmesi, ekonomik büyüme ve istihdama katkı sağlama potansiyeli taşır. Faizsizlik prensipleri, spekülasyon hareketleri sınırlayarak finansal istikrarı destekleme eğilimindedir. Ayrıca, sosyal ve ekonomik adaleti esas alarak, gelir dağılımında daha fazla eşitlik sağlanmasına ve toplumsal refahın artışına potansiyel olarak katkıda bulunur.

Katılım bankacılığının karşılaştığı çeşitli sınırlama ve zorluklar mevcuttur. Ürün çeşitliliğinin kısıtlılığı, katılım bankalarının rekabet gücünü etkileyebilmektedir. Faizsiz finans prensiplerine uygun ürün geliştirme gerekliliği, bankaların esnekliğini azaltarak müşteri taleplerini karşılama noktasında kısıtlamalar yaratma potansiyeli taşır. Likidite yönetimi ve sermaye yeterliliği de bu sektör için temel zorluk alanlarından. Ayrıca, yasal ve düzenleyici çerçeveye ilişkin hususlar da katılım bankacılığının gelişim süreçlerini etkileyebilen faktörler arasında yer almaktadır.

Türkiye'de katılım bankacılığı, 1980'li yıllardan itibaren gelişim göstermiştir. Özellikle son yıllardaki yasal düzenlemeler ve kamu sermayeli katılım bankalarının kuruluşu, sektörün büyümesine ve rekabet gücüne katkı sağlamıştır. Türkiye, katılım bankacılığı açısından potansiyel taşımakla birlikte, sektörün ileriye taşınması için belirli alanlara odaklanması gerekmektedir.

Bu alanlar; ürün çeşitliliğinin artırılması, likidite ve sermaye yönetimine ilişkin çözümlerin geliştirilmesi, yasal ve düzenleyici çerçevenin iyileştirilmesi ve teknolojik altyapının güçlendirilmesidir. Söz konusu hususların ele alınması sektörün gelişimi için önem taşır. Ayrıca, katılım bankalarının sürdürülebilirlik

alışmalarına odaklanmaları ve bu alanda yeni ürünler geliştirmeleri, sektörün gelecekle vaat eden görünümü açısından kayda değer bir öneme sahiptir.

Sürdürülebilir finans, çevresel, sosyal ve yönetişimsel (SY) faktörlerini finansal karar alma süreçlerine entegre eden bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, ekonomik büyümenin çevresel ve sosyal sürdürülebilirlikle uyumlu hale getirilmesini amaçlar. Sürdürülebilir finansın gelişimi 1960'lerden itibaren çevresel ve sosyal farkındalığın artmasıyla ivme kazanmıştır. Özellikle 2000 sonrası dönemde iklim değişikliği ve diğer küresel endişelerin yoğunlaşması, sürdürülebilir finans uygulamalarının daha geniş kabul görmesine katkı sunmuştur.

Türkiye'de sürdürülebilir finans, son yıllarda artan bir ilgi alanı olmuş ve gelişim göstermiştir. Türkiye, küresel sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşma yönündeki taahhüdü çerçevesinde çeşitli politika ve uygulamaları hayata geçirmiştir. Yeşil tahvil piyasasının gelişimi, SY raporlama standartlarının belirlenmesi, sürdürülebilir bankacılık uygulamalarının yaygınlaşması ve uluslararası iş birliğinin güçlendirilmesi, Türkiye'nin bu alandaki önemli ilerlemeleridir.

Katılım bankacılığı ve sürdürülebilir finansın keşişimi bağlamında, Kuveyt Türk Katılım Bankası ilgili bir örnek olarak incelenebilir. Banka, sürdürülebilirlik vizyonu, stratejisi, ürün/hizmetleri, performansı ve raporlaması ile sektörde belirgin bir aktivite göstermektedir. Yeşil sukuk ihracı, yenilenebilir enerji finansmanı, tarım ve KOBİ bankacılığı gibi alanlardaki sürdürülebilirlik odaklı finansmanları, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılmasına katkıda bulunur. Kuveyt Türk'ün sürdürülebilirlik alanındaki çalışmaları ve elde ettiği dller, Bankanın bu konudaki taahhüdünü ve konumunu yansıtmaktadır

Sonuç olarak katılım bankacılığı ve sürdürülebilir finans, finans sektörünün geleceği için potansiyel taşır. Katılım bankacılığı; etik ve şeffaf prensipleri, risk paylaşımı ve reel ekonomiye yönelimi gibi nitelikleriyle sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılmasına katkı sağlayabilir. Sürdürülebilir finans ise çevresel ve sosyal sorumluluğu esas alarak, daha eşitlikçi, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir ekonomik sistemin gelişimine destek olabilir. Bu iki alanın entegrasyonu, finans sektörünün sürdürülebilir bir geleceğe katkısında belirgin bir rol oynama potansiyeline sahiptir.

KAYNAKLAR

- Alkış, A. (2018). İslam Hukukunda Katılım Bankacılığı Fon Toplama ve Kullandırma Yöntemleri. *Al-Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 120-133.
- Arslan, H. (2022). Sürdürülebilir Finansal Yaklaşımlar. *Muhasebe, Finans ve Denetim Alanlarında Kritik Yaklaşımlar*, 95-100.
- Aslan, M., ve Dağ, M. (2023). Katılım Bankacılığı ile İlgili Algı Düzeyi: Siirt İline Yönelik Bir Alan Araştırması. *Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi*, 10(102), 37393747.
- BAU. (2025). *Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi*. <https://bau.edu.tr/icerik/17599-birlesmis-milletler-kuresel-ilkeler-sozlesmesi> adresinden 27 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- BDDK. (2022). *2022-2025 Sürdürülebilir Bankacılık Stratejik Planı*. BDDK.
- Bildirici Çalık, E. (2016). *Geleneksel Bankalar ile Katılım Bankalarının Finansal Performanslarının Basel III Kriterleri Açısından Kıyaslanması*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yüzüncü Yıl Üniversitesi
- BK. (2005, 10 19). *Bankacılık Kanunu*. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5411.pdf> adresinden 2 Nisan 2025 tarihinde alınmıştır.
- Büyüksahin, E. (2018). *Türkiye’de Katılım Bankacılığı ve Konvansiyonel Bankacılık Sistemi Arasında Fon Toplama Farklılıkların Analiz Edilmesi (Porter 5 Güç Analizi)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi
- Canbay, Ş., ve Pirali, K. (2019). Türkiye’de İslami Finans Enstrümanlarına Yeni Bir Model Önerisi: Karz-ı hasen ve Robertson Gecikmesinin Finansman Kaynağı Olarak Kullanımı. *İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 285-300.
- Canbaz, M. (2016). *Katılım Bankacılığı*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Canbaz, M. F. (2013). *Katılım Bankacılığının Türk Bankacılık Sistemindeki Yeri, Çalışma Şekli, Enstrümanları ve Performans Analizi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kırklareli Üniversitesi
- Canbaz, M. F. (2022). *İslami Finans*. İstanbul: Nida Yayıncılık.
- Canbaz, M. F. (2022(a)). Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve İslami Finans Perspektifi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(4), 1948-1966.
- Canbaz, M. F. (2022(b)). Türkiye’de İslami Bankacılığın Düünden Bugüne Gelişimi. *Uluslararası Bankacılık Ekonomi Ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 28-60.
- Canikli, S. (2022). Sürdürülebilir Finans Mekanizmaları, Araçları ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi. *Akdeniz İİBF Dergisi*, 22(1), 26-39.
- CDP. (2025). *About*. <https://www.cdp.net/en/about> adresinden 27 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- CDSB. (2025). *Corporate Reporting Dialogue dissolves, as global harmonization efforts take hold*. <https://www.cdsb.net/news/corporate-reporting/1296/corporate-reporting-dialogue-dissolves-global-harmonization-efforts> adresinden 27 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- CFA Institute. (2025). *Who we are*. <https://www.cfainstitute.org/about/who-we-are> adresinden 27 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.

- Cinbaş, K. Z. (2018). *Katılım Bankacılığında Fon Toplama ve Fon Kullandırma Yöntemleri*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi
- Coşkun, A. (2008). *Katılım Bankalarının Bankacılık Sektöründeki Yeri ve Önemi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi
- CRD. (2014). *Corporate Reporting Dialogue*. IR.
- Çanakçıoğlu, M. (2023). Sürdürülebilir Ekonomik Kalkınma Çerçevesinde Yeşil Büyüme ve Yeşil Finans. *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(4), 537-554.
- Çemberlitaş, İ., ve Erkuş, H. (2021). *Bir Fon Kullandırma Yöntemi Olarak Teverruk Modeli Aaoıfı ve Ufrs'ye Göre Muhasebeleştirilme Esasları*. Ankara: Ekin Yayınevi.
- Dede, K. (2017). *Katılım Bankalarında Hazine Ürünleri ve Sermaye Piyasası Uygulamaları*. İstanbul: TKBB Yayınları.
- Demir, F., ve Uğurlu, K. M. (2025). Sürdürülebilir Finans ve Döngüsel Ekonomi. *Güncel Finansal Gelişmeler ve Uygulamalar*, 177-196.
- DFGE. (2025). *What are the TCFD recommendations?* <https://dfge.de/how-cdp-aligns-with-the-tcfd-recommendations-on-climate-related-financial-disclosures/> adresinden 27 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- Dikmen, S. (2019). *Katılım Bankacılığı ve Türkiye Ekonomisine Etkileri*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
- Douma, K., ve Dallas, G. (2018). *A Discussion Paper By Global Investor Organisations On Corporate Esg Reporting*. PRI.
- Dura, N. (2025). *Sürdürülebilirlik*. <https://sepam.org.tr/surdurulebilirlik/> adresinden 27 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- EFRAG. (2025). *About*. <https://www.efrag.org/en/about-us> adresinden 27 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- Ela, M. (2024). Devlet Sürdürülebilirlik Bağlantılı Tahvilleri: Genel Bir Değerlendirme. M. Ela, & M. Albayrak içinde, *Güncel Mali Araştırmalar*. Gaziantep: Özgür Yayınları.
- FASB. (2025). *About the FASB*. <https://www.fasb.org/about-us/about-the-fasb> adresinden 27 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- Gedikli, E. Y., ve Gökırmak, H. (2021). Katılım Bankacılığı ve Sürdürülebilir Kalkınma Faaliyetleri Üzerine Bir Araştırma. *Journal of Knowledge Economy & Knowledge Management*, 16(1), 75-93.
- GIIN. (2025). *About the GIIN*. <https://thegiin.org/about/> adresinden 27 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- Gökçe, H., ve Küçükkaplan, İ. (2018). Türkiye'de Faliyet Gösteren Bankaların Sağladığı Kredilerin Yapısı, Dağılımı ve Karlılığa Etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(32), 153-169.
- Görmüş, Ş., Albayrak, R. A., ve Yabanlı, A. (2019). *Yaşayan ve Gelişen Katılım Bankacılığı*. İstanbul: TKBB Yayınları.
- Green Glossary. (2025). *İklim Beyanı Standartları Kurulu*. [https://green-glossary.com/en/term/34-climate-disclosure-standards-board-cdsb#:~:text=%C4%B0klim%20Beyan%C4%B1%20Standartlar%C4%B1%20Kurulu%20\(T%C3%BCrk%C3%A7e,lar%C4%B1ndan%20olu%C5%9Fan%20uluslararası%C4%B1%20bir%20konsorsiyumdur](https://green-glossary.com/en/term/34-climate-disclosure-standards-board-cdsb#:~:text=%C4%B0klim%20Beyan%C4%B1%20Standartlar%C4%B1%20Kurulu%20(T%C3%BCrk%C3%A7e,lar%C4%B1ndan%20olu%C5%9Fan%20uluslararası%C4%B1%20bir%20konsorsiyumdur) adresinden 27 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.

- GSIA. (2025). *Welcome to the Global Sustainable Investment Alliance*. <https://www.gsi-alliance.org/> adresinden 27 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- Gülten, G., ve Turhan, O. T. (2025). *Kuveyt Türk Enerji ve GES Kredileri 2025*. <https://www.piagrid.com/enerji-kredisi/kuveyt-turk> adresinden 29 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- IBM. (2025). *What is the Global Reporting Initiative (GRI)?* <https://www.ibm.com/think/topics/global-reporting-initiative> adresinden 27 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- ICGN. (2025). *About*. <https://www.icgn.org/about> adresinden 27 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- ICMA. (2020). *Sürdürülebilirlik Bağlantılı Tahvil İlkeleri Gönüllü Süreç Rehberi*. ICMA.
- ICMA. (2023). *Social Bond Principles Voluntary Process Guidelines for Issuing Social Bonds*. ICMA.
- IFRS. (2015). *Uluslararası <ER> Çerçevesi*. <https://integratedreporting.ifrs.org/wp-content/uploads/2015/03/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-Turkish.pdf> adresinden 27 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- IFRS. (2025). *Who we are*. <https://www.ifrs.org/about-us/who-we-are/> adresinden 27 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- İSO. (2024). *Sürdürülebilir Finans Raporu*. İstanbul: İSO.
- ISO. (2025). *ISO: Global standards for trusted goods and services*. <https://www.iso.org/home.html#:~:text=ISO%20is%20an%20independent%2C%20non,better%20E2%80%93%20for%20everyone%2C%20everywhere> adresinden 27 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- Kalaycı, M., ve Cevherli, F. (2024). Katılım Bankacılığı ve Sürdürülebilirlik:Finansal Dönüşümde İkili Etki. *MAKU SOBED*, 39, 135-150.
- Kartal, M. T. (2018). Bankaların Finans Sektöründeki Önemi . *Finansal İktisat*, 5-27.
- Komşuoğlu Yılmaz, N. (2019). Sürdürülebilirlik Perspektifiyle Finansa Yeni Bir Yaklaşım: Yeşil Finans ve Uygulamaları. *Florya Chronicles of Political Economy*, 5(2), 139-160.
- Kuveyt Türk. (2022, 06 09). *Dünyanın ilk sürdürülebilir sukuk ihracına Bonds, Loans&Sukuk'tan 'yılın işlemi' ödülü*. <https://www.kuveytturk.com.tr/hakkimizda/kuveyt-turk-hakkinda/bizden-haberler/dunyanin-ilk-surdurulebilir-sukuk-ihracina-bonds-loansandsukuktan-yilin-islemi-odulu> adresinden 29 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- Kuveyt Türk. (2022(a), 04 20). *Kuveyt Türk ve Enerjicell'den Çatı GES için iş birliği*. <https://www.kuveytturk.com.tr/hakkimizda/kuveyt-turk-hakkinda/bizden-haberler/kuveyt-turk-ve-enerjicell-den-cati-ges-icin-is-birligi> adresinden 29 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- Kuveyt Türk. (2023). *2023 Faaliyet Raporu*. Kuveyt Türk.
- Kuveyt Türk. (2023(a), 06 20). *Sürdürülebilir Finans ve Çevresel Etkiler*. <https://www.kuveytturk.com.tr/blog/surdurulebilirlik/surdurulebilir-finans-ve-cevresel-etkileri> adresinden 29 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- Kuveyt Türk. (2023(b)). *Sürdürülebilirlik Raporu*. Kuveyt Türk.
- Kuveyt Türk. (2024). *Yılların birikimiyle çağın finansal ekosistemini oluşturmak*. Kuveyt Türk 2024 Entegre Faaliyet Raporu.
- Kuveyt Türk. (2025). *Çiftçilere Özel Kampanyalar*. <https://www.kuveytturk.com.tr/isim-icin/tarim-bankaciligi/ciftcilere-ozel-kampanyalar> adresinden 29 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.

- Kuveyt Türk. (2025(b)). *Elektronik Ürün Senedi (ELÜS) Teminatlı Finansman*. <https://www.kuveytturk.com.tr/isim-icin/tarim-bankaciligi/elektronik-urun-senedi-elus-teminatli-finansman> adresinden 29 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- Kuveyt Türk. (2025(c)). *Geçmişten Bugüne Kuveyt Türk*. <https://www.kuveytturk.com.tr/hakkimizda/kuveyt-turk-hakkinda/gecmisten-bugune-kuveyt-turk> adresinden 28 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- Kuveyt Türk. (2025(d)). *Sürdürülebilirlik Politikası*. Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş.
- Kuveyt Türk. (2025(e)). *Tarım Bankacılığı*. <https://www.kuveytturk.com.tr/isim-icin/tarim-bankaciligi> adresinden 29 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- Kuveyt Türk. (2025(f)). *Yeşil Enerji Ürünlerimiz*. <https://www.kuveytturk.com.tr/isim-icin/leasing/yesil-enerji-urunlerimiz> adresinden 29 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- KuveytTürk. (2025(a)). *Dijital Katılma Hesabı*. <https://www.kuveytturk.com.tr/kendim-icin/hesaplar/katilma-hesapları/dijital-katilma-hesabi> adresinden 29 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- Nural, S. (2024). Faizsiz Finans Sisteminin Zayıf ve Güçlü Yanları. *Pearson Journal Of Social Sciences & Humanities*, 8(28), 1451-1476.
- OSBÜK. (2022, 07 19). *OSBÜK ve Kuveyt Türk'ten OSB'lerde GES Yatırımlarını Destekleyecek Protokol*. <https://osbuk.org/view/haber/goster.php?Guid=a1f3e2f3-0763-11ed-b248-0050568cba34> adresinden 29 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- Özer, K., ve Saygın, O. (2022). Katılım Bankacılığının Finansal Performans Analizi: Türkiye Uygulaması. *Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 257-273.
- Özsoy, M. Ş., ve Sayar, Y. (2025). *Kobi'ler İçin Adım Adım Katılım Bankacılığı*. İstanbul: TKBB Promat Basım Yayın.
- Pehlivan, P. (2016). Türkiye'de Katılım Bankacılığı ve Bankacılık Sektöründeki Önemi. *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(31), 298-324.
- PRI. (2025). *What is the PRI?* <https://www.unpri.org/about-us/about-the-pri> adresinden 27 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- SASB. (2025). *SASB Nedir?* [https://www.surdurulebilirlikraporu.org.tr/surdurulebilirlik-raporlama-standartları/15/sasb-sustainability-accounting-standards-board#:~:text=SASB%20\(Sustainability%20Accounting%20Standards%20Board\)%2C%20%25%9Firketlerin%20s%2C%20BCrd%2C%20BCr%2C%20BClebilirlik](https://www.surdurulebilirlikraporu.org.tr/surdurulebilirlik-raporlama-standartları/15/sasb-sustainability-accounting-standards-board#:~:text=SASB%20(Sustainability%20Accounting%20Standards%20Board)%2C%20%25%9Firketlerin%20s%2C%20BCrd%2C%20BCr%2C%20BClebilirlik) adresinden 27 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- Satioğlu, B. (2021). Finansta Yeni Trend Sürdürülebilir Finans. *Seta Analiz*(347), 7-25.
- SEMTRİO. (2025). *AB Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Yönergesi*. <https://www.semtrio.com/blog/ab-kurumsal-surdurulebilirlik-raporlama-yonergesi-corporate-sustainability-reporting-directive-csrd#:~:text=NFRD'nin%20amac%C4%B1%20b%C3%BCy%C3%BCK%20%25%9Firketlerin,geli%C5%9Firmeye%20te%C5%9Fvik%20ederek%20%25%9Feffafl%C4%> adresinden 27 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- SSE. (2025). *Who we are*. [https://sseinitiative.org/#:~:text=Sustainable%20Stock%20Exchanges%20\(SSE\)%20initiative,corporate%20governance\)%20issues%20and%20encourage](https://sseinitiative.org/#:~:text=Sustainable%20Stock%20Exchanges%20(SSE)%20initiative,corporate%20governance)%20issues%20and%20encourage) adresinden 27 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.

- Sümer, G., ve Onan, F. (2015). Dünyada Faizsiz Bankacılığın Doğuşu, Türkiye'deki Katılım Bankacılığının Gelişme Süreci ve Konvansiyonel Bankacılıktan Farkları. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(3), 296-308.
- Şeyranlıoğlu, O., ve Karavardar, A. (2019). Katılım Bankacılığında Selem Finansman Yöntemine Dayalı Bir Model Önerisi. *Turkish Studies - Economics, Finance, Politics*, 14(2), 523-538.
- Şimşek, O., ve Tunalı, H. (2022). Yeşil Finansman Uygulamalarının Sürdürülebilir Kalkınma Üzerindeki Rolü: Türkiye Projesiyonu. *Marmara Üniversitesi Finans ve Bankacılık Dergisi*, 1(1), 1-25.
- T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı. (2020). *Bankalar Sektör Araştırma Raporu*. Ankara: MASAK.
- T.C. İklim Değişikliği Bakanlığı. (2025). *Türkiye'de Yeşil Taksonomi Raporlama Kılavuzlarının Hazırlanması ve Potansiyel Kullanıcıları İle Faydalanıcılarının Belirlenmesi*. T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı.
- Tandırcıoğlu, H. (2022). *Sürdürülebilir Finansman Tahvilleri*. İstanbul: Efe Akademi Yayınları.
- TBB. (2024). *Banka, Çalışan ve Şube Sayıları*. Türkiye Bankalar Birliği.
- TCFD. (2025). *The challenge we're addressing*. <https://www.fsb-tcfd.org/about/#our-work> adresinden 27 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- TKBB. (2023). TKBB 2022/2025 Sürdürülebilir Bankacılık Stratejik Planı. *BDDK* içinde. BDDK.
- TKBB. (2024, 12 31). *Genel Görünüm*. <https://www.tkbb.org.tr/veripetegi-detay/19> adresinden 7 Şubat 2025 tarihinde alınmıştır.
- TKBB. (2024(a), 12). *Şube Bilgileri*. <https://www.tkbb.org.tr/veripetegi-detay/2> adresinden 7 Şubat 2025 tarihinde alınmıştır.
- TKBB. (2025). *Katılım Finansı İlkelerine Uygun Olmayan Gelirler ve Bunların Tasfiyesi Standardı*. TKBB Katılım Finansı Standartları Standart No: 6.
- TMSF. (1999, Haziran 18). 4389 Sayılı Bankalar Kanunu. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu.
- Tokgöz, N., ve Önce, S. (2009). Şirket Sürdürülebilirliği: Geleneksel Yönetim Anlayışına Alternatif. *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, 11(1), 249-275.
- Turguttopbaş, N. (2020). Sürdürülebilirlik, Yeşil Finans ve İlk Türk Yeşil Tahvil İhracı. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 12(22), 267-283.
- TÜSİAD. (2025). Sürdürülebilir Finansman ve Destek Modelleri Notu. *TÜSİAD*, 1-9.
- UNEPFİ. (2025). *About Us*. <https://www.unepfi.org/about/> adresinden 27 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- United Nations. (2025). *The 17 Goals*. <https://sdgs.un.org/goals> adresinden 26 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- Ustaoglu, D. (2014). *Türkiye'de Katılım Bankacılığı Sektöründeki Yeri ve Önemi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Adnan Menderes Üniversitesi
- Ünal, E. (2018). *Katılma Hesaplarının Mahiyeti ve Hukuki Yapısı*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ufuk Üniversitesi
- Ünal, S. (2020). Sürdürülebilir Finans ve Sürdürülebilir Finansın Ana Aktörleri. *İşletme Yönetiminde Sürdürülebilirlik ve İnovatif Yaklaşımlar*, 273-304.
- Ünlü, U. (2019). Katılım Bankacılığı ve Sukuk Uygulamaları. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 7(14), 501-523.

WFE. (2025). *About*. <https://www.world-exchanges.org/about> adresinden 27 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.

Yabanlı, A. (2025). *Katılım Bankacılığı Ekosisteminin Gelişimi*. https://www.tkbb.org.tr/upload/4_Bolum-Katirim-Bankaciligi-Ekosisteminin-Gelisimi.pdf adresinden 12 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.

Yalınpala Çokgezen, J. (2023). Yeşil Finansman Araçları, Yeşil Tahvil Piyasası İlkeleri ve Kullanımı. E. Yüksel Acı, R. Atabay Kuşçu, & F. H. Sezgin içinde, *Sürdürülebilir Finans*. İstanbul: Çağlayan Kitabevi.

Yatbaz, A., ve Çatıkkaş, Ö. (2021). Murabaha Finansmanı Yönteminin Türkiye Muhasebe Standartları ve Faizsiz Finans Muhasebe Standartları Kapsamında Katılım Bankaları Açısından Muhasebeleştirilmesi: Karşılaştırmalı Bir Örnek Uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 89, 1-26.

Yazıcıoğlu, İ. E., ve Baştan Töke, L. (2022). Sürdürülebilir Kalkınma Finansmanı Araçlarından Yeşil Tahvil ve Yeşil Sukuk Üzerine Bir Değerlendirme. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 14(27), 340-361.

Yetiz, F. (2016). Bankacılığı Doğuşu ve Türk Bankacılık Sistemi. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(2), 107-117.